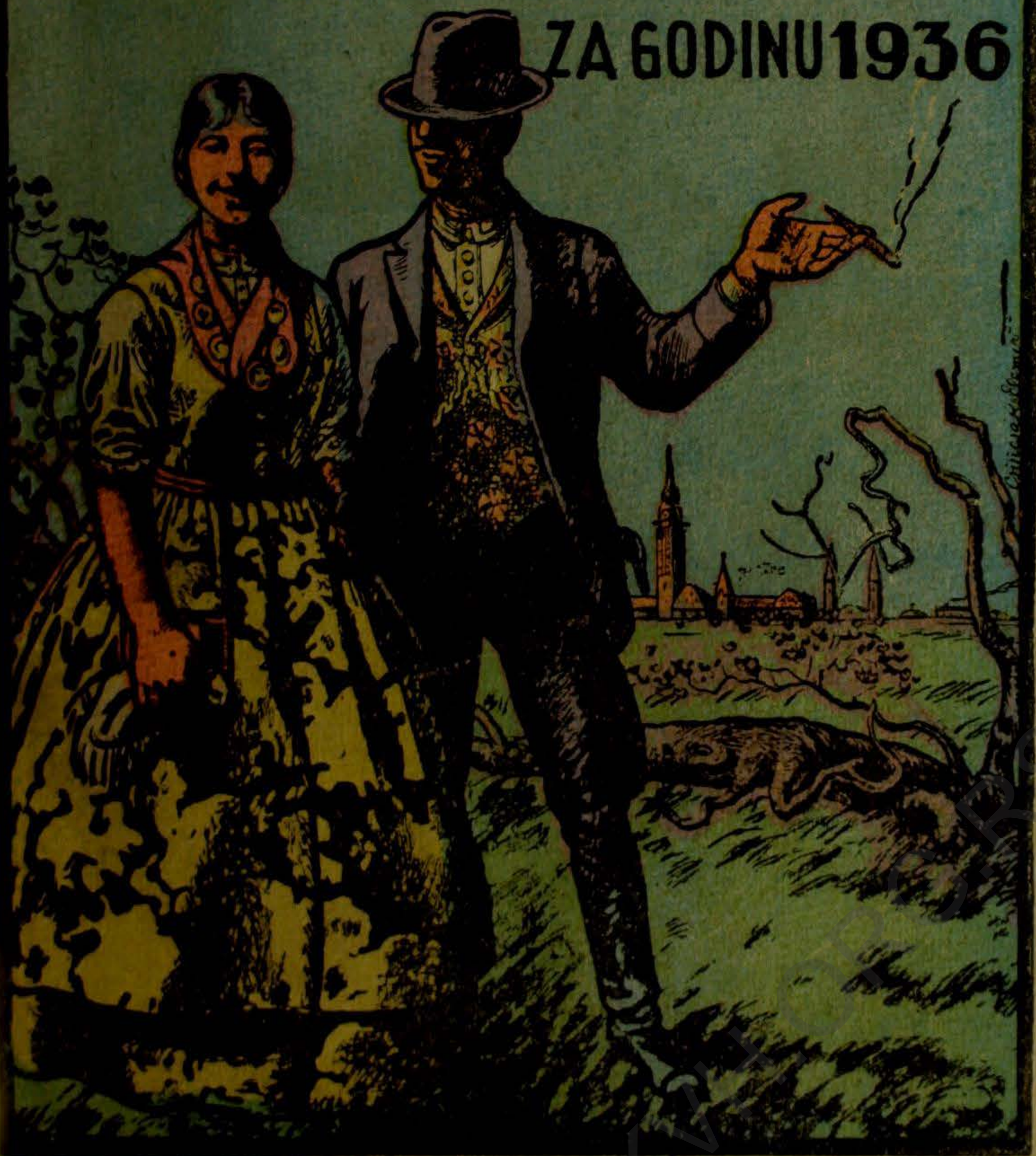

PRAVIBUNJEVAČKI KALENDAR

ZA GODINU 1936

Gradska štedionica

opštine grada Subotice

Bavi se sa svim poslovima, koji zasecaju u bankovnu struku, a naročito prima uz najpovoljniji kamatnjak

uloge na štednju

i time naročito pomaže štedišu.

Ima svoju vlastitu zalagaonicu

koja daje zajmove na zlato, srebro, dragocenosti i ostalu trgovačku robu.

Nabavljajte Vaše tiskanice u

Gradskoj štampariji
i knjigoveznici

svojina Gradske štedionice, koja će Vas brzo, tačno i jeftino poslužiti.

Za sve obaveze Gradske štedionice,
a naročito za uloge jamči

Opština Grada Subotice

III GODINA

**PRAVI BUNJEVAČKI
KALENDAR**

(SA SLIKAMA)

ZA PRISTUPNU GODINU

1936

IZDAJE :

„BUNJEVAČKO OMLADINSKO DRUŠTVO“

U SUBOTICI

Za izdanje i uredništvo odgovara vlasnik: MANDIĆ MIJO, Daničićev put 44, Subotica

Gradska štamparija i knjigoveznica, Subotica. 35—879

Kršćanska godina 1936 jeste pristupna

Zvizda vladarica jeste ove godine Merkur

I. Godovni računi.

Zlatni broj misečevog kruga	18
Epakta	VI
Sunčani krug	13
Rimske daće (poriz)	4
Nediljno slovo po Gregoriju	E, D
Nediljno slovo po Juliju	F, E

II. Četiri godišnja doba :

PROLIĆE — počima ove god. 20 marta u 19 sati i 58 minuta. Toga dana je prolićna ravnodnevnica.

LITO — počima 21 juna u 15 sati i 22 minuta. Onda je najdulji dan i najkraća noć.

JESEN — počima 23 septembra u 6 sati i 26 minuta. Toga dana je jesenja ravnodnevnica.

ZIMA — počima 22 decembra u 1 sat i 27 minuta. Onda je najdulja noć i najkraći dan.

III. Pomične svetkovine :

1. Po rimskom kalendaru :

Sedamdesetnica	9 februara
Pepelnica	26 februara
Uskrs	12 aprila
Spasovo	21 maja
Duhovi	31 maja
Brašanjevo	11 juna
Srce Isusovo	19 juna
Krist Kralj	25 oktobra
Prva nedilja Adventa	29 novembra

2. Po pravoslavnom kalendaru :

Triodij	20 januara
Mjasopust	3 februara
Siropust	10 februara
Prva nedelja vel. posta	17 februara
Hristovo Vaskresenje	30 marta
Spasovdan	8 maja
Duhovi	18 maja

IV. Posti :

1. Nemrs, sastoji se u tom, da svaki kršćanin od 7 god. pa do smrti ne jide mesa od životinje vruće krvi. Mašćom je zapržiti slobodno u svako doba. Takav se nemrs obdržava svakog petka priko godine.

2. Post je određena samo za odrasle od 21 god. do 60, i obdržava se tako, da može se jesti tri puta na dan, a samo jedared najisti. Olakšana je post onda kada je slobodno po dopuštenju crkve jisti mesa u posne dane. Takvi su dani svi u korizmi

osim petka, zatim u oči Svih Sveti, kod kvatri posti; srida i subota.

3. Stroga post sadrži i post i nemrs. Takvi su dani: petak u korizmi, kvatri posti, čista srida, u oči Duhova, Velike Gospojine i Božića.

V. Kvatri posti :

Prolićni: 4, 6, 7 marta.

Litnji: 3, 5, 6 juna.

Jesenji: 16, 18, 19 septembra.

Zimski: 16, 18, 19 decembra.

VI. Pomrčine sunca i miseca :

Ove godine biće dvi pomrčine sunca i dvi pomrčine miseca.

1. Potpuna pomrčina miseca biće 8 januara. Počima u 16 sati i 17 minuta, a traje do 22 sata i 2 minuta. Vidiće se kod nas u Europi, zatim u istočnoj Africi, u Aziji, Australiji i na sivernom ledenom moru.

2. Potpuna pomrčina sunca biće 19 juna. Počima u 3 sata i 17 minuta, a traje do 8 sati i 55 minuta. Vidiće se na siveroistočnom dilu Afrike, zatim u Europi osim zapadnog i južnog dila Pirenejskog poluostrva (Španjolska i Portugalija), na sivernom ledenom moru, na sivernim dilovima siverne Amerike, u Aziji osim Indije, i na velikim tihim Oceanu.

3. Dilomična pomrčina miseca biće 4 jula. Počima u 15 sati i 59 min., a svršava se u 20 sati i 50 min. Vidiće se u Aziji, a u Europi samo na istočnim dilovima, i to samo svršetak.

4. Prstenasta pomrčina sunca biće 13 i 14 decembra. Počima 13 dec. u 21 sat i 27 min., a završava se 14 decembra u 3 sata i 29 min. Vidiće se u Australiji i na velikim tihim Oceanu. Kod nas se neće viditi.

VII. Veliki blagdani i norme :

Svirka i igranka zabranjena je propisima rim. kat. crkvene vlasti u slidećim danima: Prvi dan Božića, Uskrsa, Duhova, te poslednja tri dana velike nedilje.

Norme: Božić, Uskrs, Duhovi, Brašančevo, Velika Gospojina i Svi Sveti.

VIII. Državni praznici :

Ćirilo i Metodije	24 maja
Vidovdan	28 juna
Rođ. Njeg. Vel. Kralja	6 septembra
Dan ujedinjenja Jugoslovena	1 decembra

Sunčani sistem

Sunce

Sunce je centar našega sunčanog sistema. Oko njega se okreću: naša „Zemlja“ a sa njome zajedno „Miseć“ i još devet zvizda, zvanih „Planete“. Sunce je udaljeno od Zemlje 149'5 milijuna km. Svitlosti sunčanoj triba 8 minuta dok ne stiže do Zemlje. Sunce se okrene oko sebe za 25 dana. Pričnik Sunca je 1,400.000 km. dugačak. — Unutrašnjost sunca zove se Fotosfera, i u njoj su takozvane sunčane pige. Te pige utiču na vremenske prilike na našoj Zemlji. Fotosferu omotava Kromosfera. Često puta kroz kromosferu iz fotosfere izbijaju veliki plamenovi kao kakvi plameni jezici, koji se zovu Protuberancije. Visina tih protuberancija dostiže često puta do 40.000 km., a opažene su i takve koje su dostigle visinu od 560.000 km. Više kromosfere je sunčana „Kruna“. Unutrašnjost Sunca t. j. fotosfera ima 4—5000 stepeni vrućine. Na toj se vrućini gvožđe pritvara u paru.

Planete:

1. **Merkur** — Pričnik mu je 4800 km. Godina mu iznosi 85 dana, jer mu je toliko potriebno dok obiđe Sunce. Ritko se vidi, i to samo rano u jutro i uveče. Manji je od naše Zemlje.

2. **Venus ili Danica** — Danica je malo manja od naše Zemlje. Udaljena je od Sunca 107'5 milijuna km. Njezina je godina 225 dana. Danica je najsvitlija zvizda na našem nebu i vidi se kako rano u jutro, tako i rano uveče.

3. **Zemlja** — Naša je Zemlja udaljena od Sunca 149'5 milijuna km. Tu daljinu zvizdoznanci zovu nebeski metar. Nebeskim metrom se miru velike udaljenosti u Svemiru.

4. **Mars** — Udaljen je od Sunca 226'3 milijuna km. Godina mu je 687 dana.

Mars je manji od Zemlje. Ima dva miseca koji kao naš Miseć, kruže oko njega. Unutrašnji Miseć ne izlazi na istoku, već na zapadu. Mars je lipa ko krv crvena zvizda. On je malo tamnije svitlosti nego što je Danica. Naučenjaci zvizdoznanci tvrde, da na Marsu ima života slični kao na našoj Zemlji. Dosad se je utvrdilo da ima na njemu vazduha i vode, a šta više na njegovim polovima se opaža i led i snig, čije se topljenje u proliće lipo opaža sa dalekovidima. Neki naučenjaci još i to tvrde, da na Marsu ima živih bića koji su slični nama.

5. **Asteroidi** — To su sitne male planete koje se nalaze iza Marsa. Tih malih planeta ima vrlo mnogo. Neki naučenjaci tvrde, da je i naš miseć bio nekada takvi asteroid, pa ga je naša Zemlja u svom putu oko Sunca privukla sa svojom silom, pa da od toga doba kruži Miseć oko naše Zemlje.

6. **Jupiter** — Jupiter je najveća planeta našega sunčanog sistema. Godina mu je 12 naših godina. Udaljen je od Sunca 773'5 milijuna km.

7. **Saturn** — Saturn je malo manji od Jupitera. Godina mu je naših 29. Ima deset Miseci koji kruže oko njega, a osim toga oko njega se nalazi neki čudnovati prsten, koji ima više dilova. Udaljen je od Sunca 1.418 milijuna km.

8. **Uran** — Uran je četir puta veći od naše Zemlje. Ima 4 Miseca. Udaljen je od Sunca 2.801 milijuna km. Uranova je godina 84 naših godina.

9. **Neptun** — Malo je veći od Urana a udaljen je od Sunca 4.470 milijuna km. Godina mu je 164 naših godina i 285 dana. Ima jednog Miseca.

10. **Pluton** — Plutona su nedavno pro-našli. Udaljen je od Sunca oko 6.900 mil. km. Godina mu je naših 249 godina.

Misečna znamenja:

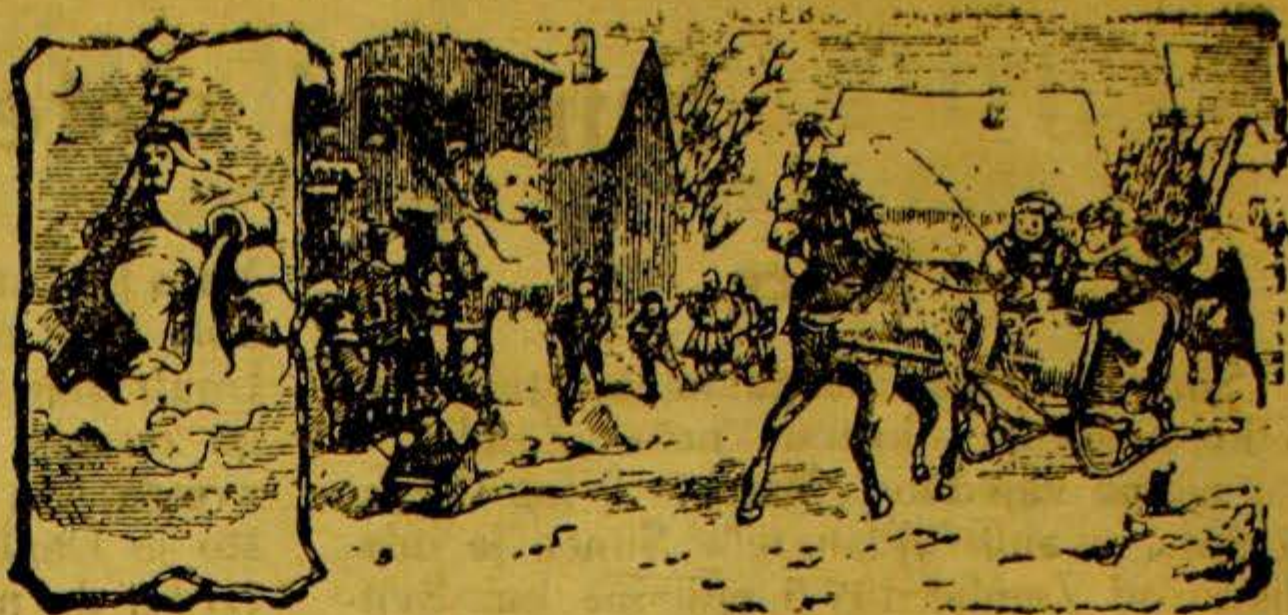
- ☾ Uzrast ili prva četvrt.
- ☽ Mladi miseć.
- ☾ Pun miseć ili Uštap.
- ☾ Manjak ili poslidnja četvrt.

Januar

Misec: Vodolije

Sičanj

Ima 31 dan

Sičanj je posvećen prisv. Imenu Isusovom

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec		
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi	
1	Srida	Nova godina ☾ 19	Bonifacije	7 48	16 19	11 8	1 10
2	Četvrtak	Ime Isusovo 20	Ignjatije	7 48	16 20	11 32	2 35
3	Petak	Genoveva † 21	Julijana	7 48	16 21	11 0	2 35
4	Subota	Tito bisk. 22	Anastasije	7 48	16 22	12 35	3 56
1 ned.		Ev. Kad se navršilo osam dana. Luka II.—21					
5	Nedilja	Telesfor b. 23	10 mučenika	7 48	16 22		5 14
6	Ponedilj.	Sv. Tri Kralja 24	Badnji dan	7 48	16 23	14 11	6 23
7	Utorak	Lucian 25	Rožd. Hrist.	7 48	16 24	15 13	7 18
8	Srida	Severin ☺ 26	Zbor. Bogor.	7 47	16 25	16 22	7 59
9	Četvrtak	Jul. R. Nj. V. Kr. Marija 27	Stevan pr. m.	7 47	16 27	17 31	8 29
10	Petak	Pajo pust. p. † 28	20.000 muč.	7 46	16 28	18 41	8 51
11	Subota	Higin (Nev.) P. 29	Mladenci	7 46	16 29	19 48	9 10
2 ned.		Ev. Kad bi Isusu 12 godina. Luka II. 42—52					
12	Nedilja	El. Sv. Obitelj 30	Anisije	7 45	16 30	20 3	9 26
13	Ponedilj.	Veronika 31	Melanija	7 45	16 32	20 57	9 38
14	Utorak	Hilar, Veco 1	Nova 1936 God.	7 44	16 33	23 2	9 52
15	Srida	Mavro op. 2	Silvestar	7 44	16 35		10 6
16	Četvrtak	Marcel p. ☾ 3	Malahije	7 44	16 36	0 6	10 21
17	Petak	Antun pust. † 4	Jevstatije, 70 m.	7 43	16 37	1 41	10 39
18	Subota	Stol. sv. Petr. u. R. 5	Teopemt	7 42	16 38	2 2	11 3
3 ned.		Ev. Svadba u Kani galilejskoj. Prvo čudo Isusovo. Ivan II. 1—11					
19	Nedilja	E 2. Mar. m. Kanut 6	Bogojavljenje	7 42	16 40	3 24	11 34
20	Ponedilj.	Fab. i Seb. 7	Sab. Jov. Krst.	7 41	16 41	4 29	12 13
21	Utorak	Janja 8	Prp. Grigorije	7 40	16 43	5 28	13 13
22	Srida	Vince 9	Polijevtko m.	7 39	16 45	6 18	14 24
23	Četvrtak	Zar. B. D. Marije 10	Gregorije Nis.	7 38	16 47	7 1	15 45
24	Petak	Timotej b. † ☺ 11	Teodosije	7 37	16 49	7 35	17 9
25	Subota	Obrač. sv. Pavla 12	Tatjana	7 36	16 49	8 3	18 37
4 ned.		Ev. Isus izliči gubavca. Matija VIII. 1—13					
26	Nedilja	E 3. Polikarpo b. m. 13	Jermilo m.	7 35	16 51	8 27	20 4
27	Ponedilj.	Ivan Zlatoust. 14	Sveti Sava	7 34	16 53	8 50	21 28
28	Utorak	Dragutin 15	Jovan, Pavao	7 33	16 54	9 13	23 55
29	Srida	Franjo Saleski 16	Č. ver. ap. Petr.	7 31	16 56	9 37	
30	Četvrtak	Martina d. m. 17	Ant. Vel.	7 30	16 57	10 4	00 21
31	Petak	Petar Nolasko † ☾ 18	Atanasije	7 30	16 59	10 37	1 45

Budi uman i rukama vridan!

Misečne mine:

Biliške za misec Januar

- ☾ Uzrastilprva četvrt: 1-og u 16 sati i 15 minuta.
- ☉ Pun misec: 8-og u 19 sati i 15 minuta.
- ☾ Manjak ili poslidnja četvrt: 16-og u 20 sati i 41 minut.
- ☽ Mladi misec: 24-og u 8 sati i 18 minuta.
- ☾ Uzrastilprva četvrt: 31-og u 0 sat i 36 minuta.

Vrime

po naučenjacima:

Od 1-9 umireno vrime bez velike hladnoće. Od 10—25 ispočetka hladno, a posli vlažno i mistimično oblačno. Od 25—31 vedro sa prikidima oblačnog sa snigom i vitrom, i na kraju vrime popušta.

Vrime po narodnom gatanju:

Ako vitar duše sa juga pa se promine ka sivero - zapadu, onda će biti lipo vrime. Ako sa istočnim vitrom sitan snig pada, to opet pritkazuje lipo vrime. Ako vitar duva sa sivero-istoka onda će biti hrđavo vrime, a taj vitar donosi snig i maglu a to pridkazuje da će proliće biti vlažno.

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana 8 sati 31 minut, a do kraja miseca dan poraste za 1 sati 1 min.

Februar

Misec: Riba

Veljača

Ima 29 dana

Veljača je posvećena Svetoj Obitelji

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec	
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi
1 Subota	Ignacije b. m.	19 Makarije	7 29	17 00	5 17	3 04
5 ned. Ev. Kad bi Isusu 12 godina. Luka II. 42—52						
2 Nedilja	E 4. Svitlo Marij.	20 Triodij	7 27	17 01	11 06	4 15
3 Ponedilj.	Blaž b.	21 Maksim	7 26	17 02	12 00	5 13
4 Utorak	Andrija K. Veron	22 Timotej	7 24	17 04	00 08	5 57
5 Srida	Jaga	23 Klimentije	7 23	17 06	14 17	6 31
6 Četvrtak	Doroteja	24 Ksenija	7 22	17 08	15 26	6 56
7 Petak	Roamuld op. V. † ☉	25 Grigorije	7 21	17 09	16 34	7 17
8 Subota	Ivan Mat. p.	26 Ksenofor	7 19	17 10	17 40	7 32
6 ned. Ev. Radnici u vinogradu. Matija XX. 1—16						
9 Nedilja	E. SedamdesetAp.	27 Sedamd. Jov. Zl.	7 18	17 12	19 45	7 46
10 Ponedilj.	Skolastika	28 Jevrem c. prp.	7 16	17 14	20 49	8 00
11 Utorak	Gospa Lurdska	29 Ignjatije	7 14	17 16	21 53	8 13
12 Srida	Eulalija	30 Tri Jerarha	7 12	17 17	22 57	8 28
13 Četvrtak	Stipan op.	31 Kir. i Jovan	7 11	17 19		8 45
14 Petak	Valentin m. †	1 Febr. Trifon	7 10	17 19	0 02	9 06
15 Subota	Klaudije Klo. p. ☾	2 Sretenije	7 08	17 21	1 08	9 34
7 ned. Ev. O sijaču. Luka VIII. 4—15						
16 Nedilja	E. Šesdesetn. J. d.	3 Mjasopust	7 06	17 23	2 12	10 10
17 Ponedilj.	Donat m.	4 Izidor	7 04	17 25	3 12	10 58
18 Utorak	Simeon b.	5 Agata	7 03	17 26	4 06	12 00
19 Srida	Konrad	6 Vukol	7 02	17 28	4 52	13 06
20 Četvrtak	Eleuterij b. m.	7 Partenije	7 00	17 29	5 30	14 37
21 Petak	Eleonora †	8 Teodor	6 58	17 31	6 01	16 04
22 Subota	St. sv. Petr. u A. ☉	9 Nikifor	6 56	17 32	6 27	17 33
8 ned. Ev. Isus proriče svoju muku. Luka XVIII. 31—53						
23 Nedilja	E. Pokl. P. Damj.	10 Siropust	6 54	17 34	6 52	19 02
24 Ponedilj.	Matija op.	11 Vlasije	6 52	17 35	7 16	20 31
25 Utorak	Viktorin	12 Melentije	6 50	17 37	7 39	21 59
26 Srida	Pepelnica ††	13 Martinijan	6 49	17 39	8 07	23 26
27 Četvrtak	Leander ††	14 Auksentije	6 47	17 40	8 39	
28 Petak	Gabor p. †††	15 Onisim	6 45	17 41	9 17	00 49
29 Subota	Roman a. †† ☾	16 Pamfilije	6 43	17 43	10 04	2 04

Poštuj starije ljude, jer i ti možeš star biti!

Misečne mine:

Biliške za mesec Februar

- ☉ Pun mesec: 7-og u 12 sati i 19 minuta.
- ☾ Manjak ili poslednja četvrt: 15-og u 16 sati i 44 minuta.
- ☽ Mladi mesec: 22-ogu u 19 sati i 42 min.
- ☾ Uzrastili prva četvrt: 29-og u 10 s. i 28 m.

Vrime

po naučenjacima:

Prva polovina febr. biće jako vitrovita sa snigom i kišom, i sa jakom zimom. Od 7-14 mnogo kiše i sniga. Od 15-18 mirno snižno vrime, ali posli opet jak vitar. Od 18-23 vrime popušta. Na kraju meseca hladnoća popušta.

Vrime po narodnom gatanju:

Ako duše vitar sa jugozapada, onda će biti lipo vrime. Lipo vrime pritkazuje još, ako je mesec jako bili, ako večernje crvenilo pri zalazku sunca, visoko stoji. Hrđavo vrime pritkazuje, ako duše vitar sa zapada, ako posli duže hladnoće snig u oblikuleda pada. (To se može primetiti onda, kada padajući snig udara se o penđžere.)

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana 9 sati i 31 m., a do kraja meseca dan raste za 1 s. i 33 min.

Mart

Misec: Ovna

Ožujak

Ima 31 dan

Ožujak je posvećen sv. Josipu

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec		
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi	
9 ned. Ev. Isusa napastuje đavo u pustinji. Matija IV. 1—11							
1	Nedilja D1. Čista	17	1. Ned. vel. post. T.	6 41	17 45	10 59	3 09
2	Ponedilj. Simpl. p. Lujz. ††	18	Leon p.	6 39	17 47	11 00	3 57
3	Utorak Kunigunda ††	19	Arhipa	6 38	17 47	13 09	4 32
4	Srida Kazimir. Kvatr. ††	20	Lav bisk.	6 36	17 49	14 16	5 00
5	Četvrtak Euzebij. Mirosł. ††	21	Timotej	6 34	17 50	15 24	5 22
6	Petak Vecam. Kvatr. †††	22	Evgenija	6 32	17 52	16 30	5 39
7	Subota Toma Akv. Kvatr. ††	23	Polikarp	6 30	17 54	17 35	5 54
10 ned. Ev. Isus se priobrazi na gori. Matija XVII. 1—9							
8	Nedilja D2. Pač. Iv. od B ☉	24	2. N. pst. Gl. J. K.	6 28	17 55	18 38	6 08
9	Ponedilj. Franciška ††	25	Tarasije	6 26	17 57	19 42	6 21
10	Utorak 40 mučenika ††	26	Porfirije	6 24	17 58	20 46	6 36
11	Srida Eulogije m. ††	27	Prokopije	6 22	17 59	21 51	6 53
12	Četvrtak Grgur Vel. p. ††	28	Vasilije	6 20	18 01	22 56	7 12
13	Petak Rozalija †††	29	Kasijan	6 18	18 02		7 37
14	Subota Matilda d. ††	1	Mart. Evdoks.	6 15	18 04		8 10
11 ned. Ev. Isus istira đavla. Luka XI. 14—28.							
15	Nedilja D3. Bezim. Long.	2	3. N. post. Hesiod.	6 14	18 05	1 01	8 52
16	Ponedilj. Heribert †† ☾	3	Jeftropije m.	6 12	18 08	1 56	9 47
17	Utorak Patricije b. ††	4	Gerasim	6 10	18 08	2 43	10 55
18	Srida Ćiril Jerus. ††	5	Konon	6 08	18 09	3 23	
19	Četvrtak Sv. Josip	6	42 mučenika	6 06	18 11	3 57	13 31
20	Petak Niketa b. †††	7	Vasilije	6 04	18 12	4 25	14 57
21	Subota Benedikt op. ††	8	Teofilakto	6 02	18 14	4 50	16 25
12 ned. Ev. Isus nahrani 5000 ljudi. Ivan VI. 1—15.							
22	Nedilja D4. Sridoposna O.	9	4. N. post. 40 muč.	5 01	18 16	5 14	17 51
23	Ponedilj. Oton †† ☉	10	Kodrat	5 59	18 17	5 38	19 25
24	Utorak Gabriel ark. ††	11	Sofronije	5 56	18 18	6 06	20 56
25	Srida Blagovist	12	Teofan	5 54	18 19	6 36	22 24
26	Četvrtak Emanuel ††	13	Nićifor	5 52	18 21	7 13	23 46
27	Petak Iv. Damasc. †††	14	Benedikt	5 50	18 23	7 58	
28	Subota Ivan Kapist. ††	15	Agapije	5 49	18 24	8 52	00 56
13 ned. Ev. Židovi hoće da kamenuju Isusa. Ivan VIII 46—59							
29	Nedilja D5. Gluva. Ćiril ☾	16	5. N. v. post. Savin	5 46	18 25	9 55	1 51
30	Ponedilj. Kvirin ††	17	Aleksije	5 45	18 26	11 01	2 33
31	Utorak Balbina d. ††	18	Ćiril A.	5 42	18 28	12 09	3 05

Nauči trpiti, pa ćeš znati gospodariti!

Misečne mine:

- ☉ Pun misec : 8-og u 6 sati i 14 minuta.
- ☾ Manjak ili poslidnja četvrt: 16-og u 9 sati i 35 minuta.
- ☽ Mladi misec : 23-eg u 5 sati i 14 min.
- ☾ Uzrast ili prva četvrt: 29-og u 22 s. i 22 min.

Biliške za misec Mart

Vrime

po naučenjacima:

Mart počinje sa oblačnim i kišovitim vremenom. To traje sve do 8-og. Od 9—19-og vitar i oblačno. Od 20—23 vrime popušta. Od 24 do kraja miseca vrime zahlti i duvaju jaki vetrovi.

Vrime po narodnom gatanju:

Kako je vrime oko 9 u misecu, tako je običajno ostati do kraja. Ako je vrime o Josipu vedro onda se obećaje plodna godina. Ako je Sunce i Misec pri izlasku u jutro jako veliko, onda to pritkazuje kišu. Ako se zvona daleko čuju, onda će biti lipo vrime.

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana 11 sati 4 minuta. Do kraja miseca dan poraste za 1 sat i 45 m.

ZKMH.ORG.RS

April

Misec: Bika

Travanj

Ima 30 dana

Travanj je posvećen štovanju sv. 5 Rana Isusovih

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec			
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi		
1	Srida	Hugo b. ††	19	Hrisant	5 40	18 29	13 17	3 27
2	Četvrtak	Franjo P. isp. ††	20	Zaj. sv. ot.	5 38	18 31	14 23	3 46
3	Petak	Rikard b. †††	21	Jakov isp.	5 35	18 32	15 37	4 02
4	Subota	Izidor b. ††	22	Vasilije H.	5 34	18 33	16 30	4 15
14 ned.			Ev. Isus svečano ulazi u Jerusolim. Matija XXI. 1-9					
5	Nedilja	D6. Cvit. Vin. Fer.	23	6. N. v. post. Nikon	5 30	18 34	17 34	4 29
6	Ponedilj.	Siksto p. †† ☺	24	Zaharije	5 30	18 36	18 38	4 43
7	Utorak	Herman J. ††	25	Blagovesti	5 28	18 37	19 43	4 59
8	Srida	Dionisije b. ††	26	Gavrijel	5 25	18 38	20 47	5 19
9	Četvrtak	Vel. četvrtak ††	27	Vasilije	5 23	18 40	21 52	5 43
10	Petak	Vel. petak †††	28	Vel. petak	5 22	18 42	22 53	6 12
11	Subota	Vel. subota ††	29	Vel. subota. Mar.	5 20	18 43	23 49	6 51
15 ned.			Ev. Uskrsnuće Isusovo. Marko XVI. 1-7					
12	Nedilja	D. U s k r s	30	Hrist. Vaskresen.	5 18	18 44		7 41
13	Ponedilj.	Uskrs poned.	31	Vaskrs. poned.	5 16	18 46	00 38	8 43
14	Utorak	Adalbert b. ☾	1	April. Vask. ut.	5 14	18 47	1 19	9 53
15	Srida	Anastazija	2	Tito	5 12	18 49	1 54	11 10
16	Četvrtak	Turibije	3	Nikita ap.	5 11	18 50	2 23	12 32
17	Petak	Rudolf †	4	Josif, Georg.	5 09	18 51	2 49	13 57
18	Subota	Apolonije m.	5	Teodul	5 07	18 53	3 12	15 21
16 ned.			Ev. Isusu ulazi kroz zatvorena vrata. Ivan XX. 19-31					
19	Nedilja	D1. Bila ned. Kres.	6	Eutih	5 05	18 54	3 37	16 49
20	Ponedilj.	Sulpicije	7	Georgije	5 03	18 56	4 02	18 18
21	Utorak	Anselmo ☉	8	Iridion	5 01	18 58	4 31	19 49
22	Srida	Soter i Kajo	9	Evpsihije	5 00	18 59	5 06	21 16
23	Četvrtak	Adalbert	10	Terentije	4 58	19 00	5 48	22 34
24	Petak	Đurđevo †	11	Antipa	4 56	19 01	6 40	23 32
25	Subota	Marko ev.	12	Vasilije	4 54	19 03	7 40	
17 ned.			Ev. Isus dobar pastir. Ivan X. 11-16					
26	Nedilja	D2. Kl. i Marc.	13	Artemon	4 52	19 04	8 48	00 21
27	Ponedilj.	Pet. Kanizije p.	14	Martin p.	4 50	19 06	9 57	1 01
28	Utorak	Pavao od Kr. pr. ☽	15	Aristarh	4 49	19 07	11 07	1 39
29	Srida	Petar m. Kamenko	16	Agapije	4 48	19 08	12 13	1 51
30	Četvrtak	Katarina Sien. d.	17	Simeon	4 47	19 09	13 19	2 07

Ako se mlad učio nisi, žalićeš u starosti!

Biliške za mesec April

Misečne mine :

- ☉ Pun mesec : 6-og u 23 sata i 46 minuta.
- ☾ Manjak ili poslednja četvrt : 14-og u 22 s. i 21 min.
- ☽ Mladi mesec : 21-og u 13 s. i 33 min.
- ☾ Uzrast ili prva četvrt : 28-og u 12 s. i 16 m

Vreme po naučenjacima :

Od 1—11 promisljivo vreme priovlađiva lipo i vedro. Od 12—20 lipo vreme sa mistimičnim kišama. Od 21-26 oblačno i jako hladno. Pri kraju mes. verdo i vruće vreme.

Vreme po narodnom gatanju :

Lipo će vreme biti : ako se dugine boje, modra i žuta jasno i dobro vide. Ako je vreme oko Uskrsa vlažno, onda možemo hrđavu žetvu ražnu izčekavati. Ako je žito oko Đurđeva tako visoko, da se vrat u njemu može sakriti, onda se obilnoj žetvi možemo nadati. Ako nema kiše prije Đurđeva onda će posli biti toliko da će pašnjaci biti u blatu.

Duljina dana :

Prvoga je duljina dana 12 s. i 49 m., a do kraja meseca dan poraste za 1 sat i 38 min.

M a j

Misec: Blizanca

Svibanj

Ima 31 dan

Svibanj je posvećen Majci Božjoj

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec			
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi		
1	Petak	Filip i Jakov †	18	Jovan D.	4 44	19 11	14 22	2 22
2	Subota	Atanasije b.	19	Pafnucije	4 42	19 12	15 25	2 36
18 ned.		Ev. Još malo i nećete me viditi. Ivan XV. 16—22						
3	Nedilja	D3. Našašće sv. K.	20	Teodor T.	4 41	19 14	16 29	2 51
4	Ponedilj.	Florijan	21	Januarij	4 39	19 15	17 33	3 06
5	Utorak	Pijo papa	22	Teodor S.	4 38	19 17	18 39	3 24
6	Srida	Ivan prid vr. ☉	23	Durđev dan	4 36	19 18	19 43	3 46
7	Četvrtak	Stanislav	24	Sava Str. m.	4 35	19 19	20 46	4 15
8	Petak	Zašt. sv. Josip †	25	Marko ev.	4 33	19 20	21 44	4 51
9	Subota	Grgur Naz.	26	Vasilije sv. m.	4 32	19 22	22 35	5 38
19 ned.		Ev. Idem onomu koji me je poslao. Ivan XVI. 5 14						
10	Nedilja	D4. Antonin b.	27	Simeon S.	4 30	19 23	23 19	6 36
11	Ponedilj.	Franjo Hier.	28	9 mučenika	4 28	19 25	23 55	7 44
12	Utorak	Pankracije m.	29	Vasilije Ostr.	4 27	19 26		8 59
13	Srida	Servacije	30	Jakov	4 26	19 27	0 25	10 17
14	Četvrtak	Bonifacije ☾	1	Maj Jeremija	4 25	19 28	0 51	11 38
15	Petak	Ivan de la S. †	2	Atanasije	4 23	19 30	1 15	
16	Subota	Ivan Nepomuk	3	Timotej	4 22	19 31	1 38	14 23
20 ned.		Ev. Štogod zaištete u ime moje daće vam se. Ivan XVI. 23—30						
17	Nedilja	D5. Paskal pr.	4	Pelagija	4 21	19 32	2 02	15 48
18	Ponedilj.	Venancij m.	5	Irena m.	4 19	19 34	2 28	17 16
19	Utorak	Celestin	6	Job	4 18	19 35	2 58	18 44
20	Srida	Bernardin } Posni dani ☉	7	Poj. sv. Krst.	4 17	19 35	3 37	20 06
21	Četvrtak	Spasovo	8	Spasovdan	4 17	19 36	4 24	21 19
22	Petak	Julija d. †	9	Izaija	4 16	19 38	5 21	22 17
23	Subota	Željko b. m.	10	Simeon Z.	4 14	19 39	6 28	22 59
21 ned.		Ev. Kad dođe utišitelj. Ivan XV. 26—XVI—4						
24	Nedilja	D6. Iv. Pr. b. m.	11	Ciril i Metodije	4 13	19 41	7 38	23 30
25	Ponedilj.	Urban papa	12	Epifamije	4 12	19 42	8 49	23 54
26	Utorak	Filip Ner.	13	Glikerija	4 11	19 43	9 59	
27	Srida	Beda č.	14	Izidor	4 11	19 44	11 07	0 12
28	Četvrtak	Augustin b. p. ☾	15	Pahomije	4 10	19 45	12 11	0 28
29	Petak	Marija Pazzi †	16	Teodor	4 10	19 46	13 01	0 43
30	Subota	Ferdinand	17	Andronik	4 09	19 47	14 19	0 57
22 ned.		Ev. Ko mene voli, riči će moje držati. Ivan XIV. 23—31						
31	Nedilja	D7. Duhovi	18	Duhovi	4 08	19 48	15 23	1 12

Od zla i pakosna čovika, daleko se uklanjaj!

Misečne mine:

- ☉ Pun misec: 6-og u 16 sati i 1 min.
- ☾ Manjak ili posljednja četvrt: 14-og u 7 sati i 12 minuta.
- ☽ Mladi misec: 20-og u 21 sat i 35 min.
- ☾ Uzrastili prva četvrt: 28-og u 3 sata i 46 m.

Bileške za misec Maj

Vrime

po naučenjacima:

Od 1—8 prominljivo vrime. Od 9—19 vedro sa vitrom pomalo vrućina. Od 20-og vrime zahlti.

Vrime po narodnom gatanju:

Ako večernja sjajnost pri zalasku sunca ima zlatnu boju onda će biti lipo vrime. Ako na zemlji živuće žabe, gori krekeću, onda će biti hrđavo vrime. Ako duše južnji vitar (dolnjak) onda će virovatno doneti sa sobom kišu. Ako trišnje lipo cvataju i cvat potpada, onda to znači da će voća slabo biti.

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana 14 sati i 27 m., do kraja miseca dan poraste za 1 sat i 15 minuta.

ZK.V.H.ORG.RS

Jun i

Misec: Raka

Lipanj

Ima 30 dana

Lipanj je posvećen Prisv. Srcu Isusovom

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec	
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi
1	Ponedilj. Duhovni pon.	19 Duhovni poned.	4 07	19 49	16 27	1 29
2	Utorak Erazmo b. m.	20 Talalej	4 07	19 50	17 32	1 50
3	Šrida Klotilda Kv. ††	21 Konstantin	4 06	19 51	18 36	2 16
4	Četvrtak Kvirin b. m.	22 Vasilisko	4 05	19 52	19 37	2 50
5	Petak Bon. b. m. Kv. ††† ☉	23 Mihajlo ep.	4 04	19 53	20 31	3 34
6	Subota Norbert b. Kv. ††	24 Simeon p.	4 04	19 54	21 18	4 29
23 ned. Ev. Isus šalje svoje učenike svima narodima na zemlji. Matija XXVIII. 18—20						
7	Nedilja D1. Sv. Trojstvo	25 Ned. Svi Sveti	4 03	19 54	21 57	5 36
8	Ponedilj. Medardo	26 Karpo	4 03	19 55	22 29	6 49
9	Utorak Prim. i F. m.	27 Heladij i T.	4 03	19 55	22 56	8 06
10	Šrida Margareta	28 Nikita	4 03	19 56	23 20	9 26
11	Četvrtak Brašančevo, Barn.	29 Teodosije	4 03	19 56	23 43	11 46
12	Petak Ivan F. † ☾	30 Isakije	4 02	19 57		12 08
13	Subota Antun Pad.	31 Jermij ap.	4 02	19 57	0 05	
24 ned. Ev. O velikoj večeri. Luka XIV. 16—24						
14	Nedilja D2. Bazilije	1 Juni. Justin	4 02	19 58	0 30	14 54
15	Ponedilj. Vid. m.	2 Nikifor	4 02	19 58	0 57	16 20
16	Utorak Franjo Reg.	3 Lukilijan	4 02	19 59	1 30	17 43
17	Šrida Ad. Re. Bratoljub	4 Mitrofan	4 02	19 59	2 13	18 59
18	Četvrtak Efrem Sirs. isp.	5 Dorotije M.	4 02	20 00	3 05	20 03
19	Petak Srce Isusovo † ☉	6 Visarijan	4 02	20 00	4 06	20 52
20	Subota Silverij	7 Teodot	4 02	20 00	5 16	21 27
25 ned. Ev. O izgubljenoj ovci. Luka XV. 1—10						
21	Nedilja D3. Alojzije	8 Teodor m. St.	4 02	20 00	6 30	21 55
22	Ponedilj. Paulin b.	9 Kirilo	4 02	20 01	7 40	22 16
23	Utorak Albin	10 Timotej	4 03	20 01	8 50	22 33
24	Šrida Rođ. Ivana Krst.	11 Varnava	4 03	20 01	9 57	22 49
25	Četvrtak Vilim p.	12 Onufrije	4 03	20 01	11 02	23 03
26	Petak Ivan i Pajo m. † ☾	13 Akilina i Tr.	4 04	20 01	12 11	23 17
27	Subota Ladislav	14 Jelisej	4 04	20 01	13 05	23 34
26 ned. Ev. O obilatome ribolovu. Luka V. 1—11						
28	Nedilja D4. Vidovdan	15 Vidov dan	4 05	20 01	14 14	23 54
29	Ponedilj. Sv. Petar i Pavao	16 Tihon	4 05	20 01	15 19	24 00
30	Utorak Spom. sv. Pavla	17 Manuilo	4 06	20 01	16 24	0 17

Lipa rič i gvozdene vrata otvara!

Misečne mine:

Biliške za mesec Juni

- ☺ Pun mesec: 5-og u 6 s. i 22 min.
- ☾ Manjak ili poslednja četvrt: 12-ogu u 13 sati i 5 min.
- ☽ Mladi mesec: 19-og u 6 sati i 15 min.
- ☾ Uzrastili prva četvrt: 26-og u 20 sati i 23 m.

Vreme

po naučenjacima:

Od 1—11 magla i kiša sa pomalo vitra. Od 12-19 vrućina i vedro. Od 20 do 26, kiša i hladno vreme. Od 27-og pa do kraja meseca, prominjivo.

Vreme po narodnom gatanju:

Ako bube sv. Ivanjske jako svitle, onda će biti lipo vreme. Ako oko sv. Vida pada cvat od loze, onda će biti mnogo vina. Ako se vidaju mnoge žabe a mačke se ližu i čiste, onda će biti hrđavo vreme.

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana 15 sati i 42 m. Dan do 21-og raste za 16 min., posli do kraja meseca smanjiva se za 5 min.

ZVNH.ORG.RS

Julij

Misec: Lava

Srpanj

Ima 31 dan

Srpanj je posvećen štovanju Krvi Isusove

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec			
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi		
1	Srida	Prisv. Krv. Isusova	18	Leontije	4 07	20 00	17 25	0 47
2	Četvrtak	Poh. B. D. M.	19	Juda ap.	4 07	20 00	18 23	1 26
3	Petak	Heliodor b. †	20	Metodije	4 08	20 00	19 13	2 18
4	Subota	Uldarik b. ☉	21	Julijan m.	4 09	20 00	19 55	3 21
27 ned.		Ev. Ako ne budete pravedniji. Matija V. 20—24						
5	Nedilja	D5. Zak. Ant.	22	Euzebije	4 09	20 00	20 30	4 33
6	Ponedilj.	Izaija p.	23	Agripa	4 10	19 59	21 01	5 52
7	Utorak	Ćiril i Metod	24	Jovan Krst.	4 10	19 59	21 25	7 13
8	Srida	Jelisaveta (Liza)	25	Fevronija	4 11	19 58	21 48	8 34
9	Četvrtak	Veronika	26	David pr.	4 12	19 58	22 11	9 55
10	Petak	Amalija (Ljub.) †	27	Samson	4 13	19 57	22 35	11 18
11	Subota	Pijo I. p. ☾	28	Kir. Jov.	4 14	19 56	23 00	12 38
28 ned.		Ev. Isus nahrani 4000 ljudi. Marko VIII. 1—9						
12	Nedilja	D6. Ivan G. Mohor	29	Petar i Pavao	4 15	19 56	23 31	13 04
13	Ponedilj.	Anaklet. Marg.	30	Zbor. 12 ap.	4 16	19 55		15 26
14	Utorak	Bonaventura	1	Juli. Kuz. i D.	4 17	19 54	0 09	16 44
15	Srida	Hinko, Vladimir	2	Halj. Bogor.	4 18	19 54	0 55	17 51
16	Četvrtak	Gospa Škapul.	3	Jakint	4 19	19 53	1 52	18 45
17	Petak	Aleksije, Držisl. †	4	Andrija Kr.	4 19	19 52	2 57	19 26
18	Subota	Kam. Mir. Ljelja ☉	5	Atanasije	4 20	19 51	4 09	19 56
29 ned.		Ev. Čuvajte se lažnih proroka. Matija VII. 15—21						
19	Nedilja	D7. Vince Paul p.	6	Sizon	4 21	19 50	5 20	20 19
20	Ponedilj.	Ilija pr.	7	Toma	4 22	19 49	6 32	20 39
21	Utorak	Danilo pr.	8	Prokopije	4 24	19 48	7 41	20 55
22	Srida	Mar. Magdal.	9	Pankracije	4 25	19 46	8 46	21 09
23	Četvrtak	Apolinar	10	45 mučenika	4 27	19 45	9 50	21 24
24	Petak	Krista d. m. †	11	Eufemije	4 27	19 45	10 56	21 40
25	Subota	Jakov ap.	12	Proklo	4 28	19 44	11 59	21 57
30 ned.		Ev. Nepravdeni upravitelj. Luka XVI. 1—9						
26	Nedilja	D8. Anam. BDM ☾	13	Gavrilo ark.	4 30	19 43	13 00	22 16
27	Ponedilj.	Pantaleon	14	Akila	4 31	19 41	14 09	22 46
28	Utorak	Viktor, Nevinko	15	Kir. i J. Vl.	4 33	19 40	15 11	23 21
29	Srida	Marta	16	Antinogen	4 34	19 39	16 11	24 00
30	Četvrtak	Judit. Dobrila	17	Marina	4 35	19 38	17 05	00 06
31	Petak	Ignacije Lojolski †	18	Emilijan	4 36	19 37	17 50	1 04

Živi, i daj da i drugi živi!

Biliške za mesec Juli

Misečne mine:

- ☉ Pun mesec: 4-og u 18 sati i 35 minuta.
- ☾ Manjak ili posljednja četvrt: 11-og u 17 sati i 28 minuta.
- ☽ Mladi mesec: 18-og u 16 sati i 19 min.
- ☾ Uzrastili prva četvrt: 18-og u 16 sati i 19 m.

Vreme po naučenjacima:

Od 1—11, kišovito i vetrovito. Od 12—15, vetrovito i velika vrućina. Od 17—24, mistično kiše. Do kraja meseca vreme prominjivo, ali priovlađiva vedro i vrućina.

Vreme po narodnom gatanju:

Dobrim se vrmenu možemo nadati: ako je pri zalazu sunca lipo vreme, ako slavuju lipo pivaju, ako ujutro dim gori se diže, i ako se kiša u maglu priobradi. Ako o Iliji pada kiša, onda se imamo hrdavim vrmenu nadati.

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana 15 sati i 53 minuta. Do kraja meseca dan se smanjiva za 55 minuta.

ZVNH.ORG.RS

August

Misec : Divice

Kolovoz

Ima 31 dan

Kolovoz je posvećen pričistom Srcu Marijinu

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec			
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi		
1	Subota	Petar u okov.	19	Makrina	4 37	19 35	18 28	2 13
31 ned		Ev. Isus oplakuje Jeruzalim. Luka XIX. 41—47						
2	Nedilja	D9. Porciunk	20	Pror. Ilija	4 38	19 34	19 00	3 29
3	Ponedilj.	Augustin	21	Simeon, Jov.	4 39	19 32	19 29	4 51
4	Utorak	Dominik	22	Mar. Mag.	4 40	19 30	19 53	6 15
5	Srida	Sniz. Gospa	23	Trifon i Teof.	4 42	19 29	20 16	7 38
6	Četvrtak	Priobr. Isusovo	24	Hristina	4 43	19 27	20 40	9 02
7	Petak	Kajetan p.	25	Ana	4 45	19 27	21 06	10 27
8	Subota	Cirjak m.	26	Ermolaj	4 46	19 25	21 35	11 51
32 ned.		Ev. O Farizeju i cariniku. Luka XVIII. 9—14						
9	Nedilja	D10. Ivan Vian. ☾	27	Pantelija	4 47	19 23	22 11	12 06
10	Ponedilj.	Lovrinac m.	28	Prohor	4 48	19 21	22 53	14 33
11	Utorak	Suzana d. m.	29	Kalinik	4 50	19 20	23 46	15 43
12	Srida	Klara d.	30	Sila	4 51	19 18	24 00	16 40
13	Četvrtak	Hipolit i Kasij.	31	Jevdoksim	4 53	19 16	00 48	17 23
14	Petak	Euzebije †	1	Avgust P. s. K.	4 54	19 15	1 55	17 58
15	Subota	Velika Gospojina	2	Pren. sv. Stev.	4 55	19 12	3 06	18 23
33 ned.		Ev. Isus izliči gluvonimog. Marko VII. 31—37						
16	Nedilja	D11. Joakim. sv. R.	3	Izakiije	4 56	19 11	4 16	18 44
17	Ponedilj.	Hijacint	4	Ef. 7 det.	4 58	19 09	5 25	19 01
18	Utorak	Jelena kr.	5	Uvsigenij	4 59	19 07	6 32	19 17
19	Srida	Ljudevit b. p.	6	Preobraženje	5 01	19 05	7 38	19 31
20	Četvrtak	Bernardin	7	Domentije	5 02	19 04	8 43	19 47
21	Petak	Franciška Š. ud. †	8	Emilijan	5 03	19 03	9 47	20 03
22	Subota	Timotej, Miroboj	9	Matija ap.	5 04	19 01	10 51	20 24
34 ned.		Ev. Milosrdni samarijanin. Luka X. 23—37						
23	Nedilja	D12. Filip Ben. p.	10	Lavrencije	5 06	18 59	11 54	20 48
24	Poned.	Bartul ap.	11	Euplo i Vas.	5 07	18 57	12 57	21 19
25	Utorak	Ljudevit kr.	12	Fotije	5 09	18 55	13 00	21 59
26	Srida	Zefirin, Perunika	13	Maksim	5 10	18 52	14 52	22 50
27	Četvrtak	J. Kalas, Ljubidr.	14	Mikeja p.	5 11	18 51	15 41	23 52
28	Petak	Augustin b. †	15	Velika Gospa	5 12	18 49	16 22	
29	Subota	Iv. Glav. Kr.	16	Diomed	5 14	18 47	16 57	1 05
35 ned.		Ev. Isus izliči 10 gubavaca. Luka XVII. 11—19						
30	Nedilja	D13. Ruža Lim. d.	17	Miron	5 15	18 45	17 28	2 24
31	Ponedilj.	Rajmund	18	Flor i Lauro	5 17	18 43	17 54	3 47

Malo govori, a više radi!

Misečne mine:

Biliške za mesec Avgust

- ☉ Pun mesec: 3-og u 4 sata i 47 minuta.
- ☾ Manjak ili poslednja četvrt: 9-og u 21 sat i 59 minuta.
- ☽ Mladi mesec: 17-og u 4 sata i 21 minut.
- ☾ Uzrastilprva četvrt: 25-og u 6 sati i 49 minuta.

Vrime

po naučenjacima:

Od 1—6 prominljivo.
Od 7—15 kišovito i
zahladuje. Od 16—20
hladno. Od 22—26-og
vrućina sa vitrom. Do
kraja meseca, kišovito
i vitrovito.

**Vrime po narodnom
gatanju:**

Biće lipo vrime, ako
ovce u veče skaču u
u polju, ako rosa iz-
jutra dugo na lišću
ostane, i ako sove
posli duge kiše jako
uhuču.

Duljina dana:

Prvoga je duljina
dana, 14 sati i 58 mi-
nuta. Do kraja meseca
dan se smanjiva za 1
sat i 35 minuta.

Septembar

Misec : Vage

Rujan

Ima 30 dana

Rujan je posvećen štovanju Anđela čuvara

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec			
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi		
1	Utorak	Egidije ☉	19	Andrija Str.	5 18	18 41	18 19	5 11
2	Srida	Zenon	20	Samuilo	5 20	18 40	18 42	6 37
3	Četvrtak	Mansvet b. Milojk.	21	Tadija ap.	5 22	18 38	19 09	8 03
4	Petak	Rozalija d. †	22	Agatonik	5 23	18 33	19 37	9 30
5	Subota	Lovro Just. b.	23	Lupa m.	5 24	18 32	20 11	10 57
36 ned.		Ev. Niko ne može služiti dva gospodara. Matija VI. 24—33						
6	Nedilja	D14. R. Nj. V. Kralja	24	R. Nj. Vel. Kralja	5 25	18 31	20 54	12 20
7	Ponedilj.	Mark. Križevčanin	25	Bartol ap.	5 26	18 29	21 43	13 34
8	Utorak	Mala Gospojina ☽	26	Karpo	5 28	18 28	22 42	14 35
9	Srida	Pet. i Klaver	27	Pimen	5 29	18 26	23 48	15 24
10	Četvrtak	Nikola Tol.	28	Mojsije M. p.	5 30	18 23	24 00	15 59
11	Petak	Proto i Hij. m. †	29	Usek. Jov. Krst.	5 31	18 21	0 57	16 27
12	Subota	Ime Marijino	30	Aleksandar	5 33	18 19	2 07	16 49
37 ned.		Ev. Mladić iz Naima. Luka VII. 11—16						
13	Nedilja	D15. Notbur. b.	31	Pol. poj. B.	5 34	18 17	3 14	17 07
14	Ponedilj.	Uzv. sv. Križa	1	Sept. Sim.	5 36	18 15	4 21	17 24
15	Utorak	Žalosna Gosp. ☾	2	Mamant	5 37	18 13	5 27	17 39
16	Srida	Ludmila Kv. ††	3	Antim	5 38	18 11	6 32	17 54
17	Četvrtak	Rane sv. Franje	4	Vavil	5 39	18 09	7 35	18 11
18	Petak	Josip Kup. Kv. †††	5	Zaharije od P.	5 41	18 07	8 39	18 29
19	Subota	Januarij m. Kv. ††	6	Eudoksij, Mihoj.	5 42	18 05	9 43	18 53
38 ned.		Ev. Isus izliči čovika sa vodenom bolom. Luka XIV. 1—11						
20	Nedilja	D16. Eustahij	7	Sozon	5 44	18 02	10 45	19 21
21	Poned.	Matija ap.	8	Rožd. Bogor.	5 45	18 01	11 46	19 58
22	Utorak	Mauricij	9	Joakim	5 46	17 59	12 42	20 43
23	Srida	Tekla m. ☾	10	Minodora	5 47	17 57	13 32	21 40
24	Četvrtak	M. B. otk. suž.	11	Teodora	5 49	17 53	14 15	22 45
25	Petak	Kleofa m. †	12	Avtonomije	5 50	17 52	14 53	23 57
26	Subota	Kanadski muč.	13	Kornelije	5 52	17 50	15 23	24 00
39 ned.		Ev. Najveća zapovid. Matija XXII. 34—46						
27	Nedilja	D17. Kuzm. i Dam.	14	Krstov dan	5 53	17 48	15 53	1 17
28	Ponedilj.	Vencéslav kr.	15	Nikita	5 54	17 47	16 17	2 40
29	Utorak	Miholje †	16	Eufimija	5 55	17 45	16 47	4 05
30	Srida	Jeronim ☉	17	Sofija	5 57	17 42	17 07	5 30

Pravim putem idi, pa nećeš zaići!

Misečne mine:

- ☉ Pun mesec: 1-og u 13 sati i 37 minuta.
- ☾ Manjak ili poslednja četvrt: 8-ogu 4s. i 1m.
- ☽ Mladi mesec: 15-og u 18 sati i 41 min.
- ☾ Uzrastili prva četvrt: 23-eg u 23 s. i 12 m.
- ☉ Pun mesec: 30-og u 22 sata i 1 minut.

Biliške za mesec Septembar

Vrime

po naučenjacima:

Od 1—16 prominljivo. Velika vrućina sa mistimičnim kišama. Od 17—23 hladno i kiša. Od 24 do kraja meseca, vedro sa mistimičnim mrazem.

Vrime po narodnom gatanju:

Lipo će vrime biti, ako u početku meseca padaju mnoge zvizde, ako su noći hladne, ako se mlični put na nebu čisto i jasno vidi. Hrdavo će vrime biti, ako se golubovi u vodi često kupaju i kasno lete kući.

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana 13 sati i 23 minuta. Do kraja meseca dan smanjiva za 1 sat i 41 min.

ZKLVH.ORG.RS

Oktobar

Misec: Štipavca

Listopad

Ima 31 dan

Listopad je posvećen Kraljici svete Krunice

Dani u mesecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec			
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi		
1	Četvrtak	Remigije b.	18	Eumenije	5 58	17 40	17 36	6 59
2	Petak	And. čuvari †	19	Trofim i S.	6 00	17 38	18 09	8 29
3	Subota	Mala Terezija	20	Jevstahije	6 02	17 36	18 49	9 56
40 ned.		Ev. Isus izliči uzetog. Matija IX. 1—8						
4	Nedilja	D18. Franjo Asis.	21	Kodrat	6 03	17 35	19 37	11 18
5	Ponedilj.	Placid m.	22	Foka	6 04	17 32	20 35	12 26
6	Utorak	Bruno	23	Z. Jov. Kr.	6 05	17 30	21 40	13 19
7	Srida	Sveta Krunica ☾	24	Tekla	6 07	17 28	22 49	14 00
8	Četvrtak	Brigita	25	Jevrosije	6 09	17 26	23 58	14 32
9	Petak	Dionisije b. †	26	Smrt Iv. ap.	6 10	17 24	24 00	14 53
10	Subota	Franjo Borg.	27	Kalistrat	6 12	17 22	1 07	15 15
41 ned.		Ev. O kraljevskoj svatbi. Matija XXII. 1—14						
11	Nedilja	D19. Nikasije b. m.	28	Haritin	6 12	17 21	2 14	15 31
12	Ponedilj.	Maksimilijan	29	Kirijak	6 14	17 19	3 18	15 47
13	Utorak	Slavoljub	30	Grigorije	6 15	17 17	4 23	16 15
14	Srida	Kalisto pap.	1	Oktobar P. B.	6 17	17 15	5 26	16 18
15	Četvrtak	Terezija d. ☾	2	Kiprijan	6 18	17 13	6 30	16 36
16	Petak	Hedviga kralj. †	3	Dionisije	6 20	17 11	7 34	16 57
17	Subota	Margarita Al.	4	Jerotej	6 21	17 10	8 36	17 25
42 ned.		Ev. Bolesni sin kraljevog čovika. Ivan IV. 46—53						
18	Nedilja	D20. Luka ev.	5	Haritin	6 22	17 08	9 37	17 58
19	Ponedilj.	Petar Alk. p.	6	Toma ap.	6 24	17 06	10 35	18 41
20	Utorak	Vendelin Iv.	7	Sergije i Vag.	6 25	17 04	11 27	19 32
21	Srida	Ursula d.	8	Pelagije	6 27	17 02	12 11	20 34
22	Četvrtak	Kordula d.	9	Jakov ap.	6 29	17 00	12 49	21 43
23	Petak	Ignacije b. † ☾	10	Evlampij	6 31	16 59	13 22	22 57
24	Subota	Rafael Ark.	11	Filip dak.	6 31	16 57	13 50	23 52
43 ned.		Ev. Da li si ti Kralj Židova? Ivan XVIII. 33—37						
25	Nedilja	D21. Krist Kr.	12	Prohor i T.	6 33	16 55	14 16	0 14
26	Ponedilj.	Dimitrija	13	Karpo i P.	6 34	16 53	14 39	1 35
27	Utorak	Sabina m.	14	Paraskeva	6 36	16 51	15 05	2 58
28	Srida	Šimun i Juda	15	Jeftim i Luka	6 38	16 49	15 32	4 23
29	Četvrtak	Narcis b.	16	Longin St.	6 40	16 48	16 03	5 52
30	Petak	Alfonzo Rodr. † ☾	17	Ozeja	6 40	16 47	16 40	7 22
31	Subota	Vuk bisk.	18	Luka ev.	6 41	16 46	17 25	8 48

Ako si vridan, ništa ti se neće oteti!

Misečne mine:

Biliške za mesec Oktobar

☾ Manjak ili poslednja četvrt: 7-og u 13 sati i 28 minuta.

☉ Mladi mesec: 15-og u 1 sat i 20 minuta.

☾ Uzrast ili poslednja četvrt: 23-eg u 13 sati i 54 minuta.

☀ Pun mesec: 30-og u 6 sati i 58 minuta.

Vreme

po naučenjacima:

Od 1—7 lipo vreme.

Od 8—20 hladno sa čestim kišama. Do kraja meseca vetrovito i oblačno.

Vreme po narodnom gatanju:

Ako drveće u jesen po drugi put cvata, onda možemo umireno vreme očekivati. Ako su oko Miholja šiške prazne, a vodene tice mršave, onda se isto hladno vreme može očekivati. Na ranu zimu prtkazuje: Ako se mravi zdravo i brzo u svoja gnjizda spravljaju, i ako je oko Miholja lipo vreme.

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana, 11 sati i 42 minuta. Do kraja meseca dan se smanjiva za 1 sat 41 minut.

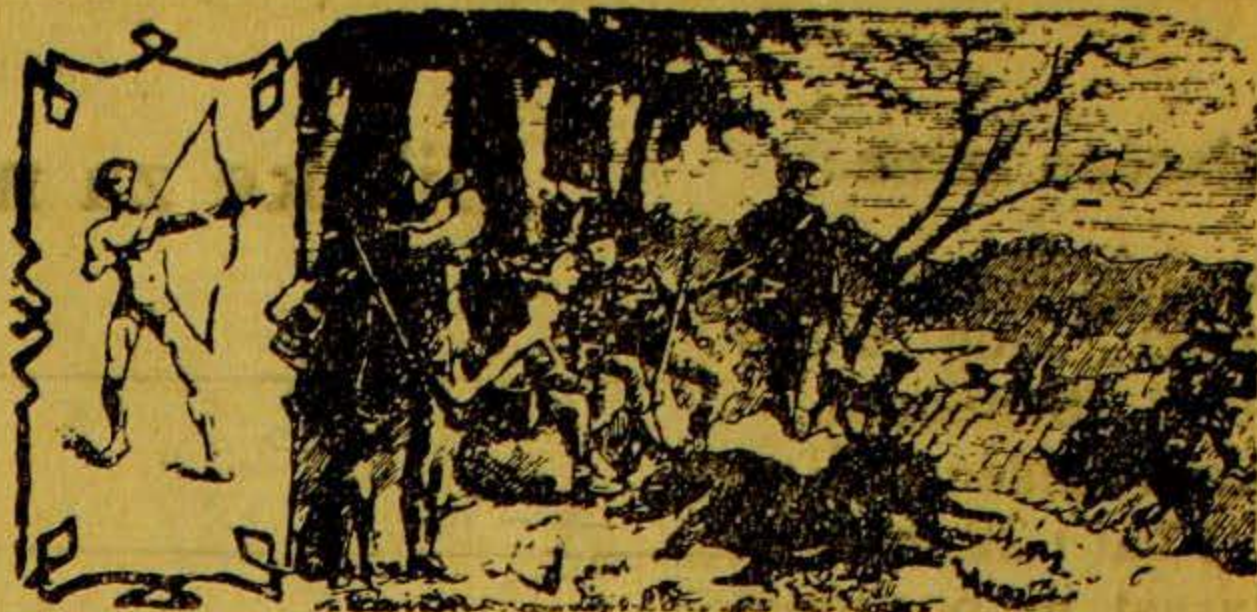
ZVHT.ORG.RS

Novembar

Misec: Strilca

Studeneni

Ima 30 dana

Studeneni je posvećen sićanju groznih muka što ih trpe duše u čistilištu

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec			
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi		
44 ned.		Ev. Poriz. Matija XXII. 22—21						
1	Nedilja	D22. Svi Sveti	19	Joel i Mar.	6 43	16 44	18 21	10 06
2	Poned.	Mrtvi dan	20	Artemije	6 45	16 42	19 25	11 08
3	Utorak	Hubert	21	Ilarion	6 46	16 40	20 25	11 58
4	Srida	Karlo Borom.	22	Averkije	6 48	16 39	21 47	12 31
5	Četvrtak	Mirko p.	23	Jakov ap.	6 49	16 38	22 57	12 58
6	Petak	Leonardo †	24	Areta	6 50	16 36	23 09	13 19
7	Subota	Engelbert	25	Markijan	6 52	16 35	0 05	13 36
45 ned.		Ev. Kćer Jairova. Matija IX. 18—26						
8	Nedilja	D23. Bogdan	26	Dimitrije	6 54	16 33	1 11	13 52
9	Ponedilj.	Teodor m.	27	Nestor	6 55	16 32	2 15	14 08
10	Utorak	Andrija ev.	28	Arsenije	6 57	16 30	3 19	14 24
11	Srida	Martin bis.	29	Anastazije	6 59	16 29	4 22	14 41
12	Četvrtak	Martin pap.	30	Zinovij i Z.	7 00	16 28	5 26	15 04
13	Petak	Stanislav K. p. †	31	Stahij	7 01	16 27	6 29	15 28
14	Subota	Jozefat m.	1	Novembar. K. i D.	7 03	16 26	7 31	15 59
46 ned.		Ev. O dobrim simenu. Matija XIII. 24—30						
15	Nedilja	D24. Leopold	2	Akindin m.	7 04	16 24	8 30	16 40
16	Ponedilj.	Ivan Tr. b.	3	Akepsinij	7 06	16 23	9 23	17 39
17	Utorak	Grgur od čud.	4	Joakinije	7 08	16 22	10 20	18 27
18	Srida	Petar i Pav. K.	5	Galiktion	7 09	16 21	11 00	19 34
19	Četvrtak	Elizabeta ud.	6	Pavao isp.	7 11	16 21	11 53	20 45
20	Petak	Feliks V. p. †	7	Jer. i Lazar	7 12	16 20	11 22	21 59
21	Subota	Prik. B. D. M.	8	Zbor. Mih. Ark.	7 13	16 19	12 57	23 16
47 ned.		Ev. Propast Jeruzalima. Matija XXIV. 15—35						
22	Nedilja	D25. Cecilija ☾	9	Onizofor	7 14	16 18	13 11	
23	Ponedilj.	Klement papa	10	Erasto	7 16	16 17	13 45	0 34
24	Utorak	Ivan od. Kr.	11	Minas	7 17	16 16	14 09	1 56
25	Srida	Katarina	12	Jozafat	7 19	16 15	14 50	3 20
26	Četvrtak	Ivan Ber. p.	13	Ivan Zlatoust.	7 21	16 14	15 09	4 46
27	Petak	Virgilije b. †	14	Filip	7 22	16 14	15 41	6 14
28	Subota	Sosten p. b. ☽	15	Gurij. Poč. p.	7 22	16 13	16 01	7 36
48 ned.		Ev. Sudnji dan. Luka XXI. 25—33						
29	Nedilja	D1. Advent	16	Matej ev.	7 23	16 13	17 02	8 48
30	Poned.	Andrija ap.	17	Georgij	7 24	16 12	18 12	9 44

Ako hoćeš da u starosti budeš mlad, valja ti u mladosti biti star!

Misečne mine:**Biliške za mesec Novembar**

☾ Manjak ili poslednja četvrt: 6-og u 2 sata i 29 minuta.

☽ Mladi mesec: 14-og u 5 sati i 42 min.

☾ Uzrastili prva četvrt: 22-og u 2 sata i 19 minuta.

☽ Pun mesec: 28-og u 17 sati i 12 minuta.

Vreme po naučenjacima:

Od 1—9 mlogo kiše i hladno vreme. Od 10—14 vedro i zima. Od 15—22 vetrovito prominljivo. Do kraja meseca sve više za-
hladiva i pada snig.

Vreme po narodnom gatanju:

Dugačka i jaka će zima biti, ako su tice s' jeseni zdravo debele; ako je mnogo hmelja i žira rodilo; i ako duva vitar sa jugozapada i donese oluju.

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana 10 sati i 1 minut. Do kraja meseca dan se smanjiva za 1 sat i 17 minuta.

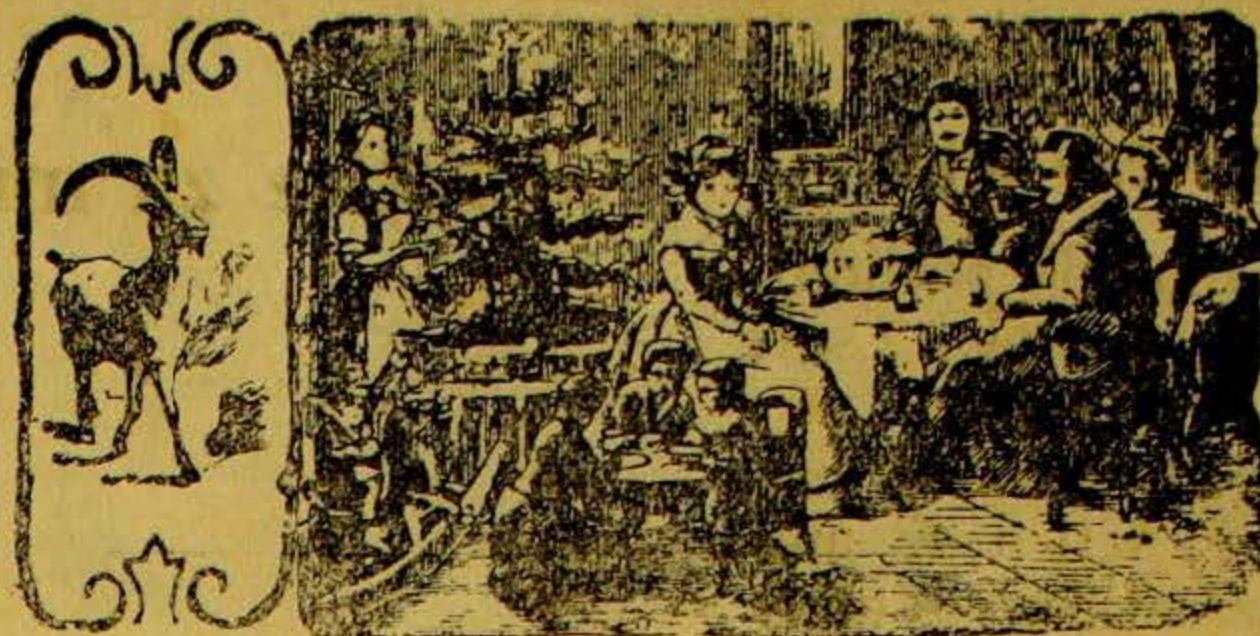
ZKMH.ORG.RS

Decembar

Misec: Jarca

Prosinać

Ima 31 dan

Prosinać je posvećen Malim Isusu

Dani u misecu i nedilji	Rimski kalendar	Pravoslavni kalendar	Sunce		Misec			
			izlazi	zalazi	izlazi	zalazi		
1	Utorak	Ujedinjenje Jug.	18	Ujed. Jugoslovena	7 26	16 11	19 26	10 26
2	Srida	Bibijana d. m.	19	Avdija	7 27	16 11	20 40	10 27
3	Četvrtak	Franjo Ksav.	20	Grigor D.	7 28	16 10	21 50	11 22
4	Petak	Barbara d. m. †	21	Uvod, Bog.	7 30	16 10	22 59	11 41
5	Subota	Saba op. ☾	22	Filimon	7 32	16 09	23 01	11 58
49 ned.		Ev. Ivan šalje učenike Isusu. Matija XI. 2—10						
6	Nedilja	D2. Nikola b.	23	Amfilohij	7 33	16 09	0 05	12 14
7	Ponedilj.	Ambrozije b.	24	Katarina	7 34	16 09	1 09	12 30
8	Utorak	Bezg. Zač. D. Mar.	25	Kliment	7 35	16 09	2 12	12 47
9	Srida	Leokadija	26	Alipij	7 36	16 09	3 16	13 07
10	Četvrtak	Prin. kuć. Bor.	27	Jakov, Per.	7 36	16 09	4 19	13 30
11	Petak	Damas pap. †	28	Stev. i I.	7 37	16 09	5 21	13 59
12	Subota	Otilija, Maks.	29	Paramon	7 38	16 09	6 22	14 37
50 ned.		Ev. Židovi šalju svećenike i levite Ivanu. Ivan I. 19—28						
13	Nedilja	D3. Materice Luca	30	Andrija ap.	7 39	16 09	7 18	15 24
14	Ponedilj.	Spiridion b. ☉	1	Dec. Naum	7 40	16 10	8 07	16 20
15	Utorak	Irinej	2	Avakum	7 41	16 10	8 59	17 25
16	Srida	Etela, Adel. Kv. ††	3	Sofronije	7 42	16 10	9 26	18 35
17	Četvrtak	Lazar	4	Varvara	7 43	16 10	9 55	19 50
18	Petak	Oč. p. B. D. M. Kv. †††	5	Sava os.	7 43	16 11	10 25	21 05
19	Subota	Vladimir p. Kv. ††	6	Nikola	7 44	16 11	10 44	22 21
51 ned.		Ev. Ivan pripovida u pustinji. Luka III. 1—6						
20	Nedilja	D4. Oci Amon	7	Ambrozije	7 44	16 11	11 09	23 40
21	Poned.	Toma ap. ☾	8	Patapije	7 45	16 11	11 32	
21	Utorak	Zenon	9	B. Zač. Bogor.	7 45	16 12	11 58	0 59
23	Srida	Viktorija	10	Jov. Mina	7 46	16 12	12 26	2 22
24	Četvrtak	Badnj. dan Ad. i Ev.	11	Danilo	7 46	16 13	13 01	3 47
25	Petak	Božić	12	Spiridion	7 47	16 13	13 47	5 09
26	Subota	Stipan prvi muč.	13	Evstratije	7 47	16 14	14 40	6 25
52 ned.		Ev. Josip i Marija začudiše se. Luka II. 33—40.						
27	Nedilja	D. Ivan ap.	14	Tirs. i Lev.	7 47	16 15	15 46	7 28
28	Ponedilj.	Mladenci ☉	15	Elefterije	7 47	16 16	16 58	8 17
29	Utorak	Toma bisk.	16	Agej	7 48	16 17	18 17	8 55
30	Srida	David kr.	17	Danilo pr.	7 48	16 18	19 24	9 22
31	Četvrtak	Silvestar	18	Sebastijan	7 48	16 18	19 59	9 45

U društvu nastoj više ćutiti nego govoriti!

Misečne mine:

Biliške za mesec Decembar

☾ Manjak ili poslednja četvrt: 5-og u 19 sati i 20 minuta.

☽ Mladi mesec: 14-og u 0 sati i 25 min.

☾ Uzrastili prva četvrt: 21-og u 12 sati i 30 minuta.

☀ Pun mesec: 28-og u 5 sati i 1 minut.

Vreme

po naučenjacima:

Od 1—6 jaka hladnoća sa snigom. Od 7—15 vedro ali vreme popušta. Od 16—22 jaki mrazevi i vedro. Od 23 do kraja meseca, snižne mećave sa vitrom i jaka hladnoća.

Vreme po narodnom gatanju:

Ako je u početku i krajem meseca umireno vreme, onda će zima sve do kraja marta trajati. Ako je do Božića uvik hladno, onda će biti rano proliće i rodna godina.

Duljina dana:

Prvoga je duljina dana 8 sati i 45 minuta. Dan se do 22-og smanjiva za 19 minuta, a do kraja meseca dan raste za 5 minuta.

ZKLVH.ORG.RS

Pribiliške za 1937 godinu

81
84

NJEGOVO VELIČANSTVO
KRALJ PETAR II KARADORĐEVIĆ

PRIJASNA KRALJEVSKA KUĆA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

NJEGOVO VELIČANSTVO KRALJ

PETAR II KARADORĐEVIĆ

rođen 6 septembra 1923 u Beogradu
Na pristolje stupio dne 9 oktobra 1934 godine

NJEZINO VELIČANSTVO KRALJICA-MATI

MARIJA

rođena u Goti 27 dec. 1899 g., kći rumunskog Kralja Ferdinanda I.
Žena Blaženopočivšeg Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja

BRAĆA KRALJEVA:

NJEGOVO KRALJEVSKO VISOČANSTVO KRALJEVIĆ

TOMISLAV

rođen 19 januara 1928 god. u Beogradu

NJEGOVO KRALJEVSKO VISOČANSTVO KRALJEVIĆ

ANDREJ

rođen 28 juna 1929 god. na Bledu

*Njegovo Kraljevsko Visočanstvo
Knez*

ARSEN

*rođen 15 aprila 1859 g. u Temiš-
varu. Oženjen Knjeginjom Aurorom
(Zorkom) Demidov od Sant-Donata.
Umrta 1904 god.*

*Njegovo Kraljevsko Visočanstvo
Knez Namisnik*

PAVLE

rođen 27 aprila 1893 g. u Petrogradu.

*Njezino Kraljevsko Visočanstvo
Knjeginja*

OLGA

*kći Kraljevića Nikole Grčkog a žena
Njegovog Kraljevskog Visočanstva*

*Kneza Namisnika Pavla. Rođena
u Tatoju 29 maja 1903 god.*

*Njegovo Kraljevsko Visočanstvo
Knez*

ALEKSANDAR

*rođen u Ujt Lodžu u Engleskoj
13 avgusta 1924 god.*

*Njegovo Kraljevsko Visočanstvo
Knez*

NIKOLA

rođen u Londonu 29 juna 1928 g.

*Njegovo Kraljevsko Visočanstvo
Kraljević*

DORDE

*rođen 8 septembra 1887 godine
na Crnojevića Rijeci.*

NJEZINO VELIČANSTVO
JUGOSLAVENSKA KRALJICA-MAJKA MARIJA
U BUNJEVAČKOJ NARODNOJ NOŠNJI

Njeg. Vel. Petar II Kralj Jugoslavije

Dok su se odigravali tragični događaji u Marselju u Francuskoj, bio je tadanji Pristolonaslednik Petar na školovanju u Engleskoj u Londonu. Ujutro 10 oktobra tadanji Pristolonaslednik Petar, probuđen je strašnom višću, da je Njegov otac, Viteški Kralj Aleksandar I Ujedinitelj poginuo u Marselju u Francuskoj 9 oktobra 1934 god. Pristolonaslednik Petar morao je odmah da prikinе školovanje i da se vrati u svoju domovinu Jugoslaviju, da zauzme mesto Svoga oca kao Kralj Petar II Karađorđević.

Pod okriljem Svoje plemenite Majke, Kraljice Marije putovao je mladi Kralj Petar II u Jugoslaviju, da se stavi u službu svoga naroda. Bi dočekan od pritstavnika Svoje države i Svoga naroda. Videći duboku tugu ciloga Jugoslavenskog naroda, mladi jugoslavenski Kralj Petar, vidio je da nije usamljen u Svome bolu za izgubljenim uzvišenim ocem.

Njeg. Vel. Kralj Petar II nastavlja svoje školovanje u Svojoj državi, pod brižnom pažnjom kraljevskih namisnika, koje je Njegov uzvišeni otac odredio, znajući da se mladi Kralj izlaže opasnostima u radu za dobro Jugoslavije i njenog naroda.

Mladi Kralj već sada se interesuje za mnoge državne poslove, a kraj toga i porid učenja, zabavlja se i sa svojom braćom. Mladi Kralj već sada govori više jezika, i u nauci služi kao primer ostalim đacima u Jugoslaviji. I dok mladi Kralj bavi se naukom, dotle Njegov plemeniti stric Knez Pavle uz saradnju ostalih namisnika i kraljevske vlade, upravljaju Jugoslavijom, i vode je ka boljoj, srićnijoj i lipšoj budućnosti.

Godine 1935, 6 septembra proslavljen na svečani način po cijeloj Jugoslaviji prvi Kraljev rođendan.

NJEG. VIS. PRINC PAVLE KARADORĐEVIĆ
ČLAN NAMISNIČKOG VIĆA

Stogodišnji gatalac.

Čujte braćo šta će vrač vam reći
 Ko me sluša i znanja će steći.
 Starovinske knjige kad sam štio,
 Što sam našo, to sam biližio.
 Bunjevački rod je vrlo stari,
 Još kada je bižo prid Tatari,
 Sklonio se u zemlju primorsku
 Od starine zvanu dalmatinsku.
 Pa nastani i susedne zemlje,
 Neretvu i to slavno Zahumlje.
 Tu je našo svoga srodnog roda,
 Od starine brata slovinskoga.
 Tu j' raprostro bunjevačko ime
 Tam i danas naziva se šnjime.
 Kada Turčin osvoji Trebinje,
 Pa za njime i slavno Zahumlje
 Doš'o je red i na Dalmaciju,
 Mletačkoga lava tad' domaju.
 Stade narod otuda bižati
 I u zemlju ličku se seliti.
 Al' narodno pridanje je bilo
 Da se nekad sa ravne selilo,
 I da bunjevačka kuća svaka,
 Kraj Dunava imade rodaka.
 Zato mnogi priko zemlje Like,
 Priko Bosne, pa i Save rike
 Tad pridoše zemlju Slavoniju,
 I nastane didova domaju.
 Tu Bunjevci stiču lipu slavu,
 Proti Turka dileći megdanu.
 To svidoe rodovi Prčića
 Što postanu prvi od plemića
 Hiljad' petsto šesdeset i prve
 Mi imamo Prčiće plemiće.
 A kasnije imamo ih više
 Što sa Turci ljuti bojak biše.
 A kad zvizda Turčinu potamni,
 I Bunjevac se bitke okani.
 Vrime drugo počima vladati,
 Valjalo je, sijati, orati.
 Pa i danas Bunjevci to rade
 Oru, siju, kopaju i sade.
 Ništ' ne mare za tu staru slavu,
 Bunjevcima to nije za hvalu.
 Jer da više mi čitamo knjige
 Nebi mnogi odbacili ime
 Bunjevačko slavno od starine,
 Povist veli, dičimo se šnjime.

Jer mi smo uvik Bunjevci bili,
 Tim imenom gordo se dičili.
 Pa i sada triba da se znade
 Da Bunjevac dušu ne izdade.
 Tako nas je Antunović učio,
 Svomu rodu zavrit ostavio.
 Da čuvamo bunjevačko ime
 Dok ne dođe lipše, bolje vrime,
 Kad Slaveni svi zajedno budu
 I „Slavenskim“ imenom nazovu.

—
 Još sam htio mnogo što šta kazat,
 Ali neću rode, ti oklivat.
 Već na početku novoga lita
 Da ispunim želju moga svita
 Iz tih mojih stogodišnjih knjiga
 Reć'u vrime, da vas prođe briga.
 Po gatanju od starih vrimena
 Ovog lita ide vladavina
 Po Merkuru, te male planete
 Blizu sunca što je opazite.

—
 Zima: neće biti ko prijašnja
 No, već duga, kadkad goropadna.
 Dosta rano snig će pokrit zemlju,
 Puno briga dati siromaku.
 Al' taj snig će vrlo friško proći
 Sirotom je sam Bog u pomoći.
 Proliće: će blago toplo biti,
 Sve do juna tako će ostati.
 O Petrovu se nadaj žestini,
 Ali posli nadaj se promini.
 Hladno s' vrućim minjaće se naglo,
 Ponajviše noću biće hladno.
 Pa i jesen u početku hladna,
 Al' kasnije već je umirena.
 I u vinu i u svakom sadu
 Nosi jesen obilnu nagradu.

• • •
 Stime kraj je mojemu gatanju
 O vrimenu, svakakom pisanju.
 I svaku sreću želim ti rode,
 Da dočekaš bolje, lipše zgode.
 U Bogu je naša čvrsta nada,
 Da će jednom pravda da zavlada.

Sastavio:
Zlatko Pripovidač.

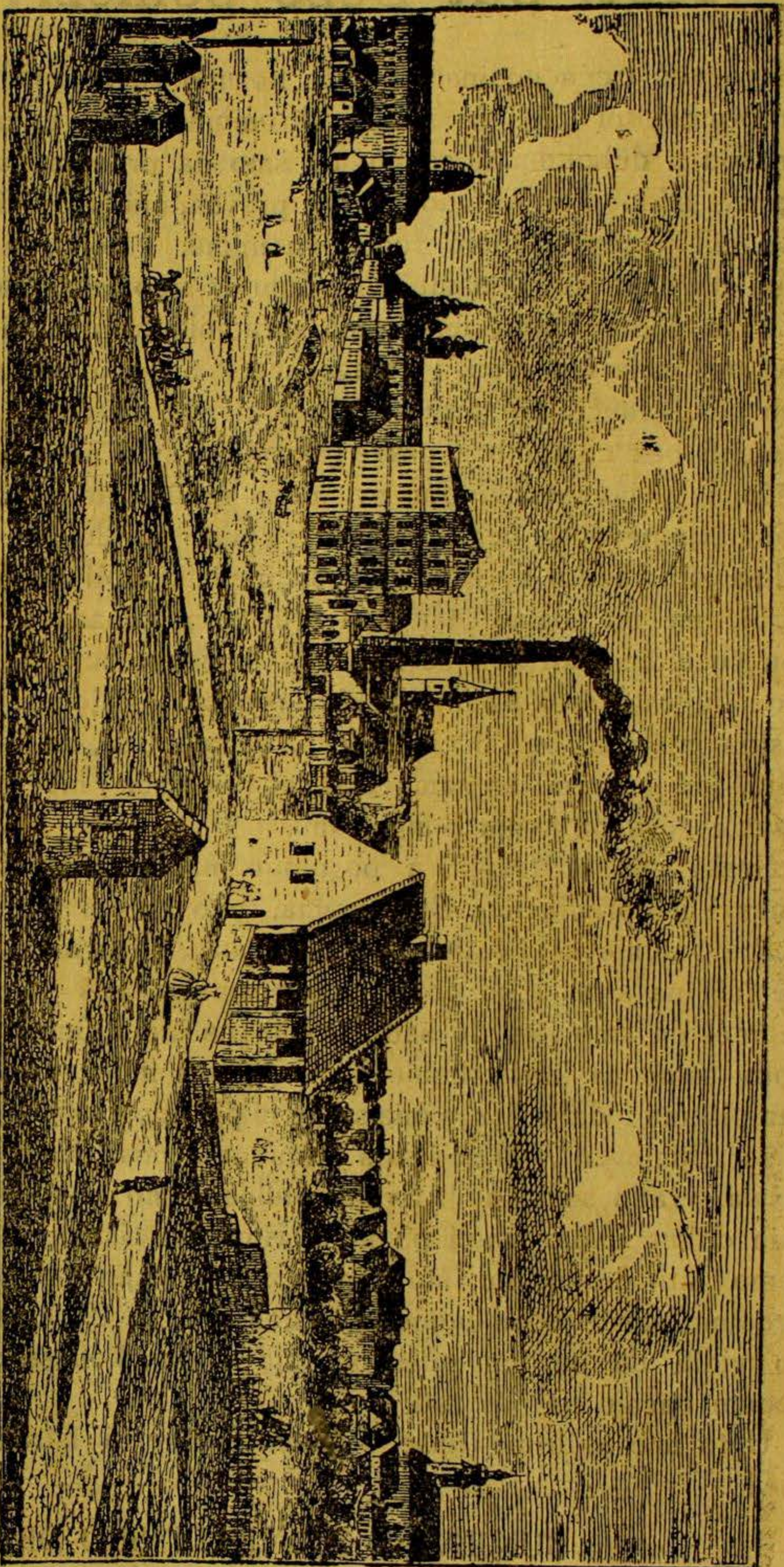
Treći put Bože pomози!

Evo već treća godina kako se borimo za svoj nacionalno-kulturno-prosvitni cilj. Iz svojih skromnih sritstava, radeći za svoj narod u dubokom ubedenju da smo na pravom putu, i da smo pravi slidbenici Antunovićeovog pravca, čiji još živi učenici, koji su bili u neposridnom dodiru sa njime, i koji su najbolje pozvani da daju sud o nami, potvrđuju da smo zaista na pravom putu. Prve godine istina imali smo saradnika koji su bili sasvim drugog mišljenja i pravca, i „blagodareći“ njihovoj agresivnošću, ušli su neki članci koji nisu služili slozi, već razdoru. Međutim ti elementi bez cilja i bez prave ljubavi za svoj narod otpali su. Otpašće i u javnom životu svi oni, kojima ne leži na srcu dobrobit Bunjevaca, nego služeći raznim političkim i ličnim ciljevima siju razdor i svađu gdi joj nije misto. Mi ćemo istrajati u borbi, pa ma ostao „taj mali krug“ omladinaca sa starijim jednomišljenicima, ali nek se zna, „da Bunjevac dušu ne izdade“. U svom jugoslovensko-bunjevačkim pravcu ostajemo, čisti bez partijskih interesa, bez ličnih ciljeva, nadajući se, da ćemo ipak pobiditi, jer je narod sa nami. Naš seljak ostaće i biće Bunjevac, ponosan i gord na svoju bunjevštinu.

Svaki rad je težak, a pogotovo naš. Okruženi sa prikaljenim i neoprediljenim Bunjevcima, evo i treći put krećemo naš „Pravi Bunjevački Kalendar“ kao dokaz, da se nismo iscrpili. Kome leži na srcu, i ko objektivno posmatra naš rad, taj ne može reći da smo išta do sada uradili na štetu Bunjevaca, već naprotiv samo na korist bunjevštine. Našom milozvučnom ikavštinom pišemo i dalje, jer je ona sastavni dio bunjevštine, jer je ona najbliža „Bunjevcu“, jer je i sam Antunović posli mnogih drugih pokušaja, vratio se k' njoj. Svake godine ćemo iz svojih raspo- lažućih dokumenata, izneti po koju istorijsku istinu, da mi ne možemo biti drugo, no što jesmo i to Bunjevci-Jugoslaveni. Pogledajmo samo jedan bunjevački kalendar iz 1920 godine, pa ćemo viditi da su tog mišljenja bili i oni, koji se danas sa kamenom bacaju na naš rad.

U to ime bodrimo naše jednomišljenike, i istrajnost po- biduje!

„BUNJEVAČKO OMLADINSKO DRUŠTVO“.

Subotica u šesdesetim godinama prošlog stolića

Na ovom mjestu, zvanom Rogina bara, podiže se sada Jugoslovenski narodni dom Nj. V. Kralja Aleksandra I

Stara Subotica*

GEOGRAFSKI POLOŽAJ SUBOTICE

Subotica leži između Tise i Dunava na siveru Bačke, a na visočinama Telečkih brda. Susedne općine su joj: na siveru Horgoš i Segedin (Mađarska); na istoku Kanjiža, Čantavir; na jugu: Topola, Moravica i Bajmok; na zapadu: Kunbaja, Aljmaš i Madaraš (sve u Mađarskoj).

Plodna ravnica, osobito u blizini grada, puna je piskovitih brižuljaka. Sve važnije javne i privatne zgrade, na tim brižuljcima su građene. Tako na tim brižuljcima su građeni: manastir Franjevaca, crkva sv. Terezije, sv. Roke, sv. Đurđa i pravoslavna crkva. O franjevačkom manastiru vridno je spomenuti: da prije nego li je sadašnji manastir priuređen, da je to bila stara subotička tvrđava, koja je postojala još za vrime rimljana i koju je „tvrđavu“ dao popraviti mađarski kralj Bela IV 1242 god., kada je u nju „Dalmatince“ naseljavao.

Zgodan položaj stare subotičke tvrđave, koja je ležala na visokim brižuljcima, okružena sa jedne strane Jasi-barom, a sa druge „Roginom-barom“, a uz to dvostruki duboki šanci, mnogo je doprineo da su vojni krugovi i prije i posli Turaka, veliku pažnju i važnost pripisivali Subotici. Posli muhačke bitke, odlaskom mađarskih velmoža, subotičku tvrđavu je zauzeo Car Ivan Nenad Crni i priuredio je za svoju pristonicu. Za vrime Turaka također je Subotica bila središće ovih sivernih krajeva Bačke. U toj staroj tvrđavi (kuli) stanovali su paše, age i begovi sve do propasti turskog vladanja. 1686.

Subotica je i danas na glasu zbog svojega velikog atara, a prije je bila na glasu zbog svojih velikih nepokretnih dobara. Subotički atar opsiže 16.000 četvornih milja; a brzi vlak jedan sat jezdi priko njega.

Subotici pripadaju kao dilovi grada, slideće pustare (selišta): Tavankut, Verušić, Ludoš, Zobnatica, Žednik, Pavlovac, Đurđin, Šebešić, Kelebija, Palić, Radanovac; a Bajmok i Čantavir, koji su također bili sastavni dio Subotice, danas su zasebne općine (od 1778, 1785 god.). Tompa, Čikerija i dio Kelebije, također sastavni dio subotičke općine, pripao je Mađarskoj.

Svaka pustara ima do 5000 stanovnika, a Tavankut ima priko 10.000. Cilokupno stanovništvo iznosi oko 105.000 duša.

IME SUBOTICE

Kada je Subotica osnovana i kako, i kada je postalo ime Zabatke, Sabatke, a posli Subatice ili Subotice, o tome nema

* Ovaj članak je izvod iz pridavanja, koje je pisac održao u beogradskom „Radiju“ 1935 god. juna miseca, a na molbu Sokola Kralj. Jugoslavije.

pozitivnih istoriskih podataka, ali da je Subotica dobrim prijemahačke bitke (1526 god.) opstojala, to nam svidoe istoriski podatci iz toga doba, koje se na ove krajeve odnose.

Mnogo smeta utvrđivanju imena, što osim naše Bačke Subotice postoje još mnoga mista sa sličnim imenima. Tako se spominje: krašovanska Subotica, međumurska Subotica, križevačka Subotica. A jedna Subatica se spominje 1483 god. u Zala županiji u Mađarskoj.

Naša Bačka Subotica spominje se prvi put 1391 god. kao Zabatka varoš (oppidum) u Bodroškoj županiji, kao kraljevski posid. Iste godine Lošonci nadžupan prisuđiva jednom zločincu u Zabatki. 1429 god. spominju se nesuglasice, svade, borbe između kraljevskih stanovnika Zabatke i kulučnika, rabatnika Ostorackih.

Kasnije posli muhačke bitke, na jednoj vojnoj karti 1553 g. vidimo naziv Zabatka, a 1685 god. isto tako. Na drugoj isto vojnoj karti od 1695 god. vidimo naziv Sobotka, a tako isto i 1743 god. Te iste godine je jedna priznanica datirana iz Sobotice. Dakle od 1687 do 1743 god. ističu se ovi oblici: Sobotiz, Sobotica, Subatica. Posli 1743 do 1779 god. nalazimo prvi put naziv Sent Marija (Sv. Marija). Godine 1779 je naziv Maria Teresiopolis.

Za vrime kralja Ferdinanda imamo prvi put slideći mađarski oblik imena „Szabatka“.

Kalački kanonik Katona u svojoj istoriji Kalačko-Bačke nadbiskupije, spominje i Zabatku, te ističe kako je nadbiskup Vardoj 1497 god. u svom pismu, poslatom subotičkom plebanošu, ukorio „Zabatčane“, što mu ne plaćaju redovno desetinu.

Srpski istoričari misle da je ime Subotice, od vojvode Subote Vrlića prozvano, koji je u odsutnosti cara Ivana Nenada upravljao Suboticom.

No postoji mnenje, i to naročito među Bunjevcima, da je ime Subotica poteklo od žene Subote Vrlića, koja se rado družila sa narodom, pa su je Bunjevci prozvali Subaticom, a Srbi Suboticom; i po tome je postao naziv bačke Subotice.

SUBOTICA ZA VRIME RIMLJANA

Kada su stanovali Rimljani u Subotici i kada su napustili ove krajeve, ne zna se tačno; ali se iz nekih slučajeva, prilika pomaže ustanoviti boravak njihov u ovoj okolini. To svidoe oni mnogobrojni rimski zlatni, srebrni, bakarni predmeti, zatim novci, nakiti i oružja, koja su se u blizini grada i u ataru subotičkom nalazila i iskopavala. Ali ovdašnji boravak Rimljana najbolje svidoe slideća okolnost: Kada se godine 1687 dvokatna subotička tvrđava priuređivala za manastir, više kapije u zidu nađoše zidari rimski nadgrobni spomenik, koji je sačuvan i dan danas, i koji je utvrđen pri ulazu u manastir na desno. Taj

nadgrobni spomenik podigla je jedna rimska gospođa sebi i svojoj duci. Na nadgrobnom spomeniku stoji slideći natpis :

D. M.

Aurelija Vitalis vixit annis XVIII = Aurelija Mucatra vixit annis XVII = Aurelija Cusaja vixit annis XIII = Aurelija Primitiva Mater in felicissa filiis et sibi fecit.

Privod :

Aurelija Vitalis živila 18 godina = Aurelija Mukatra živila 17 godina = Aurelija Kusaja živila 13 godina = Aurelija Primitiva najnesrećnija mater podiže ovo svojoj duci i sebi.

SUBOTICA ZA VRIME MAĐARSKIH KRALJEVA

Najstarija uspomena veže se za Suboticu u dilovanju mađarskog kralja Bele IV, koji je 1241 godine bižo ispred Tatara u Dalmaciju. Sa njime je bižalo mnogo velmoža, pa tako iz okoline Subotice. Nikojim velmožama znaju se imena i to : Diklišić, Rubunić, Davidić, Mikulić i Radić. Sad da li su nikoje od tih porodica bile iz Subotice to se ne zna, samo je vridno spomenuti, da u mađarskom mistu blizu Pešte u Tukulji i „Érd“-u i dan danas postoji prizime „Mikulić“. Bela IV vraćajući se 1242 god. iz Dalmacije natrag u opustošenu Mađarsku, doselio je jednu masu Slavena iz onih krajeva i nike od njih naselio u Suboticu, a staru rimsku tvrđavu dao je popraviti. Taj doseljeni narod posli se izmišao sa svojim sunarodnicima, koji su se bili sklonuli isprid Tatara po mnogobrojnim prašumama, ritovima i močvarama, sa kojima su ovi krajevi tada obilovali.

Godine 1439 kralj Albe pokljanja varoši : Zabatku, Tavankut, Zobnaticu, Madaraš, Sibirjanin (Hunjadi) Janku. Posli njege postane vlasnikom Zabatke i ovih krajeva, kralj Matija, koji opet svoj posid u Bodroškoj i Bačkoj županiji, pokljanja svome rođaku Ivanu Pongracu Erdeljskom vojvodi.

Ivana Pongraca je naslidio sin mu, Pongrac Matija, koji je 1498 god. bez naslidnika umro.

1501 god. kralj Ladislav II daje na uživanje grad (castrum) Zabatku i općine Tavankut, Madaraš, Šebešić, Verušić i Ivanku : Korvin Ivanu, a posli smrti ovoga ta mista zadobije 1504 god. Terek Mirko i sin mu Balint. Terek Mirko, upravitelj dobra porodice Korvina i ban varadinski, krivim putem i načinom prisvoji Zabatku i ostala dobra.

Po tvrđenju Đure Sremca istoričara toga doba, koji je u ono vreme imao vezu sa Zabatkom i ovim krajevima, ban Mirko je otrovao dva mlada sinčića Ivana Korvina.

1519 god. kralj Ljudevit II potvrđuje posid Zabatke Terek Balintu, koji se posli muhačke bitke (1527) i smrti cara Ivana Nenada, pridružio Ivanu Zapolji, a uz to tražio prijateljstvo turskog Sultana, koji je već onda sidio u Budimu.

CAR IVAN NENAD

(NIGER HOMO)

Car Ivan Nenad iz nepoznate sudbine čovik dolazi na pozornicu istorije u doba kada je Mađarska bila u rasulu, a Turci prodirali između Tise i Dunava. Dilovanje njegovo širi se od Srma po svoj Bačkoj i Banatu, a šta više dopirao je čak i do same Kalače. Kakve je on narodnosti bio to se ne zna. Toliko se zna da se je pritstavljao kao naslidnik srpskih despota, ali kraj toga imao je u svojoj vojsci i katolika i pravoslavnih. Srbi su ga zvali car Jovan Nenad, a Bunjevci car Ivan Crni, a Mađari „Iván cár, fekete ember“. Njegovi doglavnici su bili, Subota Vrlić, palatin i vojskovođa, Fabijan Literat poverenik i diplomata (iločki fratar).

Car Ivan je u Subotici uredio divan kraljevski stan. Subotičku tvrđavu (kaštel) je uredio za svoj dvorac, gdi je Fabijan Literat dočekivao diplomate, izaslanike Zapolje mađarskog kralja, Ferdinanda austrijskog cara i francuskog kralja Luja. Za to vreme su Car i Subota Vrlić osvajali i branili Bačku, Banat i dio Srma od Turaka.

Car Ivan je htio ujediti Slavene, kako bi se uspišnije branili od Turaka, a ujedno i od nasilnog mađarskog plemstva. U Bački, Banatu i Srimu, mađarske velmože imali su ogromnog imanja, dok su im seljaci, raja, bili Slaveni. Otuda odlaskom mađarskih velmoža i sitnih plemića, kasnije posli muhačke bitke, nazivi mista su sva slavenskog karaktera.

Kad je Car Ivan sakupio oko sebe oko 15000 ljudi boraca, krene proti Subotice. Iza kratke borbe, protira iz Subotice mađarskog vlastelina Terek Balinta i zauzme tvrđavu. Tada se proglasi carem Subotice, Srma, Bačke i Banata, a ujedno i za naslidnika srpskih despota.

Sva tri vladara (car Ferdinand, kralj Zapolja i francuski kralj Luj) otimali su se za prijateljstvo cara Ivana, jer su vidili da ga narod poštuje i da mu se vlast širi.

Đuro Sremac istoričar, rodnom iz Kamenice iz Srma, nastojao je nagovoriti cara Ivana da se priključi Zapolji, a Ferdinand je opet nastojao da ga pridobije za sebe. Zbog toga mu slao razne darove: sablje, kraljevske dolame i kraljevska znamenja, i obećao mu da će ga priznati vladarem osvojenih krajeva.

Zapolja mađarski kralj poziva cara Ivana u Tokaj na sabor, a kasnije na svoje krunisanje u Stolni Biograd, gdi je bilo odlično misto određeno za cara i njegovu pratnju. Ali ne zadugo, car ne mogavši odoliti silnim primamljivim darovima i obećanjima cara Ferdinanda napusti Zapolju i priključi se Ferdinandu, i ako ga Đuro Sremac, stari znanac od toga odgovarao. Ovo oprediljenje cara Ivana, prouzrokuje mržnju, a kasnije mnoge ratove između njega i kralja Zapolje.

Upočetku borbe, srića je služila cara Ivana, i na mnogim je mistima potukao kralja Zapolju i njegove vojskovođe. Kasnije podlegne izmučene i malobrojna careva snaga, protiv pritežnoj i mnogobrojnoj vojnoj sili kralja Zapolje.

Car Ivan jedva spasi svoj život i sa malom pratnjom dođe u Segedin, gdi ga jedan segedinac Mađar iz puške smrtno rani. Iz Segedina tako smrtno ranjenoga cara Ivana prinesu na pustaru Tornjoš, gdi je on izdahnuo, u kući jednoga Mađara. Dotični Mađar, dojaví ovaj slučaj velmoži Terek Balintu, koji je međuvremeno osvojio natrag Suboticu: da je kod njega mrtav car Ivan. Balint brzo dođe u Tornjoš i tamo u kući toga Mađara, otsiče glavu carevu i odmah je odnese u Budim kralju Zapolji, rekavši da je on pogubio cara. Ali ne zadugo dođe onaj segedinac koji je smrtno ranio cara, i reče Zapolji, od čega i kako je umro car Ivan. Ovaj slučaj izazva veliko iznenađenje u Budimu, i kralj Zapolja se jako naljuti na Terek Balinta, tako da se odmah odrekne prijateljstva sa njim.

Međutim turski car Sulejman osvoji Budim, a Terek Balint ponudi svoje usluge Sultanu. Car Sulejman ne samo da ne primi usluge Terek Balinta nego ga je dao napasti i pošto ga pobedi, a i uhvati, pošalje kao sužnja u Carigrad gdi je i umro.

Subotički narod je pomoću vlade, županije i grada, podigao spomenik Caru Ivanu Nenadu, koji je bio pri zagovornik bratske sloge i koji je Bunjevce i Srbe sjedinio u zajedničkoj borbi protiv Turaka i mađarskih velmoža.

TURSKA VLAST U SUBOTICI I OKOLICI (1527—1687)

Posli opsidanja Budima, turski car Sulejman, pošto ga nije mogao osvojiti, vrati se livom obalom Dunava prema Varadinu, gdi je dočekaó Ibrahim pašu glavnog vojskovođu, koji je sa svojom četom priko Kečkemeta pošao prema Segedinu. Iza kratke borbe zauzme Ibrahim paša Segedin, a drugi dan osvane prid Suboticom. Ali ne mogaše je osvojiti, jer su mu odolili subotički šančevi, nasipi i okolne močvare i baruštine, a i sama posada u tvrđavi, koja se junački branila. Turci ozlovoljeni krenu prema Varadinu, gdi su se sjedinili sa ostalom Sulejmanovom vojskom. Iz Varadina priko Biograda pođe sva turska vojska za Carigrad.

Godine 1541 ponovo se Turci vrate u ove krajeve, i sa velikom vojskom osvoje Budim, i veliki dio mađarske. Tek sada se nastane i organizuju svoju upravu. Turci u sve važnije tvrđave i gradove, postavé svoju vojnu posadu. Ta je sudba dopala i Subotici. Tu su turske paše, age i begovi 145 god. zulumćarili.

Tursku vojsku su obično pratili prosti pljačkaši koji su ugnjetavali naš narod koji se sklanjao po šumama, pustarama, ludoškim ritovima. Turci su posli podilili Bačku, i tako među

drugima postaje i subotička nahija, koja pripadne srimskom sandžaku. Kako su Bunjevci subačani patili od Turaka svidoci nam ovaj slučaj: Koja im se ženska svidala ta je bila zarobljena i u Carigrad otpremljena. Bunjevke su se morale sakrivati u ritove i močvare. Ali Turci lukavi, ni tu im nisu dali mira, da zavedu i privare divojke, vikali su: „Bare, Mare, Kate i t. d. oči prokleti Turčin, ajte napolje nemojte se bojati“. Fratropi su opominjali svit, da se ne daju privariti od turčina, ali su mnogi ipak nasradali. Tako su nasradale i dvi mlade Algaševe. Jedna je bila rodom Jaramazovićeva, a druga Sučićeva. Obe su na privaru uhvaćene i odvedene u Carigrad.

Ali Turci su morali ove opustošene krajeve ponovo naseliti, stoga su naseljavali mnoge Bunjevce iz Slavonije, Bosne, Hercegovine i Dalmacije, a i Srbe iz Raške, Bosne i čak iz Makedonije, a i hrvate iz Hrvatske i Bosne (otuda prizimena među bunjevcima, Hrvat i Hrvatski).

No i doseljenicima nije bilo bolje. Jadni subočani morali su ne samo subotičkog Durmiš pašu služiti već i segedinskog Mehmed, Ibrahim i Mustafi paši poklanjati darove. A u to vreme u ovoj okolini bio je i konjanik hajduk sa svojom četom Grnjan Nikola, kojega su također morali plaćati i izdržavati.

Jedan dio subočana skloni se isprid tih nevolja u segedinski fratarski manastir, gdi su u avliji i pobočnim zgradama bili sakriveni i opremljeni.

Posli zauzeća Budima 1686 god. i pada Sente 1687 god., vrata se mnogi Bunjevci iz Segedina pod vođstvom fra Jerka Gubanovića u Suboticu. A narod posli odlaska Turaka zauzme i nastani ispražnjene turske domove, a plemići: Kaići, Vujevići, Vidakovići, Bukvići, Sučići, Marčetići, Markovići, Manići i dr. zauzmu stanove u tvrđavi (kuli, kaštelu).

Za vreme turskog gospodstva 1641 god. bili su gospodari Subotice, Milojković Nikola, koji je osim nje imao još slideća mesta: Garu, Kaćmar, Madaraš, Baškut, Kelebiju, Tavankut, Đurđin, Šebešić, Naćfin, Tompu i Leđen. A godine 1663 bio je gospodar tih istih mesta Dvorniković Nikola.

SUBOTICA POSTAJE KOMORSKOM PALANKOM POD IMENOM SV. MARIJA (1743—1779)

1743 god. nastojanjem Josić Petra biližnika subotičkog šanca (bedema) dobila je Subotica od kraljice poznatih 12 pustara, potok Jesenovac i jezero Pačić za vjernost i junaštvo. Na temelju privilegijuma podnaša se molba radi oslobođenja slideći imenik poglavarstva: plemići, Vojnić Stipan knez, Bukvić Ilija, Vojnić Ivan, Križanović Grgo, Jaramazović Joso, Skenderović Marko, Kopunović Ilija, Prčić Mijo, Paulesanov Andrija, Mukić Petar, Mačković Ivan, Baćin Mijo i Vidaković Grgo. Uslid kr. privi-

legiuma (povlastica) od 1743 god. ne potpada Subotica više pod vojničku oblast, i samostalno upravlja sa varoškim poslovima i imetkom, ali pod nadzorom županije i kr. komore.

'SUBOTICA JE POSTALA
SLOBODNIM KRALJEVSKIM GRADOM POD IMENOM:
MARIJA TEREZIOPOLIS (1779—1845)

Subotica i ako je postala kr. komorskom palankom (gradom) ipak je imala nike dužnosti prema kr. komori, kao i vlastelinu. Ove veze i dužnost stalno su smetale varoškom životu, jer je stalno tribala doprinositi razne žrtve i županiji. Zato se dnevno raspravljalo u Subotici o načinu, što da se čini da se varoš oslobodi i od županije i od komore.

Na čelu toga nastojanja stajao je neutvrdivi i zaslužni senator Josić Petar.

U ono vreme nije bilo železnica, nego su putovali u Peštu, Požun i u Beč na kolima, a za taj put tribalo je zimi misec dana tamo, a misec dana natrag, a misec-dva tribalo je u tim gradovima provoditi. Prije svega tribalo je proučiti prilike dvorske i zvanične u Pešti, u Požunu i Beču, a to je bio posao Josić Petra.

4 januara 1777 godine Josić Petar prispije u Beč. Tu potraži poznatu gospodu: Valšića, tajnika kr. komore, Majlata referenta, Fabšića bečkog agenta. Da što brže i sigurnije ide, triba priporučiti agent Fabšiću da se daruje: Majlat referentu 150 dukata, jednoj uglednoj dvorskoj gospođi 200 dukata, grofu Feštetiću 20 kobila i jedno ždribe i nikoj uplivnoj gospođi suve ribe i suvog mesa. Josić obeća da će subotička općina spomenute darove namiriti.

Sada je Josić zamolio spomenutu gospodu, da ga kraljica Marija Terezija primi u audijenciju, da joj lično podnese molbu da Subotica postane slobodnim kraljevskim gradom. I tu je želju poznata gospođa ispunila. Aprila 6, primi kraljica Josića i obeća da će želju virnih i odanih Subotičana ispuniti.

Josić puno zadovoljan vrati se u Suboticu maja miseca i izvesti varoš o svome uspišnom putovanju.

1779 god. putuju u Beč Sučić Ivan, Parčetić Antun i Mamužić Martin, da dovrše poslove radi oslobođenja Subotice. Buduć su svi poslovi bili obavljani, a diploma o oslobođenju istavljena, primi kraljica svu trojicu u audijenciju i dozvoli da se u buduće Subotica nazove „Maria-Tereziopolis“. Vrh toga dariva svu trojicu svojom slikom, zlatom i dragim kamenjem ukrašenu.

Posle audencije doznadu Subotičani, da za oslobođenje od kr. komore i županije, triba da plate u ime otkupnine 260 hiljada forinti. A kraljici će tribati darovati 5000 dukata, 200 kobila i 1 ždribe.

Bečka deputacija stigne u Suboticu maja 20. Varoš je izabranike svečano dočekala. Vlašić kao komesar za sl. kr. varoš, stigne u Suboticu 30 avgusta da instalira Suboticu.

Na granici dočekao ga je komesar, 50 plemića i 200 građ. konjanika. U počast Vlašiću priređen je banquet, a narodu je dato 50 akova subotičkog, jedno bure tokajskog i jedno šomljanskog vina.

Sutra dan je imenovano slideće novo varoško poglavarstvo slobodnog grada Subotice. Vojnić Luka, načelnik, Mamužić Joso i Martin, Rudić Tome, Josić Petar, Perčić Šime, Kulundžić Stipan, Kopunović Albe i Grgo senatori.

POTISKA VOJNA KRAJINA 1687—1743

Posle Turaka nastala su mirnija vrimena u ovim krajevima. Narod se iz šuma i pustara iselio i potražio svoja stara mesta i ognjišta. Iz Segedina doseljeni narod se nastanio oko kule a plemići i četiri fratra sa Jerkom Guganovićem zauzmu stanove u Kuli. Za uzdržavanje reda i mira, staralo se vojno zapovidništvo, koje je postavilo Suboticu središćem potiske korajine. Za prvoga kapetana Subotice postavljen je Luka Sučić, koji se inače rodio u bosanskoj Albani, 52 god. star i koji je imao svoju rodbinu i u Bosni i ovdje u Bački. On je sudilovao u 12 ratova.

Posli burnih ratnih vrimena nastao je miran rad na stvaranju domova i kućišta. Obraduje se zemlja, sade se vinogradi i šume. Ali sam narod bio je jako opterećen sa dvorbom vojničkom. Naime subačani dužni su bili snabdivati vojsku sa hranom: žitom, brašnom, zoblju, sinom, slamom, mesom, podvozom, a osim toga još su morali dati 80 konjskih kola i 100 volovskih kola zajedno sa upregom.

Utom dolazi i velika raspra sa plemićima. Mlađi naraštaj je prije stalno ratovao i branio ovu krajinu od Turaka, na osnovu toga stariji i noviji plemići imali su donikle i nike povlastice. 1723 god. na molbu fratrova vojno zapovidništvo naredi, da se plemići iseles iz tvrđave, a njihovi stanovi da se dodile fratrovima, a od velike dvorane u tvrđavi da se napravi kapela. To naravno nije se dopadalo plemićima i jedan dio nezadovoljnika otiđe iz Subotice i osnuje sebi zasebnu općinu „Plemićku miliciju“ (Nemeš Militić), a pošto je u to doba 1743 god. bila ukinuta vojna krajina, a mnogi plemići nisu hteli da se podvrgavaju građanskim vlastima, to se onim nezadovoljnicima pridruže i drugi. Vođe tih nezadovoljnika su bili: Kaići, Vidakovići, Vujevići, Mandići, Vukovići, Ivankovići, Alagići, Delići, Knezie i dr. Tako se osnuje misto „Le neši“.

STANOVNIŠTVO SUBOTICE

Naši najveći slavenski istoričari tvrde, da su Slaveni stanovili u Podunavlju i Potisju još od V i VI vika. Mađari se tek

oko 890 god. nastanili u ovim krajevima, ali pošto su oni bili malobrojni, to su samo vojnici i plemići i velmože bili Mađari, a Slaveni su bili raja i roblje, koje je obrađivalo zemlju i čuvalo stoku. Tu činjenicu potvrđuje i ta okolnost, da posli muhačke bitke 1526 godine, kada mađarska vlastela napustiše Suboticu, a tu ostaju samo Slaveni, koje Turci zatiču u ovim krajevima i u njihovim prvim poreznim spiskovima „Defterima“ biliže imena mista i pustare koje su čuli od toga zateknutog naroda i koja su sva slavenska.

Mađari počinju Suboticu tek 1745 god. u većem broju naseljavati.

Kada su Bunjevci naselili Suboticu, zato nemamo tačne podatke. Ali se zna, da među prvim slavenskim elementom nalazimo i pradirove današnjih nikojih bunjevačkih rodova. Kao što ranije navedeno, vidimo, da Bela IV mađarski kralj naseljava „Dalmatince“ u Suboticu i okolinu. 1458—1490 i kralj Matija Korvin naseljava Slavene iz Bosne i Dalmacije u ove krajeve. 1506, 1507, 1509 i 1510 već po dikalskim i parbenim spisima vidimo, da su stanovnici ovih krajeva Bunjevci. Posli muhačke bitke dolaze franjevci da vode virski nadzor nad Bunjevcima 1550 god. Tada je došao i priličan broj katoličkih Slavena iz osvojenih krajeva, pod pritiskom Turaka, u subotičku okolinu. 1561 god. već Prčić-familija dobija plemstvo. 1573 god. u popisu biskupske desetine na pustarama: Kelebija, Ivanka, Meljkut i u varoši Subotici imamo kao stanovnike i Bunjevce (B. Varm. Monograf. II knj. 103 str. Milien. Tört. V. 255, Velics Kammerer: Török defterek 11, 144—145). 1581 jedan franjevac po imenu Bonifac, positio je Suboticu kao apostolski vizitator. 1594—95 Batori Sigismund erdeljski vojvoda sakuplja Bunjevce iz ovih krajeva u guerilske čete, koje su upadale u podunavske krajeve, koji su bili pod Turcima. 1593 god. Nikola Palfi ostrogonski kapetan, pošto je ostrogonsku okolicu očistio od Turaka, morao je opustošene krajeve ponovo naseliti, a pošto je sa svojim četovanjem dopro i do Subotice, mamio je Bunjevce da se nasele u ostrogonskoj okolini. Tako se 1598 god. mnogi Bunjevci iz Boršota, Kaćmara, Madaraša, Vamteleka, Tavankuta, Đurđina, Zobnatice i Subotice, nasele u okolici Ostrogona. Potomci tih Bunjevaca i dan danas žive u okolini Pešte, Stolnog Biograda, Kalače u Mađarskoj i to u slidećim mestima: Érd, (Hamžabeg) Tukulja, Erčin, Čobanka, Turbalint, Čepelj i t. d. No mnogi Bunjevci vraćaju se natrag u Suboticu i okolinu. I otuda prizimena: Ostrogonac, Tukuljac, Peštalić, Budimac, Erčinac i t. d. Turci su mnogo blaže postupali sa katolicima nego sa pravoslavnima. Zato su se franjevci nesmetano mogli kretati po Bački. 1598 god. na misto iseljenih Bunjevaca i Srba u ostrogonsku okolicu, naseli jedna veća grupa Bunjevaca sa raznih pustara mista: Tavankut, Kaćmar, Madaraš, Kelebiju, Ivanku i nikoji i samu Suboticu. Između 1612 i 1618 god. dva jezuitska svitovna

svećenika dolaze u Suboticu, a došli su na poziv Šimuna Matkovića svitovnjaka. 1655 god. segedínski franjevci drže propovidi subotičkim Bunjevcima na bunjevačkom jeziku. Prije toga biogradski biskup Marin Ibrišimović krizma Bunjevce u Subotici i okolici. 1686 god. jedan veći broj Bunjevaca dolazi iz turskih krajeva pod vođstvom 18 franjevaca, na čelu sa fra Anđelkom Šarčevićem, u Suboticu i okolicu. To se smatra inače kao i posljednja grupa Bunjevaca koja se je smistila u Suboticu. Sa njima zajedno selio se u Suboticu Bilio Katana 70 god. star iz Tavankuta i Kopunović Nikola 68 god. star, čobanin iz Bajmoka. Po svemu gore iznetom vidi se, da su Bunjevci od starine stanovnici Subotice i okolice.

PROSVITA U SUBOTICI

(1729—1848)

Još je trebalo jedno vreme subotičanima patiti i žrtve doprinositi dok se nisu i posljednji turski i francuski ratovi svršili i dok se nije Rakocijeva buna ugušila; tek onda se moglo početi i nastojati, da se poučavanje i prosviđivanje naroda otpočne ne samo u crkvama i manastirima, nego i putem škola.

Početak je bio težak i oskudan. Osposobljenih učitelja nije bilo. Svećenici su i pokralj svega toga nastojali da među narodom barem virsku nauku šire i uzdrže. Kasnije su poučavali narod u čitanju, pisanju i računanju. Kod katolika ovu su zadaću vršili fratrovi, a kod pravoslavni Srba kaluđeri iz Monoštora.

1773 godine pridaje se subotička župa (plebanija) svitovnim redovnicima koji su već sa većom snagom i ambicijom nastojali narod prosviđivati, škole graditi, i prosvitna društva osnivati.

Tako Ranić Petar prvi župnik Subotice priporučuje općini i senatu, da se za mnogobrojnu bunjevačku dicu škula gradi.

1773 godine Lipovčević Jakov isusovac osniva kršćansko društvo u Subotici.

Svećenstvu su pomagali i dobrovojnici-učitelji. Tako su postavljeni za kantore učitelje godine 1732 Mialtro Jakov, godine 1761 Romić Šime, Jakovljević Jakov, Somborčević Jakov. Upravitelj škole je bio senator Josić Petar. 1862 godine osnovan je crkveni kor, kome je na čelu bio Štajb Franjo, kantor-učitelj.

Posle Ranića od 1848 bili su župnici i učitelji u Subotici: Lučić Ivan, Sučić Pavle, (kasnije biskup đakovački), Šarčević Antun, Radičević Matija, Sebetić Šime, Vorgić Andrija.

M. Mandić

Nova Subotica

(1848—1868)

Dva Somborčevića: Dr. Franjo odvetnik i Dr. Vince lečnik bili su Iliri i u vezi sa Gajem i grofom Draškovićem, ispovidali su jugoslavensku ideju sve do 1848. Kada je međutim izbila buna u Magjarskoj, prišli su oni i njihove pristaše u magjarski tabor i napustili slavenski stav.

Barun Rudić aljmaški i subotički i Piuković matevački bili su za Austriju, i oni su bili među ono 40 velikaša, koji su god. 1849 potpisali molbeni arak, koji je bio upućen na ruskoga cara radi vojničke pomoći. Iste godine posljednja magjarska vojska položi oružje kod Vilagoša i pokori se Rusiji, koja je veledušno pridala Magjarsku Austriji.

Sada je zavladao austrijski apsolutizam (despotizam) u cijeloj Austro-Ugarskoj, koji je trajao sve do 1868.

Za vrime austrijskog nasilništva bili su u cijeloj Bačkoj župani ili komesari barun Rudić i Piuković.

Za njihove vladavine u našim školama, kod sudova, u opštinama i u županiji bio je priznat naš bunjevački jezik, ali nimački jezik je bio zvaničan.

USTAVNI ŽIVOT (1868—1918)

God. 1868 zavladao je ustavni život po cijeloj Ugarskoj i Hrvatskoj. Za izmirenje naroda donešen je narodnosni zakon, koji je svakoj naciji dao prava, da se može na svom maternjem jeziku izobražavati. Na temelju ovoga zakona svi su narodi razvijali svoj nacionalni barjak prosvite.

Kod nas je prvi digao rič za prosvitu i napridak Bunjevaca Ivan Antunović kalački kanonik. U tu svrhu osniva i izdaje Bunjevačke i Šokačke Novine i Bunjevačku Vilu; izdaje devet poučnih knjiga. Njega je slidila cila Bunjevština i svi ugledni Hrvati i Srbi bili su njegovi prijatelji.

Ali nemađjarski narodi nisu dugo uživali dobrobit ovoga inače ni neizvršenoga zakona. Silovito pomagjarivanje stalo je na put svakom nemađjarskom pokretu i pravu.

VLADA MAMUŽIĆ-ANTUNOVIĆA U SUBOTICI (1884—1902)

I. POČETAK (1884—1887)

Blagodarno nacionalno dilovanje biskupa Antunovića, Boze Šarčevića odvitnika, Božidara Vujića, zagovornika srpsko-bunjevačke sloge i uzajamnosti, kao i nacionalni rad pučkih pisnika Grgić Stipana i Ivić Šime, povoljno je uticalo na buđenje i razvijanje nacionalne svisti kod Bunjevaca u opće, a osobito u Subotici još za vrime austrijskog apsolutizma (1850—1867).

Tako već na početku 70-tih godina izlaze u Kalači Antunovićeve Bunjevačke Novine i Vila; a u Subotici „Misečna Kronika“, i „Subotički glasnik“ pored uredništva Kalora Milodanovića.

I što je mađaronska Mukićeva vlada, (1870—1884) većma zabranjivala i gonila bunjevačku rič u javnosti, u zvanijama i po školama, tim su se Bunjevci bolje čoporali, jatili, branili i tražili svoje zakonite pravice.

Međutim je Boza, stalno nukovao Agu i Lazu Mamužića odvitnike, da pozovu bunjevštinu u jedno jato, pa da zbate sa sebe tuđinski jaram i da oprostite subotičko građansvo od Mukićeve mađaronske vlade.

I kada je gradonačelnik Mukić, — po savitovanju gimn. profesora i subotičke majstorije dao skinuti sa varoške kuće krst časni — onda već nije bilo u Subotici ni jednoga poštenoga Bunjevca, koji nije bio osudio nečuvenu silovitost Mukićeve vlade.

God. 1878 u proliće sastanu se na prvi dogovor u Aginoj kancelariji: Ago, Lazo, Boza, Manić—Jukić Josip, Vidaković Barna, Dulić Đeno, Kulundžić Bodo, i tri učitelja: Budanović Antun, Rajčić Pero i Šimonković Vuk. Roko.

Pridmet je bio ovom prvom nacionalnom sastanku: da se osnuje bunjevačka Kasina i bunjevačka stranka.

Ovaj pridlog je kasnije sazvani veliki zbor Bunjevaca primio i potvrdio.

A pošto su iste godine i saborski izbori bili određeni, to je stranka odmah i svoga kadidata postavila u osobi Age Mamužića. Narod je ovu kandidaciju oduševljeno pozdravio.

Po svoj Subotici se pivala i orila Manić Jukićeva pisma:

„Zora zori lipo već svanjiva,
A u gori slavulj-ptica piva:
Pokaži se bunjevačka snago
Živio nam Mamužić, naš Ago“.

Rajčić Joso, 80-godišnji starešina nosio je Aginu zastavu po subotičkim ulicama uz veliku pratnju uglednih Bunjevaca. No ovaj prvi pokušaj nije nam donio uspiha. Mlađanoj stranci, protiv silne vladajuće struje i protivničkih izbornih spiskova nije bilo moguće pobiditi. Međutim je Kasina osnovana bila, i primljena pravila podnešena Ministarstvu radi odobrenja.

Nakon propisanih 40 dana, Kasina je otpočela svoj rad privremeno u Vermeševoj pobočnoj zgradi.

Kada se dilovanje Kasine razglasilo, podiže se velika graja protiv Kasine, ne samo u Subotici, nego i po svoj okolici. Otvoreno se tražilo, da se pravila Kasine ne potvrde, a pogibejno pravo panslovensko gnjizdo uništi. Ne za dugo dođe u Suboticu Gromon velki župan cile Bačke, i u ime vlade a u prisutnosti varoške uprave, policije, novinara i znatiželjne publike, zatvori Kasinu.

Starešine Kasine priđu u Aginu pisarnu, koja je u susednoj

zgradi bila smištena. Brzo se dogovore i utvrde: da ovu nepravdu neće trpiti i da se mora tražiti i naći načina, kako bi se Kasina otvorila i svoje dilo vanje bez smetnje vršiti mogla. Ago se primi ove zadaće, hrabreći starešine: da će lično obavistiti bpeštansku vladu o učinjenoj nepravdi.

Malo zatim pođe Ago u Bpeštu i zatraži audienciju kod ministra Tise. Ministar Tisa primi Agu susritljivo i znatiželjno je slušao Agino razjašnjavanje u pogledu Kasine i o raspoloženju Bunjevaca prema vladi; i kako bi Bunjevci kadri bili kod idućih izbora oboriti Košutove Mukiće; i da će Bunjevci prilikom posl. izbora velikom većinom za vladine kandidate glasati. Ali bezuvitno je nužno da se pravila skromne i domoljubive „Bunjevačke Kasine“ potvrde. To da je i državni interes, ustavno pravo i želja većine subotičkog građanstva.

Silni Koloman Tisa pritsidnik vlade i ministar unutrašnjih poslova brzo se odluči i reče Agi: da će ispuniti opravdane želje Bunjevaca na temelju razlaganja Aginog, ali uz dva uvita: prvo da se Ivanka (stari istrošeni liberalac) u jednom subotičkom srezu izabere za poslanika; a drugo, da se naslov Kasine promine, misto bunjevačka da bude „Pučka Kasina“ i da se cilj Kasine malo opširnije obrazloži.

Ago izvištava starešine o svom uspišnom putovanju, što je u veliko obradovalo već zastrašene starešine. 19 septembra šalje natrag Tisa pravila Kasine nalogom: da se naslov Kasine promine a cilj opširnije obrazloži.

13 oktobra podnosi Kasina po želji ministra popravljena pravila; a već 2 nov. ministar Tisa vlastitim potpisom odobri pravila sad već „Pučke Kasine“.

Svečano otvaranje Kasine obavljeno je u decembru misecu na Materice, a završeno večerom u gostionici „Jelen“-a. Iste zime na Marin-dan održano je prvo veliko bunjevačko „prelo“, koje je sjajno uspilo. Prvaci Kasine, starešine i starešice, momci i divojke, mlade i mladoženice (oko 1500), među njima lip broj Srba i Srpkinja, napunilo je sve dvorane. Na prelu se pivala prvi put bunjevačka himna od Nikole Kujundžića:

Kolo igra, tamburica svira,
Pisma ječi ne da noći mira.
Svud se čuje, svud se šorom znade,
Da Bunjevac dušu ne izdade.
Veseli se svaki mu se divi.
Nek' se znade da Bunjevac živi. Itd.

Od velike gospode samo su dva Antunovića došla na prelo: Stipan i Lauš.

Ugled i upliv Kasine od dana do dana se širio. Kasinu posićuju državnici, vel. župani, a misna gospoda malo po malo, pa se i oni pokoriše.

II. SJAJNO DOBA (1887—1893)

Sada je nastupilo vreme da se „Pučka Kasina“ ovo dično gnjizdo Bunjevaca učvrsti i da se vrati milo za drago onima, koji su to zaslužili. Na pridlog Kasine vlada smini silnoga Gromona i postavi Jankovića za subotičkog velikog župana. A kada se je i Janković iznevirio, Kasina sruši i njega.

God. 1881 izabran je Lazo Mamužić za narodnog poslanika, a god. 1884 za gradonačelnika grada Subotice. Za pritsidnika stranke izaberu Antunović Matu kr. javnog biložnika, a za odvitnika Mamužić Agu.

Ova trojica su bili vrhovna vlast u Subotici. Oni su u sporazumu sa građanstvom rišavali politička, crkvena i društvena pitanja. Sa ponosom smo gledali kako se njih trojica šetaju po glavnom trgu i kako se u pridvečerje odmaraju prid poslastičarnicom, onda još prije starim domom braće Radića.

Varoški namištenici sve pristaše Kasine, većinom Bunjevci i Srbi. Podgradonačelnik je bio Dr. Sredoje Đorđević.

Varoški općinari u 7 krugova izabrani pristaše bunjevačke uprave, većinom Srbi i Bunjevci i samo VI krug je ostao Mađarima.

A vrhunac svoje slave i moći dostigla je „Kasina“ onda, kada je Ilija Kujundžić došao u Suboticu za katihetu; a Pajo Kujundžić za gimn. viroučitelja (1885).

Ilija Kujundžić u varoškom šk. odboru uspišno zagovara bunjevačku nastavu; a Pajo Kujundžić štiti i brani, i perom i ričju bunjevačku omladinu, od okrutnih profesora.

Kasina je bila izvor i temelj svega, što je moglo dobro i korisno biti za narod; gnjizdo, utočište i ugodno zabavište Bunjevštine; ishodiše svakoga kulturnoga i društveno rada, zemljodilske radnje. Općinski i saborski izbori, varoški poslovi, društvena i školska pitanja, sve se to u Kasini raspravljalo i udešavalo. „Bunjevačka školska zadruga“, — „Zemljodilska štedionica“, — „Kolo mladeži“, — uređivanje i izdavanje „Nevena“ i „Bunjevačkog kalendara“ (Subotička Danica), sve su to kasinski plodovi.

Godine 1885 izabran je Maća Mamužić za župnika sv. Terezije. Iste godine izabran je Bariša Matković za župnika u Bajmoku, a posli njegove smrti naslidi g. Nikola Kujundžić.

Godine 1884 izabran je Pančić Jakov za župnika u Čantaviru.

Godine 1902 Veco Mamužić za župnika sv. Đurđa.

Godine 1887 valjalo je bunjevačkoj stranci još jedan veliki, a krvavi okršaj izdržati sa mađaronskom Mukićevom strankom. Bijahu to posljednji izbori saborskih poslanika na temelju Mukićevih biračkih spiskova.

Svaku težu zadaću morao je Ago izvršivati. Tako je on postao pritsidnikom izbora.

Mukić Karlo, sin bivšeg gradonačelnika, bio je kandidat Košutove livice; a naš biše Horvat Mavro. Uzrujano građanstvo

zauzelo je sve ulice oko izbornoga mesta, da se pravo nije moglo ustanoviti: ko su birači, a ko nisu.

Oružana vojska je održavala mir i red. Komandant je bio naš čovik kapetan Bergl, koji je na svaki mig Agin pazio i njegove zapovidi najstrožije izvršavao. Pod izborom dođe grof Zičia sa nikoliko peštanskih magnata, u izbornu dvoranu, i nikako htide da se miša u tok izbora. Kada je to Ago spazio, pozove magnate, da odmah ostave dvoranu, inače će jih silom odstraniti.

Nemet, poverenik Košutov okrene se prema Agi i srdito reče: „Mégis győzni fogunk, mert még igen sokan várnak a szavazásra“. (Ipak ćemo pobiditi, jer još mnogi čekaju na glasanje.)

„Hát ha annyian vannak mint az égen a csillagok, mégsem fogunk győzni“. (Ta ako vas toliko ima ko na nebu zvizda, još ni onda nećete pobiditi, odgovori Ago.)

Izbor se doduše našom pobidom svršio, ali ga je vlada uništila. I umalo što Ago ne biše uslid toga izbora zatvoren. Ali izborne troškove (4000 kruna) Ago je morao isplatiti.

Oštro oko Agino spazilo je, da Janković veliki župan, valjda i na mig vlade, okreće leđa bunjevačkoj partiji. Zato je zahtivao od Tise, da smista smeni Jankovića, što je Tisa brzo-javnim putem i izvršio.

Bpeštanska vlada na brzu ruku nije znala, kako će da ukroti pakosne Bunjevce. Ne šalje jim više Bačvane za velike župane, nego postavlja u Subotici vladinog komesara u osobi Kalai Alojziju (1887—1893) segedinskog župana. Naloži mu, da pogleda u oči tom Bunjevačkom panslavizmu, i da o svemu što brže izvesti vladu.

Kalai je bio pravi Mađžar, ali je dosta stvarno prosuđivao prilike. Jednom prilikom ode u III krug, u gnizdo Bunjevštine, — to je on sam želio, — radi prigledanja školskih prilika. Samo jedan je razred positio, Petreš Janoša, mađarona koji je samo mađarski stavljao pitanja dicit. Kalai mu naloži da sada na mater-njem jeziku ispituje učenike; a Petreš mu odgovori: „Nem tudok racul“. (Ne znam racki.)

Posle ovoga slučaja nije Kalai posćivao više škole. A vladi je odgovorio: „*Meggyőződtém, hogy Szabadkán van anyanyelvi szeretet, de pánszlávizmus nincs*“, (Osvidočio sam se, da u Subotici ima ljubavi prema materinskom jeziku, ali panslavizma nema.)

I odsile su lipo i glatko rišavana varoška pitanja bez da je Kalai ozbiljne poteškoće stavljao. I moj izbor (1892) za subotičkog učitelja bez primedbe je potvrdio.

Jednom prilikom tribalo je 12 pisarskih mesta popuniti. Ago pridloži 12 mladih Bunjevaca. Kalai prigleda imenik pa se nasmije; okrene se prema Agi i reče: „Dragi gosp. odvitniče. Brišite od ovih dvanaest Bunjevaca dvojicu, i metnite na mesto njih, dva mađžara. Naravno, da je Ago izvršio želju Kalai-a.

Godine 1891 osnovana je u Subotici „Gazdačka banka“, uz veliko učešće uglednih Srba i Bunjevaca. Na čelo banke su

postavljeni dva Srbina i dva Bunjevca. Prčić Miško je bio pritsidnik, Mamužić Ago odvitnik, Manojlović Đuro direktor, Manojlović Samko blagajnik.

III. PAD I SLOM (1893—1902)

U ovo vrime počima mađarska opozicija, i liberali i Košutovci, veliku agitaciju protiv Mamužić—Antunovićeve vlade. Osobito veliko ogorčenje je bilo protiv Laze. Velike smetnje je pravio i Karkec gvardijan subotičkoga samostana, što je bunjevački jezik zapostavljao u franjevačkoj crkvi.

Međutim je Jakobčić familija stalno nastojala, da se Lazo okane bunjevačkog nacionalizma; a s druge strane vladi je vičito tribalo dokazati: da u bunjevačkom pokretu nema panslavizma.

Napokon Lazo da svoj položaj učvrsti i da se oprosti Aginog i Antunovićevog tutorstva, — na svoju nesriću, — promine dosadnji pravac i okrene leđa svima dosadanjim vođama i javno se izrazi protiv bunjevačke nastave i ciloga bunjevačkog pitanja.

Godine 1893 u jesen obnovi se školska stolica iz koje su bili izostavljeni ugledni Bunjevci kao: Antunović Mate, Kujundžić Ilija, Malagurski Ico, Stipić Nikola, Sudarević Veco i Pančić Joso.

Godine 1897 zabrani zabavu bunjevačkog Velikog Kola; pravila Kola Mladeži, nije ni podnio radi odobrenja; izaslanike Kola Mladeži Dr. Vojnić Hajduka, Dr. Sudarević Benu i Dr. Budinčević Ivu nije pustio prid ministra Percela, koji se u to vrime u Subotici nalazio, — jer da su to: „Lázitók“ — bundžije.

Pridlog Paje Kujundžića, da se barem u I. i u II. razredu uz mađarsku i bunjevačka nastava vrši, odbijen.

U Segedinu prid porotnim sudom javno se hvalio: da je i poslidnju bunjevačku rič izagnao iz subotičkih škola.

Ova Lazina nedila Neven i Danica ošro su napadali nazvašega izdajicom roda bunjevačkoga.

U istom pravcu su pisale i „Subotičke Novine“ pod uredništvom Mladena Karanovića, koji je svoj list na želju uglednih Bunjevaca pokrenio i sve do 1896 naše pravice branio i srpsko-bunjevačku slogu moćno zagovarao.

Nije čudo da je ogorčenje i nezadovoljstvo protiv Lazinom postupanju bilo općenito; a Lazo je opet i dalje nastojao, da svakoga uništi, ko nije odobravao njegov zlonamerni rad. U školski odbor je slao „Vermeše“ i poturice; u varoškoj kući su mu bili savitnici „Cucije“ i „Birkaši“, proti pop Paje je radio priko kalačkog nadbiskupa, a proti Mandića priko školskog nadzornika i inspektora.

I kada je lukava bpeštanska vlada vidila, da je Lazina stvar dozrijala, pošalje (1902) jednog svog povirenika u Suboticu, koji je prizvao k sebi pop Paju i mene i zapita nas: da li će „Kolo Mladeži“ stati uz Lazu, ako ga vlada smine. Nas dvojica iznenađeni, pogledasmo jedan na drugoga i rekosmo: da nitko u

„Subotici neće ni prst dignuti za Lazu i da ni jedna suza neće pasti za njega.

Posle nekoliko dana suspendovan biše Lazo i njegovi bliži doglavnici!

Ja sam ga ipak požalio. Oprostio sam mu sve što je proti mene činio. Nisam prikidao moje prijateljske veze šnjime ni u najžešćim našim načelnim borbama. To mi nisu zabranjivali ni moji najbolji prijatelji (Ago, Ilija, Pajo, Antunović), jer nisam mogao da zaboravim njegova dobra dila, koja je u početku svoje vladavine za ime i prosvitu Bunjevaca činio; a drugo jer sam vidio i znao, da je njegova slaba ćud podlegla napastovanju bpeštanske vlade i nikojih poturica Ćurčića i Jakopčića; a treće jer sam se nadao da će i Lazo kad-tad uviditi opravdanost naših želja.

Jednom prilikom, a u jednom ljutom našem okršaju reče nam jedan starešina: „Ne mojte ubiti Lazu! možda će nam još i on tribati“.

Ja sam se i posle njegovog suspendovanja često sastajao šnjim i javno sam se šetao po ulicama; a u njegovoj bolesti, na njegov zahtiv svake nedilje sam ga pohadao, kada smo obično o izgledima rata raspravljali. Takvom jednom zgodom reče mi: „Šta veliš Mijo, da moj imetak (140 l.) ostavim „Srpskoj akademiji?“

„Nemoj to činiti Lazo!“ odgovorim mu. „Ko zna, šta će biti snama i sa beogradskom Srpskom akademijom posli ovoga svitskoga krvavoga okršaja. Siti se ti u tvom testamentu prosvite Bunjevaca. To će dobro dilovati na Bunjevce; a neće dati prilike, da se subotička uprava i peštanska vlada miša u tvoja poslidnja naređenja.“

Ukop mu je bio dosta skroman. Naroda je bilo dosta, ali niko se nije ni s jednom ričju oprostio snjime, Kažu da je tako bilo naređeno.

Eto tako je završio negda slavljeni, a posle zanemareni i ostavljeni Lazo Mamužić.

Ali i uz sve silovito postupanje magjarske vlasti, ipak je živila i napridovala nacionalna svist kod Srba i Bunjevaca u Subotici. To se može zahvaliti slozi i zajedničkom radu Srba i Bunjevaca. U toj bratskoj slozi i zajednici vidimo učitelja Gojkovića i pop Jožu, Boška Vujića; kasnije braću Radiće, Manojloviće, Dr. Dušana Petrovića, Mladena Karanovića, Bogdana Svirčevića i Peru Ognjanovog; Kujundžić Paju, Iliju, Ivana i Nikolu. — Kod Srba „Pevačka družina“ i „Ženska zadruga“ šire nacionalnu svist; a kod Bunjevaca: „Pučka kasina“, „Kolo mladeži“, „Zemljodilska štedionica“ njeguju bunjevačku ideju. Svi ovi zajedno priređuju društvene zabave, gdi Bunjevci tamburaju, a Srbi pevaju. Novosadsko Srpsko narodno pozorište srdačno se pozdravlja i dočekuje sve do god. 1914.

Dr. Mita Aradski

Juric Marvo

Malajurski Vranja

Oluca Kator

Stojkovic Bova

Bojic Pera

Kovacevic Artur

Mandic Mijo

Ostrogovac Vojislav

Dr. Sudarovic Vranje

Budincevic Sime

Krnjajski J. Dura

Marojlovic Cvetko

Paulukovic Paja

Svircevic Bogdan

Covic Grga

Krnjajski G. Mita

Marojlovic Jovan

Perdzic Dorde

Turmpas Ljani

Covic Tomar

Rajundic Ilija

Marodic Milan

Poljakovic Ljazar

Vukac Grga

Dulic Marvo

Dr. Matijevic Stipan, veliki zupar

Matkovic Nikola

Dr. Cvic Miska

Vidakovic H. Gabor

Dulic Mate

Ludojic Isa

Medanski Gusa

Dr. Cvic Vaso

Vidakovic M. Vaso

Djelmis Gavra

Lucic Mica

Mijajic Avapit

Radac Milenko

Dr. Vojnic H. Josip

Dr. Ivandekic Paja

Malajurski Mita

Milodanovic Sime

Rajic Blasko

Vojnic T. Ante

Juric Beta

Dr. Malajurski Babiljan

Vukov Grga

Stankovic Vojislav

Vojnic T. Ivan

Juric Boda

Malajurski Joso

Orjanon Durica

Stankic Simun

Vojnic Joso

Prvi jugoslavenski odbor grada Subotice

NAŠE OSLOBOĐENJE (1918—1935)

Dolazak srpske vojske u Suboticu bio je svečano i oduševljeno pozdravljen. Od toga časa nastala su nova vremena za Suboticu. Zapovjednik Krupežević postavlja na čelo Subotice našu upravu. Članovi ove prve nacionalne uprave bili su: Dr. Stipan Matijević, Dr. Joso Prčić, Dr. Stipan Vojnić-Tunić, Dr. Mirko Ivković-Ivandekić, Božo Dimitrijević, Ivan Ivković-Ivandekić, Duško Manojlović, Mate Dulić. Petar Gencel, M. Mandić.

Naši ljudi (Srbi i Bunjevci) zauzimaju položaje kod suda, na željeznicama i u raznim zvanijama. U škole se uvđa naša nastava, a u urede naš zvanični jezik. Profesori i učitelji dolaze iz svih krajeva Jugoslavije i budu rado primljeni i smišteni. U Subotici se biraju naši poslanici, kao: Blaško Rajić, Ivan Evetović, Vojnić-Tunić Stipan, profesor Radonić, Marko Jurić, Ivan Crnković, Dr. Vranje Sudarević, Miško Prčić, Dr. Mirko Ivković Ivandekić.

M. Mandić

Bunjevački biskupi

Da Bunjevci što bolje sami sebe upoznaju, i da se upoznaju sa svojom historijom, to eto i sada donosimo ovaj članak o bunjevačkim biskupima, koji je došao u pravi čas jer se tek sada vidi, da mnogi tačno i objektivno, ne istražuju podatke o „Bunjevcima“ i zbog toga naši Bunjevci nisu do sada imali prilike da se upoznaju sa činjenicom, koliko i kada smo imali svoje biskupe.

Služeći se podacima, oca Eusebija Fermendžina, Katančića, Ivana Antunovića i „Századok“-a historičara Katone, vidimo da je do sada bilo pet bunjevaca biskupa.

DUDIĆ IVAN

Rodio se oko 1508 god. u Budimu, gdi je svršio bogosloviju. Kasnije postaje biskupom u Pečuju. God. 1554 na crkvenom saboru u Tridentu, zastupa Ugarsko-Hrvatsku, gdi se proslavlja održanjem četiri govora na takvim čistim klasičnim jeziku, da su mu se svi divili. Drugih podataka za sada o njemu nemamo, ali ćemo se truditi da o njemu drugi put opširnije pišemo. Porodica Dudića postoji i dan danas u Budimu, naravno pomadžarena, a ima Dudića u susednim općinama oko Budima, Stolno-Biogradskoj županiji. Kada se zna da je u prošlim stolicima (po iskazima i samog Antunovića) bio veći broj Bunjevaca u Budimu,

onda zaista nema sumnje da je i Dudić Ivan bio Bunjevac, a po gotovu kad i dan danas ima bunjevačkih porodica koje nose to ime (kao što je slučaj sa rodnom Prčića od god. 1561).

MILAŠIN NIKOLA

Rodio se u Gornjem Sentivanu, kraj Baje. Bio je franjevac u Baji. God. 1790 sudilovao je u bitci kod Petrovaradina a kasnije kod zauzeća Biograda. Tom prilikom se istakao njigovanjem ranjenih i bolesnika, tako da je to upalo u oči tadanjem vojskovođi carske vojske. On ga prizove k' sebi, i reče mu: „Za ovo odvažno kršćansko milošrđe, kojim ste mnogim ranjenicima u pomoći bili, dobiće te ma koju dobru plebaniju“. Fratar Milašin duboko se pokloni vojskovođi, i ponizno odgovori: „Vaše visočanstvo kneže, meni moj fratarski zavit ne dozvoljava da ikakvu plebaniju primim“. „A možete li primiti kakvu kanoniju“ nastavi princ? „Ni to mi nije dozvoljeno“ odvrati fratar. „E pa onda valjda dozvoljava fratarski zakon da primite kakvu biskupiju“ reče knez. „To mi dozvoljava moj red, reče fratar, ali ja to ne zavriđujem“.

Godine 1802, po obećanju kneza vojskovođe, postane Milašin Nikola Stolno-biogradskim biskupom. (Ovaj zanimljiv historijski događaj opisao je otac Euzebije Fermendžin u svojoj historiji bajsko-franjevačkog manastira, koji je on sam lično zabilježio po pripovidanju jednoga staroga sentivanca koji je isti priživio. Ostali podatci o Milašin Nikoli nalaze se u historiji Stolno-biogradske biskupije.)

SUČIĆ PAVLE

Sučić Pavle rodio se u Subotici. Škule je izučio u Budimu i Kalači, a bogosloviju u Jegru, Pešti i Beču. Izabran je za subotičkog župnika 1803 god. Kanonikom postaje 1816 godine. Imenovan je za Stolno-biogradskog biskupa 1827 god. a posli postaje đakovački biskup 1831 god. Kad je postao Stolno-biogradski biskup, tu radosnu vist je narod subotički sa veseljem primio. U njegovu slavu ispivao je Joso Marić, a izdanjem vice-arhiđakona Antuna Šarčevića, slideću pismu: „Veršovi Prisvitlomu, i Pripoštovanomu Gospodinu Pavlu Sučiću Stolne Crkve Stojno-Biogradske Biskupije o prigodi Imena svojega koje ga je Dana 29 junia s radosnim Klikom Naroda slavio, prikazani od Naroda M. Teresiopolitanskoga, dana 29 junia Goda 1828.“

ANTUNOVIĆ IVAN (1815—1888)

Antunović Ivan rodio se u Kunbaji 1815 god. juna 19. Škule je svšrio u Kalači, Subotici, Pečuju i Segedinu. 1842 god. imenovan je za župnika u Aljmašu, a to imenovanje su mu isposlovali: barun Josip Rudić veliki župan bački, Josip pl. Gugan Šišković i rođak Albert pl. Antunović podžupan. Docnije 1859 god.

imenovan je za kanonika u Kalaču. Godine 1863 postaje bački prepozit, a 1875 veliki prepozit, i naposlitku 1876 postaje naslovni bosanski biskup i tako se ubraja u velikaše mađarske.

Ivan Antunović neiskazno je volio svoj rod, i to ga je ponukalo da radi za prosvitu i buđenje narodne svisti kod Bunjevaca. On je vidio da Bunjevci nemaju ni najobičniju svoju novinu pomoću koju se budi svist kod naroda. Zato godine 1869 na Veliku Gospojinu razasla je poziv za utemeljenje narodnih novina. Novina se pojavi 1870 god. i imala je naslov: „Bunjevačke i Šokačke Novine“ a kasnije i „Vilu“.

Posli novina izdaje Antunović jedno dilo za drugim. Još za urednikovanja „Bunjevačkih Novina“ izdaje „Putne iskrice“, a posli toga „Slavjana“, „Odmetnika“, „Čovik s Bogom“ i „Naputak“. Najvažnije mu je dilo „Rasprava podunavskih i potiskih Bunjevcih i Šokcih“. Osim tih dila pisao je na mađarskom jeziku „Kalocsai Fény- és Árnyképek“ i „Kalocsa Egyházmegyei Fény- és Árnyképek“.

U to vrime, dok je Antunović živio, nije bilo među Bunjencima takvih borba kao danas. Antunović je zajedno sa svojim savremenikima i saradnicima pripovidao „Jugoslavenstvo“ i u Hrvatima i u Srbima gledao je svoju braću, ali zato ostao je „Bunjevac“ i u tom duhu je i radio. Antunovićevi prijatelji i saradnici su bili i to od Srba: Miletić Svetozar, Polit Desančić, Tona Hadžić, Boško Vujić i Garašanin; od Hrvata: ban Mažuranin, Štrosmajer, Rački i Ilija Okrugić, zatim Bugarin po narodnosti bajske gvardijan i papinski definator otac Eusebije Fermendžin. Od Bunjevaca su mu bili saradnici: Vujević Stipan, gvardijan požeški, Mihalović Ivan, profesor bajske preparandije (koji je napisao god. 1870 i 71 bunjevačku „Početnicu“, „Školski razgovor“, prvu i drugu „Čitanku“ i izdao prvu bunjevačku gramatiku), zatim mu je bio saradnik Boza Šarčević, odvitnik, sreski pritstojnik, sudija, brzopisac na koložvarskom, a kasnije na požunskom saboru i koji je izdao prvi bunjevački „Ričnik“; Grgić Stipan je bio desna ruka pri tehničkom poslu oko izdavanja i korekture „Bunjevačkih i Šokačkih Novina“ i „Vile“, osim toga izdao je više pobožnih knjižica i kasnije bio je saradnik „Neven“-a. Blaž Modrušić bio je najpripoznatiji saradnik Antunovićev. Njegovi članci su veliku pažnju izazvali ne samo kod Bunjevaca i Šokaca, nego i kod Srba i Hrvata. Ostali saradnici su još bili: Radić Stipan, subotički kapelan (izdao je prvi subotički „Kalendar“ 1870 god. U tom „Kalendaru“ je objavljen i Antunovićev proglas za utemeljenje „Bunjevačkih Novina“); Probojčević Ivan, subotički prepozit, koji je sastavio bunjevački mali „Katekizam“; Ivan Palić, šk. nadzornik monoštorski. Knjige, novine i Vilu rasprostirali su: Jerković, santovački ešperuš, Pletikosić, kanonik, Matija Budimac, učitelj i Gromilović, bereški župnik.

Ivan Antunović je postavio temelj bunjevačke nacionalne

svisti i pripovidao samo jugoslavenstvo ali ostaje „Bunjevac“, a svome rodu priko svojih saradnika i učenika ostavlja zavjet, da se držimo bunjevštine sve dok svi Slaveni zajednički se nazovu imenom „Slavenskim“. (Danas nažalost mnogi teže, da njegov nauk iskrive i upotribe u političke ciljeve, ali po kraj svega toga mi slidimo njegov nauk i ostajemo „Bunjevci“. Napomena uredništva.)

BUDANOVIĆ LAJČO

Rodio se 27 ožujka 1873 u Bajmoku. Otac mu je bio Albe iz najpripoznatije bunjevačke kuće u Bajmoku, a mati Djula kćer Djene Dulića jednog od najuglednijih bunjevačkih starešina, prvog pridsidnika „Pučke kasine“. Škole je svršio u Kalači sa odlikovanjem. Rat je priživio kao župnik u Beregu. God 1920 izabran je za župnika Sv. Terezije u Subotici. God. 1927 postavljen je i posvećen za biskupa Bačke crkvene oblasti. Za svoj zapušteni narod sastavio i izdao odličan molitvenik „Slava Božja“. Već kao klerik bio je štovatelj i zagovornik rodoljubivoga rada i nastojanja Antunovića-Mamužića-Kujundžića. Budanović je spasio od propasti subotičku „Bunjevačku Prosvitnu Maticu“ uz rodoljubivu pomoć Dr. Babijana Malagurskog.

M. Mandić.

Šta misli divojče o jeseni.

Mene moja svitovala majka:
 „Man' se kćeri Peštalića Marka;
 Nemoj Marku reći na sastanku:
 „Alaj blagi, al' si srcu dragi!“
 Jer je Marko dilber momče drago
 Dilber momče za dilber divojče,
 Jer, joj! Trepavice kad uzdigne.
 Lipim okom na divojče migne.
 I da srce nije ko što j' srce,
 Što ureče, snosilo bi lice.
 „Moja nano što t' dodio Marko?“
 Ta ako me čednu i ureče,
 Boliće me glava svako večer;
 A meni će marko bolnoj doći,
 Mi ćemo se ljubiti do po noći.
 Jaću glavu prignut mu na rame,
 On će ostiti' srcu moga rane.
 Peštalići! Jesen vam prid vrati!
 Šta vam Marko slatko čedo radi?
 Što ne dođe, da me srce prođe?

Jukić

(Prištampano iz „Bunj. i Šok. Vile od 1872 g.)

Pisma od egzekucije.

Nuder pobro! Prigni bliže uho,
Da ti kažem, što još nisi čuo;
Jer slavnog nam Subotice grada!
Niko tako, ko mi ne nastrada!

Gotovo smo odroljani bosi,
A zalog se zbog porcije nosi;
Jer sad idu po svud porcijaši
Po dvorovi i stari salaši.

Oni vele: „Ja sam kraljev sluga
Molim lipo još imate duga!
A domaćin odmah se poplaši,
Jer su s' koli tu i kočijaši.

Koji gazda porez svoj ne plati
Nema kuraž bistošom se klati;
Već ga moli, da zalog ne dira,
Al' on ga sve većma egzekvira.

Nit' on gleda, gazdu ni siroma,
Nego porez, da se plati oma;
Nit' on pazi pobre, gospodara,
Kad još ima i svoga hordara.

Pa tek vikne na hordara: „Vozi“!
Hordar odmah: „Ded Bože pomozi“.
I tovari bućur on na kola,
A domaćin gleda baš ko lola.

Pa odvede il' koje marvinče,
Je li konja, je li koje svinče;
Tad kad nemaš gotovih novaca,
Otiraće, ovce i magarca!

Al' to pravo oni sve imadu,
Ministar je njima dao vladu.
Ta nisu ti došli, da porobe,
Već da narod za porciju globe,
Tak' da svako, dug na vrime plaća,
Drugčije ćeš ostat', i bez gaća!

Spivao 1866 godine IVIĆ ŠIME, narodni pisnik.

Imaju li pravo Bunjevci, da se nazivaju imenom svojih pradidova?

Od kuda su i šta su Bunjevci po narodnosti, postoje razna mišljenja. Tako n. pr. da su Bunjevci porikom iz Hercegovine, i da su dobili ime po rici Buni; zatim da su iz Dalmacije i zapadne Bosne; najzad mišljenje samoga Antunovića i njegovih učenika, da je domaja Bunjevaca panonska nizija, sa lijeve i desne strane Dunava i Tise. O imenu Bunjevac također postoje razna mišljenja, tako n. pr.: da je ime Bunjevac došlo od glagola bunjaviti; zatim da je virskoga značenja t. j. da su pravoslavni svoje sunarodnike katolike zvali tim imenom.

Hipoteza o hercegovačkom poriklu Bunjevaca ne može se primiti i nije tačna. Već iz fililoških razloga to otpada, da je ime Bunjevac poteklo od imenice Buna. Po fonetici našega jezika od imenice Buna ne može nastati derivat Bunjevac i imenica izvedena od Buna, za označenje krajevnog porikla i pripadnosti, glasila bi Bunjanin, kojim imenom se i nazivaju današnji žitelji oko rijeke Bune. Zatim hercegovačko ime nikako nije sačuvano u tradiciji Bunjevaca; nadalje ime Bunjevac nije u tom smislu ni poznato u Hercegovini; i naposlitku, što u samoj Hercegovini i nema kompaktnih prizimena ni dalmatinskih, ličkih i bačkih Bunjevaca. Porid toga oko rijeke Bune od starine govori se južnim govorom, dok Bunjevci su ikavci.

Ime Bunjevac pominje se u Dalmaciji u XIII. stolću baš u doba, kada se je mađarski kralj Bela IV sklonio ispred Tatara i poveo sa sobom izvestan broj naroda iz južne tadanje Ugarske (i sam dr. Jov. Erdeljanović misli, da se ime Bunjevac tada prvi put pominje u Dalmaciji). Ime Bunjevac nikako nije moglo imati podrugljivo značenje i za to govore ovi razlozi: 1. Bunjevci su se uvijek tim imenom u svima prilikama dičili i to ime sačuvali. 2. Prvi doseljenici u Liku, pa kasnije u Bačku, svaki put i porid nadivanja drugih imena, ostaju kod imena Bunjevac. Ostali nazivi potiču od

svojih sunarodnika, koji su pojedine doseljenike nazivali prema kraju odakle su došli (n. pr.: Dalmatinci, Bošnjaci itd.). Ime raci su im dali mađarske i austrijske vlasti, koji su od prije bili u dodiru sa Srbima, pa nisu znali za razliku između Bunjevaca i Srba. 3. Po statistici biskupa Brajkovića 1700 god. vidi se, da i on smatra da je ime „Bunjevac“ narodno, kad spominje tri narodnosti i to: Hrvate ili Kranjce, Srbe i Bunjevce; dakle nikakve poruge se ne spominju. Kada svemu ovome dodamo, da i danas ima starih ljudi, i u Lici i u Dalmaciji, koji se sa ponosom nazivaju Bunjevci, onda dolazimo do zaključka, da je to pridivanje podrugljivog značenja imena Bunjevac, novijeg datuma i da silna hrvatska propaganda prošlih stolica utrla je nacionalni osećaj i „Slovinaca“ i „Bunjevaca“. Ta propaganda još je većeg uticaja imala u Lici, gdi su Bunjevci i ako u većini, ali ipak izmišani sa Srbima i Hrvatima. Tu se opet smatra, da je ime Bunjevac virskog značenja i da pravoslavni tako zovu katolike. Mi se samo onda pitamo: „Da zašto onda i Hrvate ne zovu Bunjevci, već ih zovu Kranjci i Hrvati?“

Austrijske vlasti su ranije doseljenike, koji su zaista bili Hrvati, zvali po njihovim spiskovima Kroboten, dok su Bunjevci zvani „Bunjeviše nacion“.

Prije sto i dvisto godina cio kraj od Dubrovnika pa do Osika bio je nastanjen „Slovincima“ (to svidochi i sam naučenjak Toma Maretić), i samo za ime Slovinsko se znalo. Dubrovčani pišu slovinskim jezikom. Kačić piše „Razgovor ugodni naroda Slovinskoga“ i u svojem prvom izdanju iznaša „Historiju naroda Slovinskoga“, gdi spominje dubrovačke knezove, Zahumske vladare, slavonske i rimske velikaše, bosanske kraljeve kao slovinsku gospodu. Dok o hrvatskoj i srpskoj historiji govori obaško.

U statistikama u prošlim stolicima govori se samo o Šokcima, a Reljković pripovida samo Slovinstvo. Tako isto i bunjevački književnici pišu kao Slovinci. (Peštalić govori o delijama slovinske krvi).

Ime Bunjevačko nije usamljeno samo među južnim Slavenima. Imamo n. pr. selo „Bunjevice“ u Slovačkoj,

a ima kraj u Rusiji koji se zove Bunjenšci, zatim prizime Bunjin, Bunin itd.

Prema svemu gore iznetom vidi se, da je jedan dio Jugoslavena smatrao kao svoje plemensko ime „Bunjevac“ i kao takvo zadržao stolicima, dičio se sa njim i tako dočekao i oslobođenje, bez da se oprediljavao za ništo drugo. Bunjevac je priživio Tatare, Turke, Austrijance, Mađare i uvijek je znao da je samo „Bunjevac“, pa zar se od nas u nacionalnoj državi traži da budemo ništo drugo? Ne! Mi imamo pravo da smo Bunjevci i porid raznih propaganda, a svoje ime jedino će mo zaminiti imenom svijuh nas t. j. „Jugoslaven“.

F. M....ć

Bunjevcima

Davno je to bilo oj Bunjevci naši
Kad ste ovo čuli: „Ustaj, sablju paši
Dušmanina evo, evo grdno sime
Tare, hara zemlju tužne domovine.
Naprid braćo draga, na glasu junaci
U pomoć, u pomoć dragoj našoj majci.“

Vi ste se ratili, vi ste se borili
Odoliti znaste svoj dušmanskoj sili.
U srid boja biste ko ljuti lavovi
Al prošlo je to već —. Dani su sad novi
Zanimila j' truba, mač se u tok meće
Prastara vrimena povratit se neće.
Pa nek se nevrata, nek nedodju, neka —
Blaženstvo od krvi nitko jur nećeka.

Dani su sad novi, blagi mir svud vlada
Knjiga, znanost jesu svih naroda nada.
Zato Rode mili u mraku ne čami
Naprid, naprid žuri ostat će mo sami!
Nemoj biti sličan, nemoj, onom raku!
Još prije vrimena nekopaj si raku;
Drž se knjige, pera, triznosti i slova
Tako ć' i nas čekat još budućnost nova.

Bratoljub

Skupština na jednoj ćoši

Napisao : IVIĆ ŠIME, narodni pisnik

Ćoša. Kupe se silne žene.

Baba Klara (koja je prva došla, pa je malo čekala): Danas je bilo proštenje u staroj crkvi, pa su se zakasnile sa užinom. Dugo se kupe na ćošu.

Baba Luca (koja je tek stigla): Baš moram Klara da ti kažem, jel' ko na ćoši bio, jel' ne bio, ti si uvik! Kako anđelu dospiješ?

Baba Klara: Bogat' Luce! Ta ti znaš, da ja nemam nikog, kad oću kuvam, kad oću sručim, pa zato sam uvik dospivena; a šta bih znala slatka, uvik i radit u kući. Da se zatrvorim ko remeta? Ko što ima žena, pa ne smidu ni na sokak izaći, na primer naša komšinica Reba.

Baba Luca: Sirota Reba! Ona se nemož baš izravnat' sa njezinim drugama. Ona se sirota okovala s' njezinim čovikom. Šta misliš, na današnji blag dan leži pijan ko zemlja.

Baba Klara: Tako je to, pa ona mora da ga čuva! Kad je luda. Ja mog' pokojnog gosu kad se opio, zaključam u komoru, gdi mora ležat' do mrkle noći. Nema gore, nek kad se žena čoviku poda. Pucaj mu ispod nosa, pa nek' sve okreće. Jel' što ti šnjim lipo, on s' tobom sve gore.

Baba Luca: Nisu nam ni svi prsti jednaki, pa ne možemo ni mi biti. Ona sirota misli, kad je take ude sriće, mora da ga trpi. Jel' trpljen, spašen.

Baba Klara: Strpljen spašen! Vile u svaku onu ženu, koja to kaže. Poveži čoviku maramu, da zaboravi kad je nosio šešir. Ali baš dobro, evo još žena, biće više divana.

Iza ćoše ide čopor žena, uz veliko raspravljanje, hajmekanje da jedna drugoj ne da divaniti.

Monika: Čisto sam znala, da ću zateć babu Klaru. Faljen Isus! Ali šta bi nam divan vridio i košto kad vas ne bi bilo?

Baba Klara: Amen! Ta man' se Mono, evo baš sam se srdila s' Lucom. Ona sve ništa brani ljude, a dosta bi bilo da je udovica!

Sve žene u smih. Ha ha ha.

Monika: Koja smi branit ljude, to prokleta leglo! Koje se na svit za to izleglo da žene mori. Hada! Ko kuga. Sve zlo što je na svitu, sve je zbog ljudi. Bog ne bi ni svit potopio, da nije raskalašenja ljudskog. Ljudi ne poštuju ni Boga, a kamo l' žene. Nije ni Eva jila od zabranjenog voća, nego je Adam, i onako mu ostala čutka pod vratom.

Jaga: Jest drage druge, veliko čudo mi trpimo. Uzeću na pritres samo mog čovika: Jutrom kad ustane, pravi larmu, da bi se čovik iz mrtva sna probudio; znate slatke druge, da bi mogla mlogo puti do podne spavat', samo da me niko ne dira. A kad ujutru ustanem, nit' je ugrijana peć, nit' je ometena avlija, a na vodu ni bičem ga ne mož' natirati da donese. Bud moram se oblačit', bud njega po komšiluku tražit', da nosi na pijacu kotaricu.

Žene sve u jedan glas: Jest tako je. Nit' nam dadu u miru spavat', nit' avliju metu, nit' peć griju, nit' vodu nosu.

Eva: Ako tako to dugo ustraja, biće nas više na groblju nek' na čoši. Eto, ako me kaki il' kogod potraži, mene el' i vas slatke druge, uzmuti se svaki ko šarov, nebi ga ni vilima otiro od kuće. Ta nismo mi odrasle u šumi, da nemamo naši poznati muškaraca, danas-sutra nećemo smit' ni goste dočekat' konda gosti za kako zlo dolaze. Hada! Bože sačuvaj! Dakle onda ljudima triba kod kuće bit'?

Bara: Imaš pravo, Eva! Eto, koji dan i meni dođe Niko Jurgeta. Lip je i sad k' što je bio za mladosti svoje, mora čovik svašta da kaže, no pa eto bio mi kadgod i jaran. Al' ne za zlo, sačuvaj Bože! Ja sam mu dala malo večere i sve što triba. Posle smo sidili i divanili (nije bila ni ponoć). Al' eto ti moga gose. Pa šta je radio? Mislite da je reko: „Kako je prijatelju, družu il' ma šta? Ništa! Već konda se pomamio. Momka ni kriva ni dužna izvijo, a mene gorko izlemo, da dan današnji nosim modrice. (Plače, kroz plač:) Siroma Niko. Ne znam ni kako je očo, većma mi je njega žao, nek' sebe. Zabadava, pogana krv neće se utajat u ljudima.

(Velika graja od žena. Čuju se glasovi: „To je nepravda.“)

Luca: Ja ću opet nuz ljude. To smo malo i mi krive. Zašto ne štijemo novine, pa bi razumili kako je u drugim zemljama. Osobito kako je drugim ženama. Koje da nismo, ne bi ni svita bilo! Hada. Moja 'čer Kvrđža, štila je niku novinu pa govori, da u toj Engleskoj zemlji žene gospodare, a ljudi nisu niko i ništa. Al' su tamo žene mudrije nego mi. Pisali su na vladu jednu moljbenicu, pa jim vlada dala veliku slobodu.

Jedna žena: Bogat' druge, kako to mož' bit'? Ta na vladi su sami ljudi, ida oni daju ženama veću slobodu, nek' što sami uživaju?

Baba Luca: E smisli samo, oni su u moljbenici i to upisali: Ako vlada ne potvrdi našu moljbenicu, mi žene dogovorićemo se, pa nećemo ni jedna ni kuvat', ni prat', ni ma kaki poso raditi, a nećemo ni rađati; i onda neće biti ni poslanika, ni vojnika. Pa će cio svit stati.

Baba Klara: Slatke druge, ajde da se složimo pa da i mi pišemo jednu moljbenicu na vladu. Cigurno ćemo dobiti veću vlast. Jel' po primeru Engleskinja, nećemo ni mi raditi. Onda znam da baš neće biti ni glasača ni poslanika.

Monika: To je vrlo pametno. Nego prije svega moramo u nikoliko tačaka sastavit' našu želju, koju vlada kad odobri, natiraće ljude da naizust nauče, i svako jutro svojoj ženi prikažu, jel' su ljudi zaboravni.

Sve žene u jedan glas: Hajte, hajte da sastavimo „pункte“. (Velika larma, konđe se namišćaju, marame vežu. Svaka divani na jedanput. Naposlitku baba Klara sve jih nadviče, i onda sve učute i slušaju, a ona diktira):

Baba Klara: Čita deset ženskih zapovidi

Deset ženskih zapovidi:

1. Ne imaj druge žene osim mene, ljubi me kao samog sebe.
2. Ne prosipaj riči svoje, Ne spominji uzalud ime žene tvoje. Jutrom je ne budi; avliju ometi, vode donesi.
3. Dane svečane posveti, oko kuće sve uredi. Stidi se ako ti žena novog ruva nema.
4. Ako ti žena drugog ljubi, od kuće se gubi, paćeš biti dugog života na zemlji.

5. Ne lemaj švalera ženinog. Jel' si dužan iskrenoga svoga ljubiti kao samog' sebe.

6. Ne sagriši da se opiješ. Virnost svoje žene da potareš.

7. Ne ukradi, već radi. Kad radiš, to je drago svakome a kamoli ženi drugu tvome.

8. Ne reci, da ti je žena pijanica, da rondza. Dosta što sam znaš, ne triba da po svitu razglasiš.

9. Ne poželi tuđe stvari, dok žena stobom gospodari. Maramu poveži, pa sidi. Slušaj što ti žena besidi.

10. Ne poželi tuđega druga. Nemoj biti tuđa poruga.

Luca: Sad nuz ove punkte, triba nam priložit' i jednu moljbenicu, u kojoj da na novo spomenemo, hrđava dila ljudska, i ozbiljno vladu zamolit' da za važnu stvar uzme, da potvrdi naše punkte.

(Nanovo opet larma, a posli dugog rondzanja i brbljanja, sastavi se moljbenica i baba Klara je čita):

Baba Klara (čita molbu):

OCI ZEMLJE!

Šta 'očemo da kažemo, Vi to dobro znate. Bolje nego mi! Ovaj svit ne stoji, već se okreće. Al' ne na somovskoj ribi, nit' na vodi ili aeru, već na ženama. Mi ako 'očemo, možemo uništiti svit a i utvrditi. Mi smo mirne žene. Mi nećemo, da uništimo svit. Al' na protiv naše, ovčije ćudi, moramo navest, što na našim mirnom srcu leži.

Poznato nam je, kako su ljudi raskalašni, a nas smatraju kao robinje. Nije samo da nam vode neće da donesu, avliju ometu, peć griju, već što je najvažnije: „Ne dadu nam goste dočekivat, misle da su nam švaleri.

Mi se uzdamo, da će se naša moljbenica sa općom željom potvrditi i naći, da su naših „Deset ženskih zapovidi“ zaista potribni i zbog toga da se isti potvrde; jel' inače primorani smo našu veliku pritnju ispunit, da nećemo više roditi i tako neće biti više poslanika i ostalih ljudi, pa će onda svit propasti.

U Subatici, 1882 godine.

Ostajemo virne Vama ko i svakome:

Klara Kuktina

Eva Škiljina

Luca Mudrina

Monika Šugina

(Nastaje opet velika larma, brbljanje, dokazivanje i napolitku se žene razidu.)

K r a j.

Prema današnjem dobu malo preinačio:

Zlatko Pripovidač

Gudba

Ej vi javor gusle tvrde!
 Vi tanane strune zujne,
 I gudalce od strunica
 Jednostavna prosta lica.
 Oj vi gusle sladoglasne!
 Milozujke, zujom jasne;
 Tihim glasom vi zujite,
 Al' istinu vik gudite.
 Nije u vam' glas od jeka,
 Nije u vam vika dreka;
 Tihi žubor romoneći,
 Privlačuć' gud gudeći.
 Od starinah vi zujiste,
 Slavskom rodu, oj gudiste:
 O junaštvu svih junaka,
 Koje rodi slavska majka.
 Vi gudiste rodu sriću —
 Crnu tugu i nesriću:
 Od vajakada što se zbililo,
 Slavskim rodnom dogodilo.
 Zato i sad što je više,
 Ko još našim duhom diše;
 Rad vas vidi rado sluša,
 Čisto srce, dobra duša.
 Rado sluša stara baka,
 Sokolićah mila majka!
 Od milinja rosi lice,
 Čuvši čine, svoje dice. —
 I meni ste dost' gudili,
 Srcu duši oj godili;
 Al' već sad je vrime tomu,
 Da gudite rodu momu. —

Sad ciknite milovane!
 Nek se čuje na sve strane.
 Nek mi čuje sav rod mili,
 Kak' mu gudac gudi „Vili.“
 Oj — Čujte braćo sestre mile!
 Rođenici naše Vile.
 Čujte što još nikad niste
 Čuli znali, nit' vidiste.
 Oj — neću pivat o junaka,
 Niti Kraljevića Marka —
 Nego samo što se zbililo,
 Među nami dogodilo.
 Već pedeset pet godina'
 Kako rodi „Vila“ sina.
 U srid krasna perivoja
 Stanovnika našeg kroja.
 Lipo j' čedo njigovala,
 Svilen čončem povijala.
 Srcem ga je milovala.
 Sokolom ga nazivala!
 U majčinom slatkom krilu
 U ogerlju vele milu
 Ko zenicu oka svoga,
 Čuvala je svog miloga.
 Žarkim ljubcem ljubila ga,
 Oberučke grlila ga,
 Dojeći ga vilskim mlikom,
 Da postane rodu dikom.
 Kadno ga je milovala
 Lipo ga je svitovala:
 Dite moje hrano moja!
 Vesela će majka tvoja.

Onda biti kada vidi,
 Da se sinak svog ne stidi —
 Zaklinjem te zato milim
 Trojedinim Bogom živim.

„Da mi budeš uzor rodu,
 Ma trpio zlu nezgodu. —
 Da t' u srcu slasti raja
 Čistog roda milovanja,
 Bude prvo oj čeznuće
 Svoje, grlit milujuće.

Bunjevac

Dužan lemeš petstotina dukata

Tako bio jedan kralj, pa je imo tri sina. Malo pomalo sinovi odrasli i kralj ih pozove jedared prida se, i kaže im, da je vrime da se ožene. Najstariji sin onda kaže, da kad je već tako, onda će on najpre ići tražit sebi ženu i kad nađe i dovede je kući onda nek idu ostala braća redom.

Tako i bilo, najstariji hajd' u svit tražit' ženu. Išo je dugo po svitu al ni jedna mu se divojka nije dopala. Već prošlo je dobrim vrimena al' sebi para ne mož nać. Tako dođe on u jednu varoš, a kad tamo a svit svudan nosi slame i trave. Zapita on jednog čovika zašto svit nosi tu travu i slamu? Taj čovik mu odgovori: „Vi ste gospodaru cigurno sa strane kad ne znate, da mi svake godine nosimo travu i slamu, da dimimo jednog lemeša, koji je osto nama građanima dužan petstotina dukata, i dok mu kogod ne isplati dug, njegovo ćemo tilo dimit.“ „Pa dobro,“ reče kraljev sin, „šta se vi sotim hasnite što njegovo tilo dimite?“ „E gospodaru,“ kaže građanin, „sve dok mu se tilo dimi, on neće vidit božjeg lica, tako nam kazo jedan fratar“. Onda kraljev sin ajd' dalje šeta se po varoši. U tom šetanju dođe do jedne pušnice i tu onda vidi kako puše tog lemeša, koji je osto dužan tim građanima. Kraljev sin išo je dugo još po varoši i raspitivo se, ima li gdigod lipi' cura, jel on bi se ženio. Kažu njemu ljudi, da ima, i to baš ćer tog lemeša, što ga dime, al ona ima još dvi sestre i ona je s njima zajedno zavraćana u jednom dvorcu, i ko ih oslobodi vračke, taj će ih dobit za ženu. Do sad još niko nije mogo još ni načina nać kako da se dovuče do dvorca, jel tu i tu u toj šumi prid dvorcem ima jedan velik jendek i iz tog jendeka niko živ izašo nije.

Ajd' krene se kraljev najstariji sin pa će oprobat sriću. Dođe on do šume, prođe kroz nju i nakraj nje velik jendek, da mu se dno ne vidi. Išo on oko njeg' nikoliko dana, dok nije našo nike uske basamage i uputi se po njima doli. Kad je posli tri dana stigo doli a tamo napadnu na njeg nike zviru pa ga izgnjave, na-

poslitku dođe niki polak vo a polak čovik, pa dune na njeg, pa se i on pritvori u zvir.

Polak vo, polak čovik dune na kraljevića

Za to vrime kralj čeka svog sina pa čeka. Bome prošlo tim već nekoliko godina a njega nema. Naposlitku sridnji sin spopadne se, pa ajd i on u svit da traži

brata i sebi ženu. I on je išo tako po svitu pa naposlitku došo u tu istu varoš, gdi i njegov brat bio. Tu je on isto tako vidio kako svit nosi slame i trave, i naposlitku i njega upute u šumu, gdi je bio taj dvorac, al' bome ni on se nije vratio natrag. Kralj već za to vrime ostario, pa bi već volio, da ga koji od sinova zamini, al' kad je već dva sina izgubio ne bi bio rad da izgubi trećeg, zato sazove svoje doglavnike na vićanje, da šta da radi, da mu i najmlađi sin ne ode tražit braću i sebi ženu? Doglavnici mu onda savituju, da saziđa jednu kulu i da tamo zatvori kraljevića dok ne obeća, da neće ić u svit. Tako i bilo, kralj saziđa kulu na jednoj planini i tamo zatvori svog najmlađeg sina. Prošlo opet godinu dana, a kraljević još uvijek zatvoren. Naposlitku sirota kraljica ražali se pa ga pušti napolje, a on čim je ositio slobodu, poljubi svoju mater i biž u svit.

Išo je i on tako po svitu, i naposlitku dođe u tu varoš, gdi su bila i njegova braća. On kad je čuo, da je taj lemeš osto dužan petstotina dukata, pogodi se služit' kod jednog lemeša za petstotina dukata. Kad je svoje vrime doslužio i dobio petstotina dukata, on ode kod onih građana pa im da novce, i onda skine tog lemeša tilo sa dima, pa ga sarani na kršćanski način. Pa onda se krene tražit svoju braću i sebi ženu. I njegov upute ljudi u tu i tu šumu. Kad je prošo kroz nju i došo do jendeka, vidi on na drugoj strani kao kroz maglu jedan zdravo lip dvorac. Pošto je i on išo tri dana dok nije našo basamage, uputi se po njima doli u jendek. Kad je došo doli, i njegov napadnu zviri, al' evo ti čuda, pojavi se onaj lemeš koji je bio dimljen, pa u ruci ima vatrenu sablju i š njom mane dva tri puta a zviri se umire.

Kraljević onda počeo tražit opet druge basamage da se popne na drugoj strani. Tražio je tri dana i tri noći dok i' jedva našo. Popne se on s njima gore, a tamo ima šta gledati. Lipa ledina, a sridom nje potok teče, a malo dalje lip dvorac sav od zlata i ukrašen dragim kamenjem. Uputi se kraljević njemu. Kada je došo do kapije, opet mu se ukaže onaj lemeš pa mu

kaže, da će ga u dvorcu lipo primit al' da ne jide ništa što ga te divojke ponude. Kraljević zafali na savitu i sotim uđe u dvorac. Oma prid njeg' izađu tri divojke, jedna lipša od druge. Najstarija je imala crven dragi kamen na čelu, sridnja bili, a najmlađa modar. Oma oni njeg' pozovu u najlipšu sobu, i tu metnu prid njega najlipša jila al' on ni da dodirne, onda divojke počnu plakati i molit' ga da jide al' on bome neće. Tako prošla tri dana i kad trećeg dana baci se najmlađa oko vrata kraljeviću i kaže mu da sad mož' jist, sad su već oslobodene vračke, al' bome on opet neće.

Kad u večer zagrmí i zasiva da se otresla zemlja i opet se ukaže onaj lemeš i kaže kraljeviću, da uzme svete vode i da ode u jendek i da poštrapa one zviri. Ode kraljević u kapelicu što je bila u dvorcu i donese svete vode. Zatim sađe u jendek i poštrapa one zviri, i vidi čuda, oni se opet pritvore u ljude. Braća opet zagrle svog najmlađeg brata i svi se upute u dvorac, a kad tamo veliko mnoštvo svita dočeka ih sa radošću. Onda kraljevići ožene se sa tim divojkama, koje su zdravo bogate bile i upute se kući. Naposlitku srićno stignu kući i kralj sav srićan, što su mu se vratili sinovi, napravi taku čast, da su sedam dana jili i pili i naposlitku živili srićno i zadovoljno. Možda i sad žive, ko oće da ih nađe, nek ide vuć rešetom vode i vilama bacat' ora na tavan.

(Bunjevačka narodna pripovitka.)

Čuo od Lojzije Vidakovića iz Lemeša :

Zlatko Pripovidač

Šokica

„Kad prolicem sunce sine,
Onda cvatu ružičice.
Onda glavu iz travice
Stidne dižu ljubičice.“

I ja znam za jedan cvitnjak,
U kom raste ne sam smiljak :
Već i ruže u srid zime,
Želite li za to ime.

Ljudi čuti i to znati,
Pak se tomu radovati?
A to vam je gle Šokica,
Njeno lice je baščica:

Gdi ružice rumen cvatu
Zimi, liti, vikom cvatu;
Jer je ona to miljenče,
Jedno vično pramaliće!

Bunjevac

Bunjevačko plemstvo

U starije vrime, ljudi, ako su se na bojnem polju ili u građanskom životu isticali, bijahu plemstvom odlikovani. Sa ovim odlikovanjem bile su skopčane nike posebne povlastice, prava i dužnosti, koje nisu mogli uživati neplemići.

Plemstvo je stajalo na čelu općinama, u selu, u varoši, u županiji; ono je zastupalo općinstvo (varoš, županiju) na požunskom saboru, gdi su se državni poslovi rišavali. Plemstvo je uzdržavalo red i mir u općini, u županiji; i sudstvo je bilo u njihovim rukama. Plemići su bili rođeni vojnici i dužnost im bijaše oružjem braniti državu.

Vištiji, učeniji, zaslužniji plemići dobiše i manja-veća imanja (to su bili magnati veliki plemići); a prosti, mali plemići nisu imali dobara nego su bili slobodni građani; i u mirno doba nisu imali nikakve dužnosti niti prema općini, niti prema državi.

Ali odlikovanja ima i u današnjem životu; i danas se ljudi odlikuju ako radom, naukom i štednjom pribave sebi imetka i razboritim vištim, okretnim ponašanjem nadvise, nadmaše ostale građane. Ta već i marljiva, bolja dica dobiju odlične svidodžbe i darove.

U svećenstvu zaslužniji popovi postanu kanonici, opati, prelati i biskupi. Viđeniji, razumniji građani postanu opć. knezovi, biližnici, načelnici, župani. U vojsci hrabri junaci postanu oficiri, kapetani, pukovnici, generali.

Ne može se dakle zamiriti tome, što su se naši didovi i pradidovi plemstvom odlikovali za junaštvo i dobra dila. Nego to je za osudu, što se je plemstvo tokom vrimena izopačilo.

Općinski poslovi u općinama, i u samoj županiji bihu zanemareni. Varmedaši su se više starali gdi i kako će provoditi, nego sa općinskim poslovima. Nije čudo dakle, ako je građansvo god. 1848 ukinulo stare pravice i pridnosti plemstva i tražilo i izreklo jednaka prava i dužnosti za svakoga građanina.

Ipak buduć dilovanje našega plemstva duboko zasica u našu istoriju, držim za shodno, da se barem važniji podatci, koji se na poriklo, postanak plemstva odnose, — zabilježe i potomstvu našem sačuvaju.

U somborskom žup. starom arhivu popisane su plemićke lemeške familije i po općinama i po abecedi kako slidi:

Adamović familiji zadobio je plemstvo: A. Đuro iz Lemeša, g. 1625., koje je u Požunu proglašeno g. 1626. — **Alaga** familiji zadobio je plemstvo: A. Petar iz Lemeša g. 1722. — **Antunović** familiji zadobio je plemstvo: A. Ivan graničarski kapetan iz Subotice — A. Albe iz Aljmaša god. 1751. U ovoj familiji proglašeno je svega 37 plemića. Iz ove familije potiče A. Ivan naslovni biskup i veliki dobrotvor i prosvititelj Bunjevaca.

Bukvić familiji zadobio je plemstvo: B. Ilija iz Subotice g. 1741. — **Blesić** familiji zadobio je plemstvo: B. Nikola i Josip iz Kačmara g. 1756. — **Bošnjak** familiji zadobio je plemstvo: B. Josip iz Sombora g. 1770. — **Barić** familiji zadobio je plemstvo: B. Mijo iz Gare g. 1712. — **Barašević** familiji zadobio je plemstvo: B. Josip iz Lemeša g. 1776.

Delmis familiji zadobio je plemstvo: Đ. Ivan iz Subotice god. 1798.

Fratričević familiji zadobio je plemstvo: F. Jakov i sinovi: Filip, Mijo, Petar i Antun iz Sombora g. 1791.

Grašalković familija je također uvedena među bačvanske plemiće. Gr. Antun (r. 1694. u Pečuhu) zadobio je familiji plemstvo i barunstvo g. 1750. sotim i bajsko, baškutsko i garsko dobro. Sin mu Antun posta grofom, a ovoga sin III. Antun Hercegom. — **Guganović** familiji zadobio je plemstvo: G. Pajo, Šimun i Matija iz Kumbaje g. 1745.

Horvat familiji zadobio je plemstvo: H. Andrija, Stipan, Josip, Ivan i Danilo iz Lemeša g. 1798.

Ivanković familiji zadobio je plemstvo: I. Nikola i Antun iz Lemeša g. 1744. — **Ivanić** familiji zadobio je plemstvo: I. Josip, Ivan i Mirko iz Lemeša g. 1780.

Jakopčić familiji zadobio je plemstvo: J. Šimun iz Subotice g. 1816. — **Josić** familiji zadobio je plemstvo: J. Baltazar iz Sombora g. 1805.

Kaić familiji zadobio je plemstvo: K. Josip, Luka, Antun i David g. 1798. — **Knezević** familiji zadobio je plemstvo: K. Matija, Đuro i Ivan iz Lemeša g. 1753. — **Kopunović** familiji zadobio je plemstvo: K. Grgur iz Subotice g. 1791. — **Kovačić** familiji zadobio je plemstvo: K. Antun iz Aljmaša god. 1813. — **Kujundžić** familiji zadobio je plemstvo: K. Josip bajski glavni biližnik od V. Ferdinanda g. 1835.

Latinović familiji zadobio je plemstvo: L. Stipan i David iz Boršota g. 1719. Iz ove familije proglašeno je svega 28 plemića. — **Lučić** familiji zadobio je plemstvo: L. Andrija iz Subotice g. 1776. Ovo je plemstvo proglašeno u Bačkoj g. 1801. na temelju turopoljske svidodžbe.

Marković familiji zadobio je plemstvo: M. Damjan kape-tan somborske tvrđave g. 1690. Iz ove familije proglašeno je svega 7 plemića. — **Markulin** familiji zadobio je plemstvo: M. Ivan iz S. Ivana g. 1776. Iz ove familije proglašeno je svega 4 plemića. — **Mandić** familiji zadobio je plemstvo: M. Ivan iz Lemeša g. 1688., M. Matijaš iz Sombora g. 1720; M. Ivan g. 1801; M. Gajo g. 1811.; M. Nikola g. 1813. M. Jakov iz Kačmara g. 1821. Iz ove familije proglašeno je svega plemića u Aljmašu 4, u Baji 11, u Monoštoru 1, u Čavolju 41, u Kačmaru 11, u Stančiću 2, u Bajmaku 16, u Subotici 5. — **Miković** familiji zadobio je

plemstvo: M. Ivan i Đuro g. 1770. — **Milašin** familiji zadobio je plemstvo: M. Pavle, Martin, Antun i Nikola god. 1791. od II. Leopolda. M. Nikola Franjevac i vojnički svećenik radi svoje požrtvovne borbe proti Turkom i brižnoga njigovanja ranjenih vojnika postao je biskupom stolnobiogradskim. († 1811.)

Nimčević familiji zadobio je plemstvo: N. Makso iz Subotice g. 1751. — **Novaković** familiji zadobio je plemstvo: N. Stipan, Pajo i Petar g. 1791.

Orčić familiji zadobio je plemstvo: O. Matijaš i Đuro iz Subotice g. 1776. Potvrdu dobi O. Matijaš na temelju svidodžbe zagrebačke županije.

Parčetić familiji zadobio je plemstvo: P. Martin iz Sombora g. 1753. — **Perčić** familiji zadobio je plemstvo: P. Jakov g. 1757. — **Pilasanović** familiji zadobio je plemstvo: P. Jakov, Filip, Stipan i Ivan iz Roglatice g. 1741. — **Piuković** familiji zadobio je plemstvo: P. Ivan iz Mateovića g. 1741. Iz ove familije proglašeno je svega 3 u Baji, 7 u Subotici, u Mateoviću 120. — **Prčić** (Pertich) familiji zadobio je plemstvo: P. Stipan iz Subotice g. 1561 od I. Ferdinanda. Njegovi potomci P. Josip i Ivan tražili su i dobili od županije potvrdu plemstva g. 1761. **Ovo je najstarije bunjevačko plemstvo.***

Rudić familiji zadobio je plemstvo: R. Toma iz Subotice g. 1755. R. Antun i Ivan zadobili su jedan dio Aljmaša i Kumbaje; a R. Josip zadobio je barunstvo; on je bio g. 1832—36, podžupan, a g. 1837—1867. veliki župan Bačke.

Sučić familiji zadobio je plemstvo: S. Luka subotički kapetan g. 1690. S. Ilija, Jakov, Đuro, Andrija, Bolto, Stipan, Josip i Karlo bili su odlični varmeđaši (bilježnici, ovitnici, kapetani, podžupani). S. Pavle bio je stolnobiogradski, a kasnije đakovački biskup. (1834)** — **Sarić** familiji zadobio je plemstvo: S. Stipan iz Subotice 1751. — **Stipanović** familiji zadobio je plemstvo: S. Gajo g. 1752. — **Sudarević** familiji zadobio je plemstvo: S. Gajo g. 1751. — **Strilić** familiji zadobio je plemstvo: S. Antun i Petar iz Sombora g. 1791.

Šišković familiji zadobio je plemstvo general i barun Š. Josip g. 1719.

Tomašić familiji zadobio je plemstvo: T. Ivan i Andrija g. 1778. a proglašeno na temelju zagrebačke svidodžbe iste godine. T. Ivan i Mijo uvršteni su među plemiće kao subotički stanovnici g. 1817.

* Pertich család nemesi oklevele a bácsmegyei levéltárban őriztetik. Dr. Dudás.

** Szucsich szabadkai család, hol ősei épen félszázadon át határőrségi kapitányok voltak. Igy Sz. Lukács albániai származásu katona, ki előbb Boszniában szolgált, 1687-től fogva volt kapitány Szabadkán, részt vett 12 hadjáratban miért 1690. nemesi rangot nyert. Dr. Dudás, Bácsmegyei T. T. Évkönyve. 1893.

Vidaković familiji zadobio je plemstvo: V. Đuro subotički kapetan iz Subotice g. 1690. — V. Petar, Andrija, Josip i Ilija kao lemeški stanovnici uvršteni su među plemiće g. 1780. Iz ove familije proglašeno je svega u Aljmašu 18, u Baji 4, u Bajmaku 6, u Čavolju 13, u Subotici 101 plemić. U ovoj familiji ima V. Hadnađev, V. Dokmanov, V. Mukić, V. Klinčar, V. Božanov, V. Lucin, V. Stanićev, V. Durmiš. — **Vojnić** familiji zadobio je plemstvo: V. Stipan i Ivan iz Subotice g. 1741. V. Luka i Jakov kupiše jedan dio Bajše, Pačira, Moravice i Roglatice god. 1759. V. Stipan je bio veliki župan Subotice i Bačke. Kasnije postade barunom. Iz Vojnić familije proglašeno je svega u Bajši 36, u Subotici 39 plemića. Ima V. Tunića, V. Hajduk, V. Zelića, V. Mijatovi, V. Purčarevi, V. Kortmiši, V. Đanini. — **Volarić** familiji zadobio je plemstvo: V. Stipan i Franjo g. 1753. što je iste godine i objavljeno na temelju turopoljske svidodžbe. — **Vuković** familiji zadobio je plemstvo: V. Jeronim g. 1756. — **Vujević** familiji zadobio je plemstvo: V. Grgur i Ilija, te njihovi sinovi Petar, Đuro, Jakov, Ivan i Mijo.*

Na čelu bunjevačkoga plemstva, i u opće našega političkoga, društvenoga, kultunoga života bili su od g. 1686—1848. u **Subotici**: Sučići, Kaići, Antunovići, Vidakovići, Vojnići, Mamužići, Parčetići, Kopunovići, Markovići, Somborčevići; u **Bačkoj**: Rudići, Piukovići, Latinovići, Fratričevići, Pilasanovići, Kovačići, Guganovići, Šiškovići, Strilići.

Familije Prčića i Vojnića plode se, mlože se; a familije Rudića, Pilasanovića, Latinovića, Piukovića, Parčetića, Fratričevića nestaje; Sučići su posve izginuli.

M. Mandić

Došla doba...

Došla doba majčin sine,
Da te igram želja mine,
Pusti šale, razbi brige,
Pa se živo lati knjige.

S tog u školu daj pa hiti,
I nemaran nemoj biti,
Nemar otac zlu je svemu
Tužan tko se prida njemu.

U njoj stoji napisano:
Uči, uči, moja rano!
Nauka je dobra mati
Blažen tko ju pravo shvati.

Pa ti prva budi želja
Slušat svoga učitelja
Gdi te vazda dobru puti
Kroz taj život čemer ljuti.

G. M.

* Podatke o staroj plemićkoj familiji Mahnića nisam mogao istražiti. M. M.

Josić senator i slobodna Subotica*

U bivšoj Ugarskoj imale su slobodne općine (varoši, gradovi) velike povlastice, po kojima su bile od nikih općih tereta, dužnosti oprostene; i obično su još osim toga u poklon dobivale i velika zemljišta — pustare, oranice, livade, šume itd.; zatim nikoja prava na potoke, ribolove, suvaje, vodenice.

Zato se svaka oveća općina otimala, da slobodnim gradom postane. Nije se na to gledalo, što je to pravo tribalo skupo odkupiti: novcem, mitom, darovima i trudom.

Tako je odlučila i općina Sv. Marije (tako se onda zvala tadanja varošica, Sz. Mária mezőváros), da će se od tutorstva bačke županije odcipiti i zatražiti pravo slobodnoga grada. Ali to odlučenje bijaše sa velikim trudom i zaprikama skopčano.

Najveće poteškoće su dolazile sa strane županije, koja je sa svojim krivim svaćanjem i tumačenjem zakona i prilika sve požunske i bečke mirodavne krugove okužila.

Taj otpor i antipatiju županije valjalo je savladati i ovde i u gornjim krugovima.

Prvi korak za oslobođenje učinjen je god. 1743, kada je općina odlučila, da zatraži samostalnost od kralja. Pritstavku je sastavio Petar Josić, a u Beč su odneli i pridali Stipan Vojnić i Grgo Križanović senatori. Pritstavka bijaše za kratko vrime povoljno riješena, a na temelju toga kr. riješenja bijaše i ugovor sklopljen između kr. komore i grada. Najvažnija tačka toga sporazuma jeste: da je općina dobila 12 pustara, naime: Čantavir, Verušić, Tompu, Ludoš, Zobnaticu, Naćvin, Vamtelek, Đurđin, Bajmak, Tavankut, Šebešić i Kelebiju.

Ovom prigodom nazva se općina „slobodna varošica Sv. Marija („szabadalmazott mezőváros Sz. Mária“).

Ali ovo, na izgled utvrđeno stanje nije bilo dugotrajno. Stranom gornji krugovi, stranom županija, nisu

* Iványi, Szabadka Története I. 224—295.

vrlo u obzir uzimali povlastice slobodne općine Sv. Marije. Razmirice i dotirivanja sa županijom bijahu svakidanja.

God. 1754 šalje općina u Požun i u Beč Petra Josića i Luku Vojnića senatore, da traže priznanje i uvaženje pravnoga stanja varoškog. God. 1757 Josić i Vizini senatori požurivaju rišenje općinske molbe.

God. 1764 pridaju u Beču novu molbu Jerko Vuković i Josip Vizini senatori.

Ali sva ova trudna nastojanja i moljakanja bijahu bezuspišna. Zato god. 1774 odluči općina, da zatraži potpuno oslobođenje, t. j. da varošica Sv. Marija postane slobodnim kr. gradom.

U pritstavci, upućenoj na kraljicu, ističu se vojničke zasluge građanstva, za poljoprivredu, obrt, trgovinu i opći napridak učinjene trudbe itd.

Ovu pritstavku nose u Beč god. 1774, 28 decembra Luka Vojnić i Albe Kopunović, koji stigoše u Beč velikim snižnim putem 27 decembra.

God. 1776, 15 februara izašalje senat Petra Josić i Matu Rudić senatore u Požun i u Beč, koji se tek 15 maja vratiše kući bez uspiha.

Svako varoško izaslanstvo bilo je ovlašteno, da razne darove nudi, obećaje i dili tamo, gdi triba.

Za dobar uspih služile su se i sv. mise u mistnim crkvama, dapače u tu svrhu šalje općina 12 dukata i dva ždribca Franjevcima u Radnu.

God. 1776, 2 decembra odlaze u Beč Petar Josić i Šime Prčić* i iza trudnoga putovanja prispiju u Beč god. 1777, 4 januara.

Odmah u prvom redu potraže varoškoga agenta Štiftela, zatim Majlata referenta i Vlašića, tajnika komore. Za malo uvidiše i uviriše se, da je oslobođenje općine na svakoj liniji nastradalo. Dapače iz jednoga odiljenja izjuriše ih napolje, priporučujuć im: da idu kući i da ne smetaju više u Beču.

Šime Prčić izgubivši strpljivost ode kući, a Josić ostane u Beču, da i poslidnji top ispali: da ide prid kraljicu i da od nje isprosi i zatraži oslobođenje općine.

* (Másképen Pertich) Iványi, Szabadka Története.

Po naputku Vlašića podnese se njemačka moljbenica radi audiencije, kojom prigodom tribat' će i ričom kazati kraljici: da se općina bavi gajenjem volova; a u oslobođenoj općini bi i trgovina govedom bolje napriđovala i cvitala; napokon da Sv. Marija ima više i većih vojničkih, građanskih i privrednih zasluga nego Sombor i Novi Sad, pa ipak su ove općine već otprije postale slobodnim gradovima.

Nadalje da će dobro biti uplivnu gospodu pridobiti. Na pr. Majlatu referentu triba ponuditi 150 dukata. Grofu Festetiću, koji sada sastavlja ergelu — i po svuda traži mrkuša, njemu bi bilo dobro ponuditi 20 mrkuša i jednoga pastuha.

Josić primi savitovanje i obeća, da će to izvršiti. Međutim bijaše javljeno, da će kraljica primiti Josića u audienciju dne 6 aprila. Taj dan već u rano jutro pohiti Josić najprije u crkvu, da zaprosi Božju pomoć za dobar uspih, a zatim se požuri u Burg, gdi je već u $\frac{1}{2}7$ sati bio i čekao na red do $\frac{1}{2}2$ sata posli podne.

Tačno u $\frac{1}{2}2$ sata stupi Josić prid kraljicu, pridstavi se i izreče sve ono što je i kako ga je Vlašić naučio, naime da će i po općinu i po državu koristno biti, ako Sv. Marija slobodnim kr. gradom postane. Na to upita kraljica Josića: „Gdi leži Sv. Marija? Ima li dobre vode i svežega vazduha?“ Na ovo povirljivo pitanje poče Josić hvaliti i slaviti položaj općine, naime da ima plodnih njiva, lipih vinograda, krasnih livada, velikih i gustih šuma, svežeg vazduha i dobre vode zadosta; jednom ričju naša općina leži kao u jednom zemaljskom raju.

Kraljica se nasmiši na ovo Josićevo poetičko razlaganje i zapita ga: „Das ist schön, dass Sv. Marija als in einem Paradies lieget. Ob auch da schöne Häuser sind?“ (Lipo je, da Sv. Marija leži kao u jednom raju; ima li tamo i lipih kuća?) Josić posve uljudno nabrajaše sve važnije zgrade (crkve, vojarne itd.). Nadalje pita kraljica: ima li u blizini koji sl. kr. grad? Josić odgovori, da je Segedin 5, Sombor 6, Novi Sad 10 milja daleko od Sv. Marije. Na to kraljica zadovoljno reče:

„Also ist keine in der Nähe!“ (Dakle ni jedan nije blizu.)

Poslije toga kraljica izjavi: da kr. erar ne može se protiviti oslobodjenju i napridovanju jedne općine i obeća, da će stvar, čim prisprije do nje — povoljno riješiti.

Napokon još zapita kraljica Josića za familijarno stanje. Na što Josić odgovori, da ima dice i da mu je jedan sin kadet u kr. gardi. I ovo je dobro dilovalo na kraljicu.

Josić oduševljen i potpuno zadovoljan izađe sa audencije i ostavi Burg (kr. dvor).

Prije svoga odlaska iz Beča potraži i pripuruči stvar općine i velikom knezu Maksu i nikojim dvorskim i kr. savitnicima, nakon toga krene se kući iz Beča 26 maja.

Josić prisprije kući tamo nigde oko polovine juna. Na granici ga veliko mnoštvo naroda dočeka, a prid varoškom kućom ga svečano i oduševljeno pozdrave starešine općine.

Međutim je kraljica usuprot mnenja i odluka županije, gradova, kr. sudova, kr. komore, dvorske kancelarije povoljno riješila pitanje oslobodjenja Sv. Marije; samo je niko razjašnjenje i nadopunjenje zatražila u ovom pridmetu od nadležnih krugova.

A to nadopunjavanje i istavljanje diploma priko neprijateljskih ruku odvuklo se čak do god. 1779.

Varoškom senatu dosadilo čekati, pa radi požurivanja stvari pošalje u Beč god. 1778 u jesen Ivana Sučić, Antuna Parčetić i Martina Mamužić, koji su nastavili Josićevo dilovanje.

Izvršivanje ponuda (240.000 odkupnine, 5000 dukata kraljici, 150 dukata Majlatu, 100 ratn. konja itd.) doduše unapridi stvar, ali istavljanje diplome ostalo je do druge 1779 godine.

Napokon 22 januara 1779 god. bijaše oslobodjenje Sv. Marije proglašeno. Sučić se žuri kući da lično javi radosnu vist. Oslobodjenje se objavi narodu bubnjem i glazbom. Prvi opat-župnik Sv. Marije rastumači radosnu vist narodu prid crkvom ilirski i madžarski (illyr és magyar nyelven). Iza toga požuri se Sučić

natrag u Beč i ostane tamo sa Parčetićem i Mamužićem, dok se diploma nije istavila i njima pridala.

God. 1779, 7 maja u svečanoj audienciji pridaje kraljica deputaciji diplomu oslobođenja i odlikova svakog pojedinog izaslanika zlatnim ordenom sa kr. krunom, koja bijaše ukrašena dragim kamenjem (sa 8 većih i 24 manja diamanta).

Poslidica ove važne audiencije bila je još: da se ime Sv. Marije, privolenjem kraljice, napustilo i općina slobodnim gradom Marije Terezije nazvala (Maria-Theresiopolis).

7 maja dočeka i pozdravi deputaciju odlično izaslanstvo na granici (na Tompi), na čemu se Parčetić, stojeć u kolima, na latinskom jeziku srdačno zahvali.

Septembra 1 bila je svečana ustolidba (installacija), koju je prijatelj našega naroda, Vlašić kr. komesar izvršio.

Svečanu misu je služio Antun Gaslević, kalački nadb. gen. vikar. Poslije službe Božje iskupi se silno mnoštvo naroda prid varoškom kućom, Vlašić kr. komesar pročita i protumači diplomu, u kojoj su nabrojane sve povlastice, što će ih varoš u buduće uživati.

U čast kr. komesara i ostalih gostiju priredila je varoš banket; a za narod bijaše ispečen vol i točilo se vino (50 akova) na Roginoj bari.

Po kr. diplomu pripali su gradu ove pustare: Čantavir, Verušić, Tompa, Ludoš, Zobnatica, Naćvin, Vamtelek, Đurđin, Bajmak, Tavankut, Šebešić i Kelebija; zatim potok Jesenovac (Körös) i jezero Palić itd.

Prvo poglavarstvo imenuje i potvrđi Vlašić kr. komesar kako slidi: načelnik Luka Vojnić; senatori: Petar Josić, Josip Mamužić, Martin Mamužić, Tome Rudić, Šimun Prčić, Šime Romić, Albe i Grga Kopunović, Stipan Kujundžić, Nikola Sagmajster: varoški kapetan Ivan Sučić, mirnik Karlo Kovač, blagajnik Mijo Perčić, komesar Josip Baić, sirotinski otac, Jakov Sarić, pisari Djuka Beširević i Josip Vojnić.

Po svršetku varoških poslova odprati Parčetić bilježnika Vlašića čak do Požuna.

Dakle novo osnivanje i uređivanje Subotice (1686) Bunjevci vrše; slobodu i silne povlastice gradu Bunjevci traže i velikim trudom, vištinom, istrajnošću i velikim žrtvama isposluju (1779).

M. Mandić

Tamburaški zbor „Bunjevačkog Omladinskog Društva“ u Subotici

Sudba tamburaša

Skupe li se gosti pravi
Bud' ma kakvoj našoj slavi,
Tud tamburaš biti mora,
Dok ne svane rujna zora.

Njega kite cvičem, perjem,
Ruzmarinom i iverjem!
Trud mu novcem skupo plate,
Kad-kad, ga se i namlate!

Al' tamburaš prifriganac,
Od vajkada nevaljanac,
Za novac će i pogrde
Primat uvijek bez uvrde.

Daš mu vina opije se
I do malo potiplje se;
Zato svirat opet može
Oznoji se sve do kože!

Oko njega „kolo“ hupka
Cila mladež dično cupka;
Jedno lipše od drugoga,
Nije vidit tu hodoga.

U srid „kola“ svirač stoji
Bogataše okom broji,
Rukom višto žice dira,
Do milote — krasno svira.

Otsvira li igru „kolo“
Drugi više već oholo:
„Moju sviraj! evo banka,
Pivaj mi do bila danka!“

Sve iz petnih žila gudi
Dok mu starac banku nudi;
Hrapav glas mu „kalja, više,“
Jer mu kripost daje piće,

Još pri društvu kojekako,
Jisti, piti da se lako,
Al' kad kući jadan dođe
Svaka dragost njega prođe.

Pokraj peći ženu vidi
Kako plačna onde sidi
Zapitaju: „šta je ženo?...
Šta se ljutiš, luda beno?!“

„Kako ne bi se ljutila
I od jada obolila,
Kad se samo ti klatariš,
A za kuću baš nemariš!

Kuća prazna. Žita nema
Nit' konjima slamke sena.
Dica gladna, gola, bosa
Trču meni isprid nosa!

Radost tva je sva u piću
Ma ne imo nit' odiću,
A dica nam neka pate,
Čuješ! — pijančovat nije za te!

Što tol' zvončaš, već namisti,
Krevetac mi onaj čisti!
Da produškam časak samo,
Ded učini, ljubo — rano!

Usnuo je hrče — sanja,
Briga mu je sveder manja,
Sutrašnji mu dan je rada,
Kako prije, tak i sada!....

Solanović

Narodno prosviđivanje kod Bunjevaca

(Prosviđeni bunjevački seljak je temelj naše budućnosti.)

Naši Bunjevci, i to prvenstveno seljaci, nisu još na onom stupnju prosviđenosti, na kojim su seljaci Nimačke, Belgije, Engleske, Francuske itd. Istina da smo među prvima, što se tiče agrikulture (obrađivanja zemlje) u Jugoslaviji, ali ipak imamo drugih nedostataka, koje treba da što prije nadoknadimo. Hvala Bogu posli rata pa sve do danas, u veliko se smanjio broj nepismenih, koji je nažalost prije svitskog rata bilo dosta. Naravno uzrok je bio najviše, nemanje svojih bunjevačkih škola i dovoljnog broja učitelja Bunjevaca. Međutim eto prilike su se izminile, tako da danas je vrlo ridak slučaj da ima mlađega Bunjevca, koji ne zna pisati ili čitati. No sve to nije dosta. Današnjica zahtiva da imamo prosviđenoga seljaka koji zna sve svoje poslove svršivati, i koji nije izložen, da svaki čas moljaka, sad za ovo, sad za ono.

Za kulturno unapriđivanje Bunjevaca nije dosta samo raditi na prosviđivanju čovika muškarca, već isto tako je potribno i prosviđivanje žene, u svemu onom, što odgovara njenoj prirodi. Samo uz prosviđenu ženu možemo imati kulturniji i napridniji život u porodici, a prema tome i kulturniji i napridniji život uopće kod Bunjevaca. Širenje pismenosti i obrazovanja, koje čine državne narodne škole, nisu za sada dovoljne za prosviđivanje prvenstveno Bunjevca seljaka. Opaža se naime, da đak koji izuči školu, posli nekoliko godina unikoliko zaboravi ono što je u školi naučio.

Da bi se učinio kraj tome, potribno je da barem u svakom većem naselju, ima bar jedna „Seljačka čitaonica“. U toj bi čitaonici seljak imao prilike da se obrazuje i da se upozna sa svojom prošlošću i sadašnjošću. Za održavanje i napridovanje tih čitaonica potribno je da istu vodi bezuslovno Bunjevac, jer samo tako će naš seljak imati povirenja u tu ustanovu i to će ujedno biti garancija da će tamo čuti i naučiti ono,

što njega kao Bunjevca najviše interesuje. U tim čitaonicama bi se naš seljak privikavao na čitanje raznih istorijskih, poljoprivrednih knjiga, a porid toga održavali bi se svake nedilje jedanput pridavanja za narod. Još jedan važan uzrok, što se u tom pravcu dosada nije uspilo je taj, što su se takve ustanove uvijek osnivale iz političko-partijskih ciljeva. U takvim ustanovama nema mesta politici! Politika kod nas za sada truje narod i zato joj nema mesta u čisto prosvitnim ustanovama.

Prosvitu širiti u prvom redu imaju narodni učitelji.

Nažalost u posljednje vrime imamo sve manje naših bunjevačkih učitelja. Imamo hvala Bogu dosta: pravnika, likara, veterinara, a naročito svećenika, ali nemamo učitelja. Učitelj je nosioc luči prosvite. Samo on može dati u pravom smislu ono što je narodu u prosvitnom pogledu potribno. On mora biti nezavisan od svakog političkog i partijskog pravca.

Velika je nesrića za nas Bunjevce, što se ukinula subotička učiteljska škola, pa time je onemogućeno, da bunjevački roditelji daju svoju dicu za učitelje. Vrlo malo bunjevačkih roditelja su u stanju, da školare svoju dicu na strani, a i od tih većina daje dicu da uče za sve ostalo, samo za učitelja ne. Zato eto rad na prosvićeivanju Bunjevaca vrše ostala naša braća Jugoslaveni. Naš seljak nije nepristupačan, njega se da naučiti, ali zato triba načina i vrimena pa i strpljenja.

I ako je čovik glava porodice, ipak je žena ona, koja je srce i duša kuće i kao takva ima udila u svemu, što je u životu naroda dobro, ali i u svemu što je zlo. Prema tome glavno težište zadatka prosvićeivanja leži u temeljnom prosvićeivanju ponajprije cile porodice, a u njoj naročito žene. Neznanje, sujeverje, štetni običaji, nemar za školu, nezdravo uređenje kuće, nerazumno odhranjivanje dice, nerazumno i neumisno postupanje sa bolesnim čljadima itd. sve to ima korena u prvom redu u neprosvićenosti žene. Prosvićeivanjem triba ženu podići na dostojnu kulturnu visinu, da bi mogla pravilno shvatati svoj uzvišeni zadatak, kao mater svoje dice, kao žena svoga čovika i kao domaćica. Prosvićeivanjem naših bunjevačkih seljačkih žena teži se za

tim, da od njih stvorimo ženu, koja će moći razumnije da radi u kući, ukusnije da skuva, da više privređuje i naposlitku što je najvažnije, da se žena umno i moralno više uzdigne. Ovo se sve može postići razumnim i pogodnim tečajevima i pridavanjima u tim „Bunjevačkim seljačkim čitaonicama“.

Prosvićivanjem ljudi je opet težnja, da se od čovika stvori razuman i razborit muž, otac, koji je također na dostojnoj visini i koji će biti koristan svojoj porodici, svome kraju i cijeloj bunjevštini, a time i cijelom jugoslavenskom narodu. Pošto smo mi u prvom redu seljački narod, zato se u prvom redu obraća veća pažnja na prosvićivanje seljaštva, a tu se još ima u vidu i ta okolnost, da je prosvićivanje seljaka i najteža zadaća.

Barnaba Mandić, učitelj

Savit rodu mome

Svi u kolo svoga roda
 Kom' su mila usta majke,
 Radu svojski nek' se poda
 Na ognjištu svog babajke.

Jedan perom, drugi knjigom,
 Treći zborom, peti migom.
 Navraćajmo rod svoj knjizi
 Da se uči k' radu brizi.

Kako triba između' svijuh,
 Da svoj bude, kod očijuh.
 I razumom svoga rada
 Da j' napridan bar otsada.

Više ruku, više može,
 Sinci roda kad se slože.
 Pa da vidiš, kako skupa
 Rod nam dalje naprid stupa.

Bunjevac

Ovce sa svilenom vunom

Kadgod u staro vrime bio jedan deran kome su roditelji pomrli i on štaće, pa se pogodi služiti kod jednog gazde. Čim se pogode gazda mu kaže da će kod njega čuvati ovce, ali te ovce nisu ko druge ovce već one imaju svilenu vunu, i jao njemu ako i samo jedna pofali! Drugi dan ujutro istira deran ovce na niku ledinu, a ovce lipo pasu i cili dan nije se dogodilo ništa, ali kako je on već po pogodbi moro i noćivati sa njima napolju na ledini, spremi se za noćivanje. Pošto je večero kruva i sira sa bilim lukom, prostre opakliju i legne da spava. Ovce su ležale kraj njega, a čuvo ih je samo pulin. U tom dođe ponoć. Derana probudi nika svirka. Digne se sa opaklije da vidi otkaleg se čuje svirka, a kad tamo a malo dalje na raskršću

[Na raskršću su igrali kolo vile

igra niko kolo, sve lipe divojke da im u sedam carevina para nema. Jedna od njih koja je najlipša bila zovne derana da igra kolo sa njima. Derana nije trebalo tušta moliti već hajd i on u kolo. Čim se on uvati u kolo, a divojke njega počele okrećati da nije ništa ni čuo, ni vidio. Jedared stanu divojke sa okrećanjem i nestanu, a deran osto ležeći na raskršću. Malo posli kad je došao sebi, vidi da mu fali jedna ovca.

E sad šta će, već mora se pomiriti sa sudbinom. Opet prođe cio dan a da se nije ništa dogodilo; prođe večer, pa opet došla ponoć. Deran se već čvrsto odlučio da neće ići igrati sa divojkama kolo, koje su za cilo bile vile, pa zato se

čvrsto umota u kabanicu da spava. Al' eto opet vila i igraju i pivaju da ne mož bit' lipše. Zovu oni derana da igra al' on neće, pa neće. Na poslitku ona koja je bila najlipša, dođe do njega stane ga moliti i priklinjati i on na poslitku popušti i ajd u kolo. Bome on prođe ko i prvi put; nestanu mu dvi ovce.

Prođe opet cio dan pa dođe i večer, deran večera i legne sotom čvrstom namirom, da pošto poto ne ide igrat u vilino kolo. E kad je to lako kazt al' teško je održat. Bome kad dođe ponoć on prođe ko i dosad; vile mu odnesu sve priostale ovce. Siroma deran sad šta će, već hajd gazdi i prizna da šta je primetnio za te tri noći. Gazda se stra Boga rasrdi i otira derana u svit. Deran sad šta će već krene u svit. Išo je tako jedan komad i gladan i žedan, jel mu gazda nije dao ni kruva ni pića, dođe tako do jedne male kolibe, okuraži se pa hajd unutra. „Faljen Isus!“ A kad tamo, a unutra jedan dida pa moglo mu biti već priko sto godina. „Amen! Amen! A gdi si ti dospio ovamo kad tebi triba čuvat' ovce“? Onda mu deran ispripovida, kako je prošo. Dida ga naposlitku zapita: „Pa dite moje, šta bi ti sad tio?“ „Pa ja bi da nađem ovce“, odgovori deran. „E to je teška stvar, ti se moraš najpre ispovidit, pa onda ic' tražit' ovce“. Deran poslušat tog didu, pa ode kod jednog fratra pa se ispovidi p' onda se krene opet tražit' ovce.

Tražio ih već tri godine pa za to vrime postane i momak al' ovaca nigdi. Za to vrime ranio se sotim što su mu ljudi dali. Kad se već dosta naišo po svitu dođe opet na ono misto gdi je čuvo ovce. Legne na travu a pod glavu metne kabanicu. Spavo je tako jedan komad al' ga opet probudi nika pisma i nika svirka. Momak se malo podigne da vidi šta je, a kad na raskršću opet igraju one iste vile koje su mu ovce odnele, a još med njima jedna svira u srebrnu frulu. Kad su ga vile opazile one ga opet pozovu da igra u kolu, al' on se rasrdi pa uvati onu najlipšu vilu pa udri, a one druge odma dotrčale pa će pomoć, no momak im kaže, da ga se manu jel ovu vilu što drži neće puštit dok pivci ne kukuriknu, pa će bit' svašta. Na to se vile poplaše pa stanu moliti momka da pušti tu najlipšu vilu i momak im kaže da će samo tako pustit vilu ako mu vrate ovce. Vile mu obećaju i on je onda pušti. Sad mu vile kažu, da to nije lako vratit' ovce već rad njih triba da ide sam, i da će ga one naučit' da šta i kako, i otkaleg da donese ovce. Vile mu onda kažu da drugu noć ide na jedno drugo raskršće koje nije daleko odaleg pa nek tamo dočeka ponoć, i onda će tamo igrati kolo nika utvare al' nek se ne boji, već nek ponese svete vode, pa ako ga utvare zovnu igrat' kolo on nek ih poškropi vodom. U tom zakukuriču pivci i vila nestane. Drugu noć ode momak na drugo raskršće, da tamo dočeka ponoć. Kad je došla ponoć a tamo na raskršću zaista igraju utvare. Oni zovnu momka da igra sa njima, al' čim se njemu približile, on ih polije svetom vodom. Čim ih je sveta voda dovatila one se oma

raspu u pra a misto nji stvori se jedan stari čovik. Kaže taj stari čovik momku: „Fala ti momče, što si me oslobodio od vračke. Za dobro dilo dobrom se nadaj. Ja znam da ti tražiš ovce koje su ti uzele vile. Idi ti ovom stazom upravo pa ćeš naći tvoje ovce“. Čim je to kazo sotim ga nestane. Momak se krene stazom i dođe do šume. U toj šumi sami niki kameni ljudi. Prija nek što je ušo u šumu prikaže mu se ona najlipša vila pa mu kaže da kad pođe kroz nju nek ne gleda ni livo ni desno ni natrag ma da šta čuje i vidi. Momak se onda krene u šumu koja je zdravo mračna bila. Iđe on po šumi i ne gleda ni livo ni desno al' počelo se tu ništa derati, p' onda sve niki mili glasovi zovu momka da se okrene al on bome neće, tako dođe do sride šume a u sridi na lipom krevetu sva u srebru ležala jedna lipa divojka, on dođe do nje pa je poštrapa sa svetom vodom. U tom je počelo sivati i grmiti i divojka se probudi pa zagrlji momka a šuma nestane a kameni ljudi svi ožive pa stanu zafaljavati momku što ih je oslobodio vračke. Onda momku divojka ispriповida da je njezin otac zdravo zgrišio, i zato je bio zavraćan da bude gazda i da ima ovce sa svilenom vunom i dok se ne nađe momak koji mož sačuvat ovce od vila ili koji prođe kroz šumu a da se ne okrene, dotle mora bit gazda sa ovcama, a ja divojka u šumi, i eto ti svi kameni ljudi su probali, i samo si ti eto nas sve oslobodio. Onda divojka dovede momka svom ocu koji je bio kralj i on uzme nju za ženu i posle postane kralj. Kadgod bilo, sad se spominjalo.

(Bunjevačka narodna pripovitka)

Zlatko Pripovidač

Na dolu

Na dočiću, postav cura bili
Bili cura, žali danak cili.
Koliko je na dočiću trave
Sve su curi, ko da su krvave.

Po kad-kad se i promine malko,
Ko kad oblak priđe sunce jarko
Al' to malko ništa ne pomogne
Jer se sunce jarko opet smrkne.

Žao mi te, žalosna divojko.
Šta je srcu, kad je tako gorko?
Valjda nema od peškira para,
Pa se bojiš, ubiće te stara?

Nije meni do peškira para,
Nit' je meni što će ubit stara.
Samo da me moje lane ljubi,
E pa onda nek me stara ubi.

D. Radić

Svetozar Miletić

(Lemeš)

Lemeš leži u gornjem dilu Bačke blizu Sombora, a između Stančića i Čonoplje. Lemeš se spominje god. 1543, kada su Lemešani harač plaćali i nadbiskupu kalačkom i Turcima po 16 frt. — God. 1633 posidovao je Lemeš Nikola Kovač, a god. 1681 Balaša Adam. God. 1720 somborska Vojna uprava naseljava pustare Veliki Milišić i Drugi Milišić. God. 1748 dolaze subotički plemići na brdo Telečku (današnji Lemeš), gdi su sebi posebnu općinu osnovali.

God. 1687 posli Turaka postavlja bečka Vojna uprava na čelo Subotice za kapetana ili upravitelja Sučić Luku, a za potkapetane: Marčetića, Kajića, Vujevića, Vidakovića, Markovića. Svi ovi i nekoliko ostalih plemića nastanjeni su bili u gradu ili u Kuli.

God. 1695 donji dio Kule (velika dvorana) bila je priređena za kapelu. God. 1723 na molbu Franjevaca (koji su također u Kuli stanovali) vojno Ministarstvo putem subotičkog vojnog zapovidništva odredi: da se plemićke familije isele iz Kule i da snašaju opće terete kao i drugi građani.

Ali jedan dio plemića, obzirom na svoje vojničke usluge, koje su činili za ove krajeve, za domovinu i za kralja, nije rado primio ova naređenja i nije mirovao sve dotle, dok Ministarstvo nije uslišalo njihovu molbu, u kojoj su oni tražili novo zemljište, gdi bi oni mogli posebnu općinu osnivati. Ministarstvo im dozvoli da na brdu Telečke mogu posebnu nezavisnu općinu osnivati. God. 1748 napuste Suboticu slideće plemićke familije: Alagić, Kaić, Vidaković, Ivanković, Mandić, Vujević, Barašević, Horvat, Marković, Ivanić, Piuković, Radić. Kasnije dođoše amo i drugi plemići, kao: Knezići, Odrije, Kermendije, Alfeldije i dr.

Lemešani su dobili prava, da mogu sami upravljati sa svojom općinom, bez da bi se vojništvo ili županija mišala u njihove poslove.

Kada je sidište županije iz Bača primišteno u Sombor (1748), i kada je po tome županiski život oživio, Lemešani su veliku ulogu imali u županijskom životu. Buduć su u ono vrime (do god. 1848) samo Lemeši bili varmeđaši, a u Lemešu je bilo najviše plemića, uslid toga su uvik Lemešani davali većinu na županijskim skupštinama. Posli svake skupštine bilo je veselja. Do polnoći svirali su muzikaši, a posli polnoći tamburaši ili gajdaš iz Kumana Jaša. Ova su se veselja nastavila u Lemešu po dva po tri dana, a otud u Kaćmaru kod Latinovića, u Aljmašu kod Antunovića, Kovačića, Guganovića, a svršila su se obično u Subotici kod Vojnića, Rudića i Šomšića. Ta pratnja potrajala je često i nedilju dana, tako da je podžupan prisiljen bio posebne poslanike slati radi županijskih činovnika, da nastave svoje zvanične poslove.

Ta lipa, stara, vesela vrimena su nestala, a nova nastala i u Lemešu.

Lipota, čistoća bunjevačkoga govora nigdi nije tako sačuvana kao u Lemešu. Lemešani su odlični i najugledniji dio našega naroda. Ma u koju kuću ideš, svagdi ćeš primetiti čistoću, urednost, susritljivost i gostoljubivost. Već i vanjšina Lemešanina odaje, pokazuje niku ponositost, dostojanstvenost i učtivost.

O svemu tomu smo se osvidočili onda, kada su naši rodoljubivi Kujundžići Ilija i Nikola upravljali sa lemeškom plebanijom, dok je župnik Sečenjia vršio poslaničku dužnost u Budimpešti.

U to vrime, tako na kraju osamdesetih godina, bio je biližnik Kaić. On je ne samo rado dočekivao i gostio bunjevačke rodoljube, nego je on, a osobito njegova gospoja mnogo nam pripovidali o našim starim junacima: Alagićama, Kaićama, Vidakovićama, Vujevićama, Sučićama itd.

Žalibože današnja mladež ne samo u Lemeši, nego uopće ne njiguje u dovoljnoj miri naše stare pisme i uspomene na naše divjunake.

M. Mandić

Omladina "Kola mladeži" koja se je sigrala u pozorišnom komadu "Zavada" pridratnih godina

Dvi divojke

Jedno lipo jutro u proliće, kada se sa svih strana čulo pivanje ptica iz obližnje šume, sa zadovoljstvom se krene novi šumar, da obiđe svoj dio šume, koji mu je poviren na timarenje i čuvanje. Sa lica mu se vidilo, da je neobično zadovoljan u svome pozivu. Ta kako i da ne, jedva je čekao da što prije zauzme ovo mjesto, koje će mu biti prva „stacija“ u životu. Kao dobroga đaka, sina siromašnih roditelja, preporučio ga stari učitelj Kuzmić, šumarskoj školi u Baćinovac, koju je eto on seljačko djetinjstvo sa odlikom svršio. Njegov dobročinitelj Kuzmić se postarao, da priko svoga znanca, gospodara Dudića, dobije ovo mjesto kao šumar u šumi, još od pristalog dobrog velmože Sučića.

U ruci je držao novu novčatu dvocivku, koja je sjala na jutarnjem suncu. Šteta je iz nje pucati, tako je nova.

No Bariša! reći će mu nadšumar Jelić, koji se je baš tada vratio sa svog obilaska, vi ste sad već gotov čovik. Imate eto sad cigurno mjesto, sad je red da se i oženite.

Bariša se vojnički ispravi, i pozdravi svog starešinu, skidanjem svoga šumarskoga šešira.

Dobro jutro, gospodine nadšumare. Ta ja bih se oženio kad bi bilo koga.

Ej, pa nemate još nikaku divojku?

Pa, znate gospodine nadšumare, ja se zapravo nisam dosad ni momčio. Dok sam bio u školi, nisam imo kada od učenja da mislim na divojke. To malo što sam ih vidio, od tih mi baš dosta.

Nadšumar se nasmije. Pa zato sam ja u tim godinama već imo divojku.

No i tu stvar ćemo urediti, e sad ajte na svoju dužnost.

Bariša je zviždukajući obilazio šumu, i mislio da kako će mu ovdje život zaista srićan biti.

Nadšumar Jelić zato vrime uđe u svoju sobu i reče svojoj ženi koja se baš opravljala za „varoš“.

Ovaj naš nov šumar Bariša Bioglavić, baš mi se dopada. Samo ga treba oženiti.

Ta mani se ti čovče. Šta se tebe tiče, oćel se on oženit' il' ne će. Nek' izabere sebi koga oće. Hada.

Idi ti ženo, pa nema u tom ništa. Već bolje da i ti štogod o tom kažeš.

Neću se ja ni u čeg' mišat'. I onomadne kad sam se u tako što mišala, kazo si da neznam ništa, pa kad neznam neću se ni mišat'.

Danas ženo stobom nemož' ni divanit', reče smijući se Jelić i ode u drugu sobu. Malo posli uđe mu žena. Ajde, došo je bać Stipan Orić.

Oma, oma, reče Jelić i izađe sa svojom ženom u avliju. Faljen Isus ča Stipe. A koje vas dono ovamo?

Amen Pere, ta eto moji vranCI. Reko, svratiću ti malo, možda ti treba štogod iz „varoši“.

U varoš ćeš, no meni netriiba ništa, već ako ćeš mi poneti „rondzalo“ sa sobom.

Kako rondzalo?

Ta moju ženu Maru, reče smijući se Jelić.

Ajd ajd, samo pravi komedije, uvik mi nadivaš imena. Tužice se Mara, najposli idem da se spremim kad ću već ići na koli. A vi site malo ča Stipe.

No hajde malo da se porazgovorimo. Obadvojica uđu u malo pritsoblje i napiju se malo crvenca vina koje je sluškinja baš donela.

Utom se vrati i Bariša i ulazi unutra.

Evo ča Stipe našeg novog pomoćnika; reče Jelić i pritstavi ih jedan drugome. Posli svi sidnu za astal i zalivaju sa crvencem.

Znaš šta Bariša, evo ča Stipe će tebi naći divojku.

Šta! Ja da mu nađem. Pa kad on nije sam sebi vridan, od kud ću mu ja.

No no ča Stipe, reče Jelić, pa vi imate veliko poznanstvo.

Pa baš tako je. Sad sam se sitio da kod mog pretelja Zelića ima dvi cure. No u redu je. Jedna je lipa ko and'o, i ne voli raditi, a druga je, no nije baš tako lipa ko prva, al' zato je zdravo zgodna a što je najglavnije, radna je i uredna.

Te i ja poznam, reče Mara koja je baš upala u sobu. Al' su zaista lipe. No mož'mo ići gotova sam.

Jedva jedared, reče Jelić, Mi smo eto već jednu litru utukli dok si se ti opravila, okrene se Bariši.

Ti Bariša nemoj popuštati ženi, ko ja pa mi kažu da sam pod papučom.

No baš kako si ti pod papučom, al' dosta je divana, ajmo ča Stipe, zbogom Bariša.

Svi izlaze iz sobe u avliju, gdi su bila kola ča Stipina, u koja su bila upregnuta dva lipa vranca, Bariša pomogne se popeti Mari, a ča Stipe će Bariši:

Vi gospodine Bioglaviću sutra posli podne i onako nemate drugog posla dođite do mene, pa ćemo zajedno do Zelićevih.

Tako je i bilo. Sutradan posli podne, Bariša ode do ča Stipe, a odatle pošto je bilo blizu, odu pišice do Zelića.

Uđu sa Faljen Isus, unutra.

Gle-gle ča Stipe, pa odkaleg vas ode, dočeka ih jedan krupan čovik u lipoj velikoj sobi, u kojoj su bili visoki kreveti namišćeni do gredica.

Ča Stipe pristavi svoga mladog poznanika, i odmah reče, zbog čega su došli. U tom dođe iz druge sobe jedna sridnjeg rasta divojka, obučena u bunjevačku nošnju. Nije bila baš zdravo lipa, ali je imala lipe oči, koje su sjale ko žeravice, i koje su davale simpatičan izgled licu.

Evo to je moja starija cura, pristavi Bariši svoju ćer Zelić.

Ajde Jago donesi od toga crvenog vina, da se malo ponapijemo. Jaga poslušavši oca ode napolje rad vina. Ča Stipe zapali svoju stivu lulu, i počne govoriti, o politici i o drugim savremenim pitanjima.

Bariša je samo ćutio, i razmišljao u malo prije upoznatoj divojci, koja mu se na prvi pogled dopala.

A šta vi mislite o tim gospodine Bioglaviću?, uvuće u razgovor i domaćin Barišu.

Bariša se trgne i odmah poče izlagati svoje mišljenje o pojedinim stvarima. Domaćin se divio oštroumnosti mladoga momka, i naposlitku reče:

Veliku budućnost imate vi momče! Ča Stipe se zadovoljno smiškao, i pušio svoju lulu i malo po malo značajno pogledao na Barišu, kao da mu hoće reći: no jesam li ti kazo da ćeš biti zadovoljan. Jaga je međuvrimeno donela vino, i postavila na astal. Posli sidne kraj svoje matere do pendžera i pravila se, ko da je nimalo ne zanima razgovor one trojice, koji su se zagrijani vinom, uputili u rišavanje političkih pitanja. Samo je po kad i kad pogledala ispod oka, u stasitog i lipog momka, koji je opet i kraj velikog divana, imao prilike posmatrati je i izminjivati poglede.

Malo posli su se ča Stipe i Zelić tako udubili u niko raspravljanje, da je Bariša samo ćutio i razmišljao, da gdi mož' biti ona druga divojka, jel' rad bi da i nju vidi.

U tom su ona dvojica ućutali, a domaćin pridloži da se malo prošetaju do večere po avliji, i da se razgleda „josag“. Izidoše u avliju i tamo redom su išli od svinjaka i kokošinjaca pa sve do košara.

Od jednom Bariša izostane od njih i uputi se iza kuće gdi je bio jedan „lugoš“ od loze, i gdi je spazio jednu divojku koja je ležala na jednoj opakliji i ništo čitala. Imala je na sebi zgodno ruvo da je vrlo primamljivo izgledala. To je bila mlađa kćer, koja je zaista bila jako lipa.

A vi što niste ušli unutra?, zapita Bariša došavši do nje. Zašto? slegne ramenima divojka.

Pa da se malo razgovaramo.

Pa zašto da sam ušla kad ste i onako došli zbog Jage a ne zbog mene.

Ja sam došo onoj koja se meni dopada, ali ni kod Jage, ni kod Bare.

Pa koja je ta Bara?

Pa vi.

Nisam ja Bara, nasmije se divojka.

Kako su vas onda krstili?

E baš nisam luda da kažem.

Kažite samo i nemojte se stiditi. Cigurno imate ružno ime.

Divojka ustane sa opaklije, jel' se već zaista počela stiditi prid momkom. Tek sada je Bariša mogao viditi da kako je to

lipo stvorenje. Bilo je milina pogledati na nju. Imala je takve varljive i zavodljive oči, da ma kad je Bariša pogledo u njih, osiĉao se vrlo ĉudno.

Ajte unutra, zovnu divojku Bariša.

Zašto, kad je i tu dobro.

Pa kad je dobro, reĉe Bariša, onda ĉu i ja sisti tu na opakliju, i sidne kraj nje.

Niste ni pitali dali je slobodno sisti.

Pa ja eto sad vas pitam.

Si'te samo, ima tu mista i za vas.

U tom se pojavi iza kuće Jaga, koja se trgne, opazivši njih dvoje na opakliji, ali brzo se pribere, i sa ravnodušnim licem zovnu njih dvoje na večeru.

Bariša se zbune i skoĉi sa opaklije, i zbunjeno reĉe: „Ja je zovem unutra a ona neće“.

Pa zašto nećeš da uđeš. No ajde Stane unutra.

Oma ĉu no. Samo da se malo udesim.

Pa dosta ste udešeni, reĉe Bariša, ovako ste još najzgodniji.

Ali odmah se pokajao što je kazao, jer je vidio da kako su te njegove riĉi dirnule Jagu.

Sad već nema kud već hajdmo, reĉe Bariša, i sa dvima divojkama uđe unutra.

Vrime je u divanu brzo prošlo i ĉa Stipe naposlitku, priporuĉi da se ide kući jel' je već kasno.

Posli toga prvoga gošćenja, Bariša je postao svakidašnji gost kod Zelićevih. Zato vrime on se zabavljao sa obadvi divojke, ali je ubrzo zavolio Jagu, ĉiju je plemenitu dušu ubrzo upoznao, ali je sa bolom u srcu opazio kako Jaga na njega i ne obraća pažnju, i da ga je sasvim pripustila Stani. No to se nije moglo na Barišinom ponašanju opaziti, jel' je on i dalje se zabavjao i šalio sa Stanom, tako da su za Barišu dani u veselju prolazili.

Već je nekoliko miseci dolazio. Sa dobrom voljom je dolazio, a sa zviždukanjem je odlazio, kao onaj koji zna da ga sa nestrpljenjem ĉekaju.

Zelićevi nisu znali na ĉemu su. Probali su obilaznim putem što god izvući iz Bariše, ali on se nije dao zbuniti. Roditelji su ispoĉetka žalili što će Jaga opet ostati bez „đuvegije“, ali su se lagano i oni smirili, jer su znali da ne mogu nikome zapoviditi da koga će voliti.

Bariša je već godinu dana dolazio. Naposlitku Zeliću to dosadi pa jednoga dana reĉe Bariši: „Gospodine Bioglaviću, ja bih već volio znati, da sa kakvom namirom vi dolazite mojoj kući“.

Pa vi to dobro znate, reĉe Bariša, da dolazim zbog vaše jedne divojke, i hoću da se ženim sa njom samo dok malo moje stvari uredim.

Pa kad je tako onda samo riĉ fali. Reĉe već sad smireni

Zelić. Samo vam moram kazati da Stana mora još dosta koje šta naučiti, jel' do sada nije se baš ničim bavila onim, što će joj trebati kad se uda.

Pa ja i neću da uzmem Stanu, odvrati smišeći se Bariša. Nećete Stanu!, iznenadi se Zelić.

Pa da, da ne. Nisam nju ni mislio. Al' kad eto Jaga neće ni da obraća pažnju na mene, pa moro sam se sa Stanom zabavljat'.

Zelić ustane i poče se šetati po sobi, i posli vikne u drugu sobu.

Ajte, cure unutra.

Obadve djevojke uđu unutra. Stana sva vesela i smišeći se, a Jaga ozbiljna i nevesela.

Jago! Oćeš mi biti žena?

Zelić sad pokaza rukom na njih. Eto pa sad kažite koju ćete. Pa ja bi' volio Jagu ako i ona hoće — reče Bariša.

Tek je sad bilo iznenađenja. Stana srdita stane prid Barišu: „Pa šta ste se onda samnom zabavljali“?

Pa nisam se ja tako zabavljao, da sam vam dao povoda da mislite da zbog vas dolazim.

Baš kad je tako. Znajte da nisam ni vodila brigu sa vama; reče srdito Stana i ode iz sobe zalupivši jako sa vratima.

Zelić se opet lagano izvuče iz sobe ostavivši dvoje mladih. da se i oni sporazumiju.

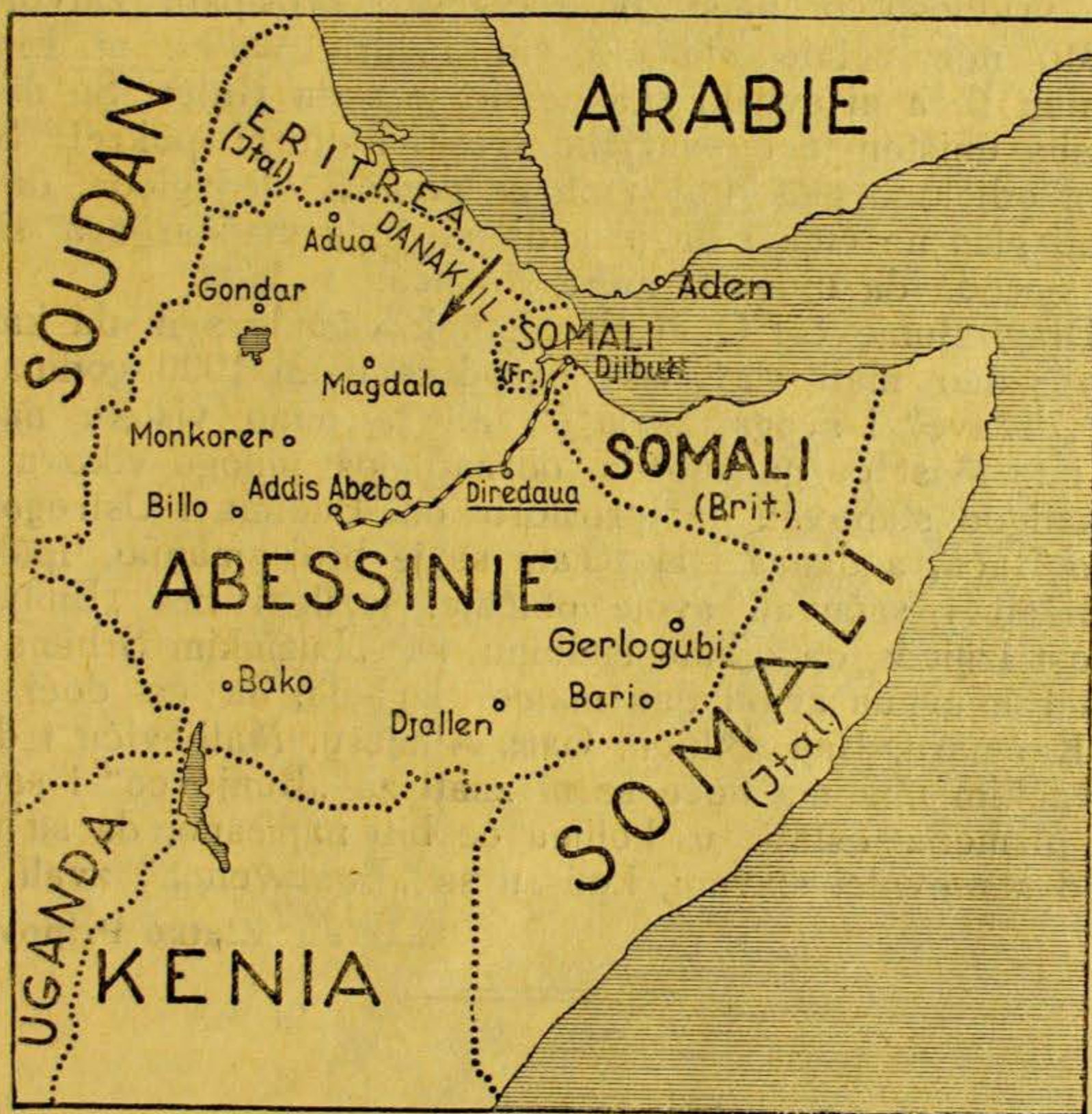
Bariša ode do Jage i uhvati je za ruke i pogleda u te lijepe oči koje su bile pune suza, i zapita: „Jago! 'Oćeš mi biti žena?“

Jaga ne reče ništa, već samo zagrlj ga bez riči.

Zlatko Pripovidač

Nesrićna sudbina najmanjega slavenskoga naroda Lužičkih Srba

U velikoj Nimačkoj prema 80 milijuna Nimaca živi jedan mali, ali najstariji slavenski narod: Lužički Srbi, kojih ima oko 160 hiljada. Ovaj mali slavenski narod zauzimao je nikada cilu sridnju Nimačku. Propali su hrabri Lužičani i borbeni Obodriti. Njihova imena nalaze se samo još u starim pismenima sridnjega vika. Bila su vrimena, kad je poljski kralj Boleslav Hrabri

Mapa ili karta jedine crnačke države na svitu „Abesinije“, koja je napadnuta od Talijanske

stavio granice Poljske sve do rika Labe i Sale. Ali od toga doba prošlo je već 1000 godina. U toku 1000 godina bezobzirno su se valjali valovi germanizma prema istoku, i uništavali postepeno taj najstariji slavenski narod, Ali ipak ostala je mala šaka ljudi, oko 160.000, koja je eto 1000 godina izdržala borbu, bez svoje države, bez svoga kralja. (Oni su primer za naše Bunjevce, koji su isto izdržali vikovnu borbu, ali eto sad su malaksali i ista će ih sudbina snaći kao i Lužičke Srbe.)

Lužički Srbi su izdržali hiljadu godina, ma da nisu imali nikoga, ko bi se za njih brinuo. Oni su uspili da stvore svoju kulturu. Stari grad Budišín postao je središte njihovog kulturnog i narodnog života. Oni imaju svoju „Maticu“, svoju „Banku“, „Srpski Dom“, „Lužički narodni muzej“, nekoliko svojih novina itd.

Danas vlada Hitlera, jednim udarcem uništila je cio kulturni i društveni život Lužičkih Srba, koji je stvoren mnogih decenija, žrtvama i naporima najboljih sinova Lužice. Zabranjen je jedini dnevni list „Serpske Novine“ a raspušten je lužički „Soko“. Zatvoreni su lokali „Srpskog Doma“, „Serpske narodne banke“ i policija je izvršila mnoge primetačine u više kuća u Budišínu. Lužički narodni muzej, u kome se nalazi mnogo pridmeta od velike vridnosti iz najstarije slavenske prošlosti, zatvoren je. Ono što nije učinio nimački car Fridrih Veliki, ni Bismark, car Vilim II, a ni svitski rat, učinio je sada Hitler. Sa nekoliko odredaba uništen je cio lužičko srpski kulturni pokret. Sa tih krajeva odjekuje glas, koji moli za pomoć, ali izgleda, da tamo niko taj glas ne čuje i da je sudbina toga najstarijega slavenskoga naroda da utone u more Nimaca.

Dragi Bunjevci! Ovaj članak nek vam je svit, da kako se mogao jedan mali slavenski narod sačuvati 1000 godina, bez svoje „države“ i svoga „kralja“, ali je imao visoku narodnu svist, i ta svist će ga možda održati još mnogo vikova. I mi smo kadgod stanovali na prostoru od Budima i Ostrogona pa sve do Bača, a danas i ako nam se je broj smanjio, ipak smo se održali i sačuvali svoje običaje, jezik i ime „Bunjevac“. Nažalost izgleda da dilimo sudbinu sa „Lužičkim Srbima“, jer je nas Bunjevaca svaki dan manje. Izgleda, da će doći doba, da u Kaćmaru, Baji, Bikiću, Gari, Aljmašu, Matijeviću i drugim bunjevačkim mistima neće se ni znati za „Bunjevce“ i samo će stara pismena ostati, u kojima će biti napisano, da su tu bili kadgod stanovnici slaveni, koji su se „Bunjevcima“ zvali.

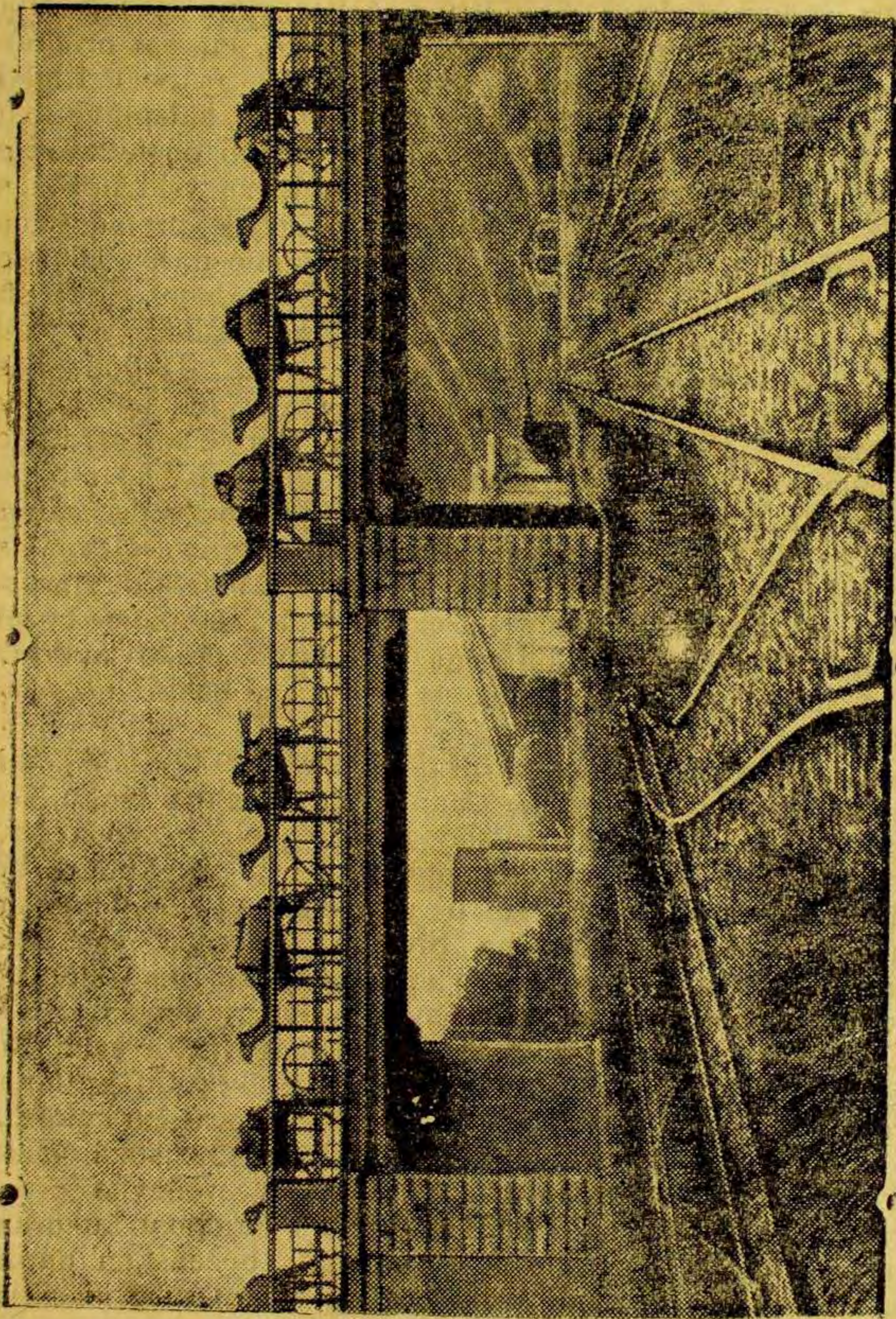
Zlatko Pripovidač

Gazdinstvo

Poriklo kukuruza

Među 200.000 raznih biljnih vrsta, koje je čovik velikom mukom uspio upoznati, izabrao je on naročite pritstavnike, koje je osobito nigovao i brižljivo gajio. To je učinio iz čiste lične koristi, jer je primetio, da mu plodovi tih biljaka mogu poslužiti kao izvrsna hrana. Naročitu pažnju posvetio je žitaricama, od kojih je počeo dobijati svagdašnji kruh, ali i plemenite voćke

nije prenebrigao, već im je pridavao osobitu važnost i pažnju. Sve te danas kulturne biljke rasle su nekada kao divljake, pa ih je iz te divlje prirode čovik oplemenio, kultivisao i za svoju korist odgajio. Pa i danas mi još potpuno ne znamo, da li su

Dio jedine abesinske željeznice

divlji praroditelji ovih kulturnih biljaka sa zemljine površine iščezli ili su se kultivisanjem tako jako izmenili njihovi potomci, da danas ni iz daleka više ne liče na svoje pritke, pa da ih mnoge prema tome više ne možemo ni razlikovati.

Kao što je već poznato, kukuruz je kulturna biljka, koju

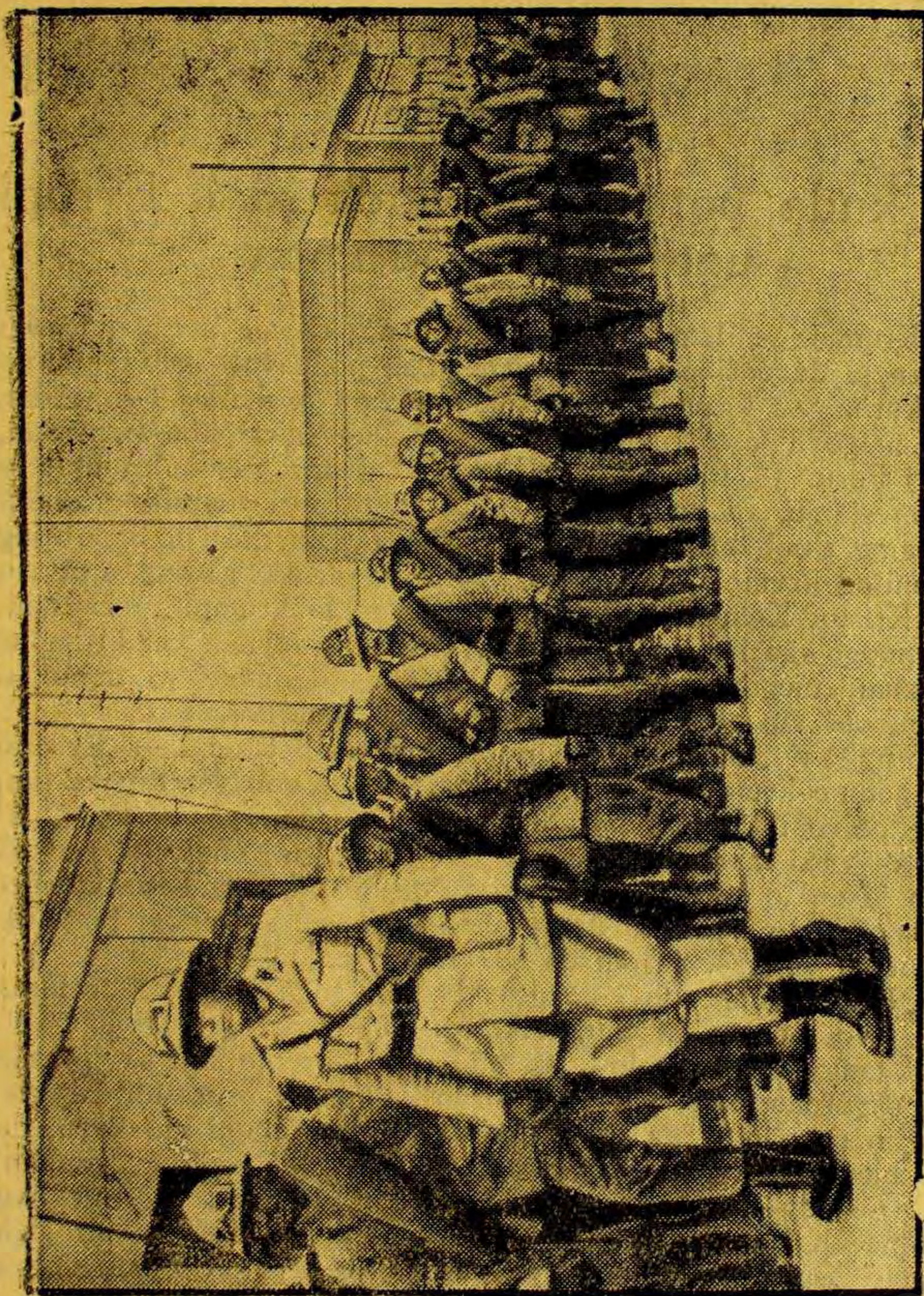
je Evropa iz Amerike dobila. O postanku njegovom postoje razne priče. Tako po jednoj se pripovida, kako je slavnom američkom naučniku Franklinu pričao nekada neki poglavica starih Indijanaca, kako je kukuruz postao. Naime, govorio mu je kako su se naši pritci, živeći kao divljaci, hranili u početku samo mesom životinja, koje su primitivnim oružjem ubijali. Tako, jednom prilikom, dva lovca ubiju jelena, nalože vatru i počnu ga peći. Kad je pečenje bilo gotovo, istave ga sa vatre i stanu halapljivo jisti. U tome ih prikide huktanje s neba, kuda odmah pogledaše i na veliko svoje zapripašćenje ugledaše, kako se jedna vrlo lipa žena spušta iz oblaka, pa side na obližnji brežuljak prema njima. Pomisliše da je to neki duh, koga je primamio miris njihovog pečenja, pa odlučiše, da i njemu ponude koji zalogaj. Tako staviše prid ženu najsladji dio pečenog jelena, dadoše joj jezik. Pojivši u slast jezik, žena im zablagodari i reče, da dođu posli 13 miseci na to mesto, gdi će naći ništo, što će im, kao i njihovim potomcima, služiti vikovima za hranu. Oni to i učine i kada posli 13 miseci dođu na to mesto, odmah uočise tri nove biljke, i to, na mistu gdi je desna ruka žene zemlju dodirnula, nađoše kukuruz, a gdi joj je liva ruka ležala, rastao je bili pasulj i najzad gdi je sidila, tamo je bujao i cvitao duvan. Poklonivši se starome Franklinu, stari Indijanac reče: „Tek od tada naše pleme počelo je gajiti i koristiti se ovim biljkama“. — Bilo, kako mu bilo, ipak nam je nesumnjivo poznato, da je Evropa kukuruz iz Amerike dobila.

Kada je neumrli Kolumbo otkrio Ameriku (1492 god.), našli su tamo evropljani kukuruz kao najvažniju hranljivu biljku, koju su prastanovnici Amerike izvrsno gajili, gnojeći svoja polja guanom (izmetom nekih morskim ptica). Da je ta kultura bila vrlo stara, dokaz je taj, što su, u grobovima i katakombama peruanskim, kao i u grobovima Siverne Amerike, više puta nalazeni kukuruzni klipovi i zrnevlje, isto onako, kao što su u misirskim spomenicima nalazili zrnevlje pšenice i ječma.

Od kukuruza pravili su brašno i od njega pekli kruh. Niki su poglavito jili zelene klipove — purenjake, koje bi prithodno zamakali u bizonovu mast i pekli. Međutim, zrnevljem kukuruza služili su se i u sračunavanju svojih potreba. Iz soka mlade stabljike vadili su kukuruzni med, a iz njegova zrnevlja pravili su razna pića. Koliko su amerikanci cinili vridnost kukuruza, najbolje se vidi po tome, što su ga smatrali božanskim darom. Naime, Meksikanci su imali svoju boginju, kojoj su prinosili na žrtvu prve klipove odabranih kukuruza prilikom svakog branja. Isto su kako divojke kod Peruanaca prinosili u hramu boga sunca kao žrtvu kruh od kukuruza — proju.

Iz Amerike prvo su prineli kukuruz u Evropu Španci. Tako ga je već sam Kolumbo (1493 god.) prvi prineo i posijao u Španiji. Tu se je on počeo naglo širiti, i zbog obilnog i izvrsnog roda jako se proćuo i brzo prineo u Portugaliju, gdi je već

1525 god. skoro sve žitarice istisnuo. U Francuskoj je dospio tek oko 1535 god., kada je nigovan samo po vrtovima služeći kao izvrsna poslastica, kuvan u svom mličnom klipu. Docije, kao izvrsna poslastica, kuvan u svom mličnom klipu. Docije,

Talijanske trupe u Koloniji Eritreji, koje polaze na abesinski front

za vlade Henrika IV., naglo se rasprostire u Francuskoj, a u Englesku dolazi tek oko 1560 god. Tako postupno poče se prinositi i u ostale evropske zemlje. Danas pak se je udomio u cilom svitu, gdi mu klima prija. U našoj Otadžbini takođe odlično

uspiva i zbog obilnog i hranljivog roda gaji se i kultiviše u više oblika i služi kao hrana pritežno našem seoskom življu, koji od njega spravlja proju, a naročito ga kuva i peče (puri) dok je još mlad u mličnom klipju, kada mu zrna nisu još potpuno očvrsla i dozrila.

Prištampano iz „Jug. nar. nov.“

Od kuda potiče i od kada se u Evropi upotrebljava krumpir

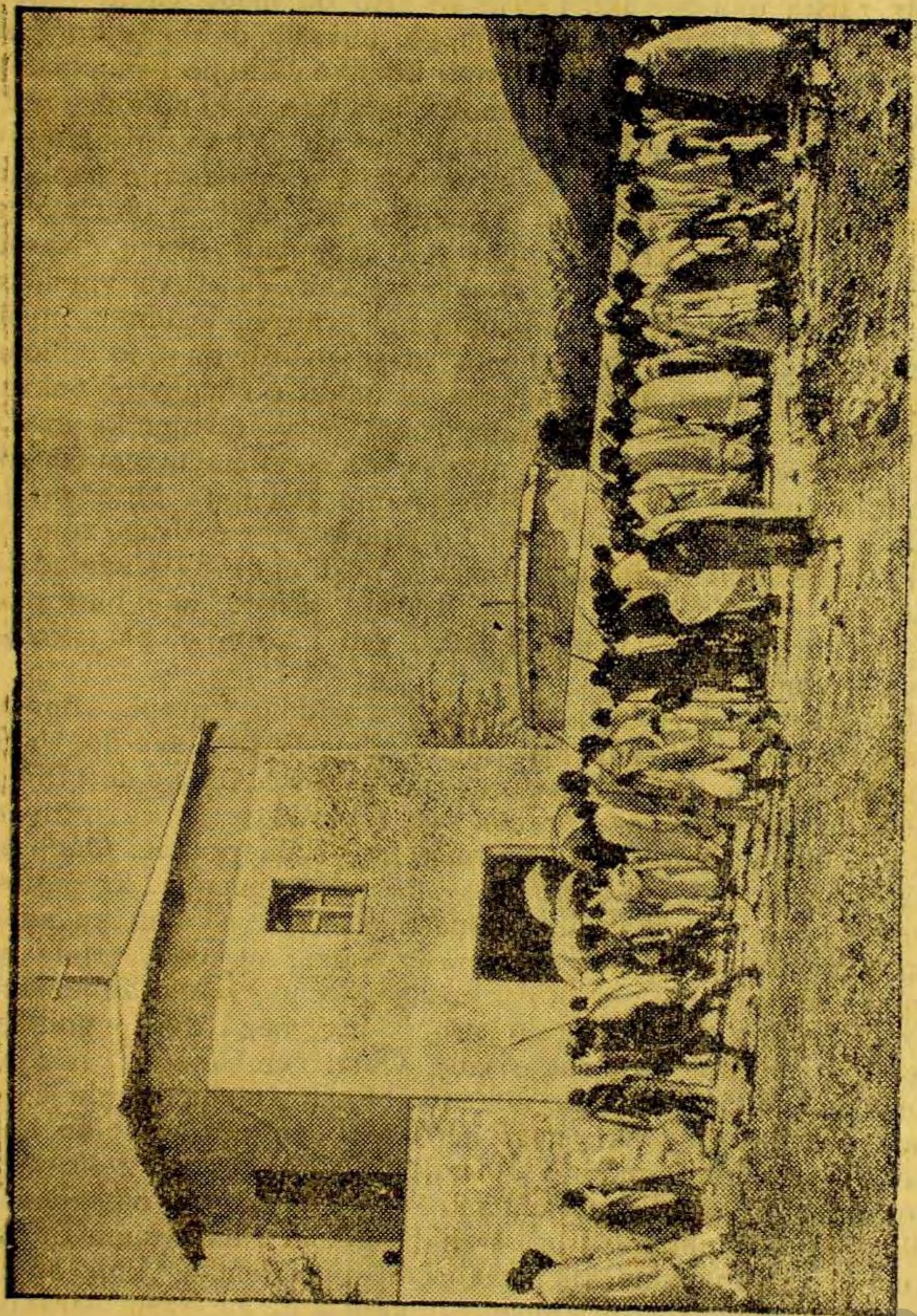
Krumpir je danas rasprostranjen po cilome svitu, i mnogi i ne znaju da naši pradidovi nisu ga ni poznavali, isto tako kao ni kukuruz. Za krumpir se doznalo tek po pronalasku Amerike, jer je njegova postojbina u današnjim Južno-Američkim državama, Čile i Peru. U tim zemljama i dan danas raste krumpir u divljem stanju, ali pod vrižom toga divljega krumpira u zemlji ima samo sitnih krumpirića. No posli su ljudi došli do današnjeg plemenitog krumpira. Amerika je otkrivena 1492 godine, a otkrio ju je Kristof Kolumbo, ali on još nije donio krumpir u Evropu. Tek mnogo kasnije su drugi evropski istraživači naišli na krumpir, i upoznali njegovu vridnost za ishranu. Krumpir je donet u Evropu baš sto godina posli pronalaska Amerike.

Engleski moreplovac Drejk, donese prvi put u Evropu 1586 godine krumpir. On ga pokloni jednom velikašu Engleskom, a taj dobiveni krumpir posadi. Kad je krumpir procvato, i najposli na vriži misto cvata ostao ovaj plod, taj engleski velikaš mislio je da to treba jisti, i naredi da se od toga napravi jilo. Naravno da to nije bilo dobro i od toga su se mnogi pobolili. Razljućeni velikaš, naredi da se ta otrovna biljka spali.

Njegove sluge to i učiniše. Nakon toga engleski velikaš ode u svoju baštu da vidi, kako su njegov nalog sluge izvršili, a kad tamo on ih zatekne gdi jidu niko korenje koje se ispeklo ispod sagorene vriže, i koje je širilo ugodan i primamljiv miris. Onda ih on zapita, da otkud im to korenje, a oni mu kažu, da je to bilo ispod vriže krumpira. Sad je tek taj velikaš razumio, da se ne jidu one crvene bobice od krumpira, već njegove gomoljice t. j. podzemnostablo. Odmah naredi da se još priostali krumpiri ispeku, i tako se uveri da je krumpir zaista dobra i ukusna hrana.

I ostali svit u Evropi ispočetka je sa gađenjem i nepovirenjem gledao na krumpir. Prvo zato što su svi biljni srodnici krumpirovi, vrlo otrovne biljke, kao na primer: bunika, duvan, tatula i t. d. Naši pradidovi opet zato nisu hteli jisti krumpir, jer su smatrali da je krumpir korenje, a korenje jidu samo svinji, a ne ljudi. Zbog toga su morali učni ljudi, uložiti veliki

napor dok su uvirili svit, o koristi od krumpira. Morali su ministri, kraljevi i carevi, davati primera da bi se krumpir mogao jesti.

Abesinci katolici idu u crku da se mole za spas svoje domovine

U Francuskoj je dugo trebalo proći vrijeme, dok se udomaćio krumpir. Tako se pripovida, da je čuveni francuski kralj Luj XIII, da bi pokazao svome narodu, koliko je krumpir ukusna i dobra hrana, priredio je 1616 godine, jednu veliku večeru, na koju su bila pozvana najveća francuska gospoda. Za vrime

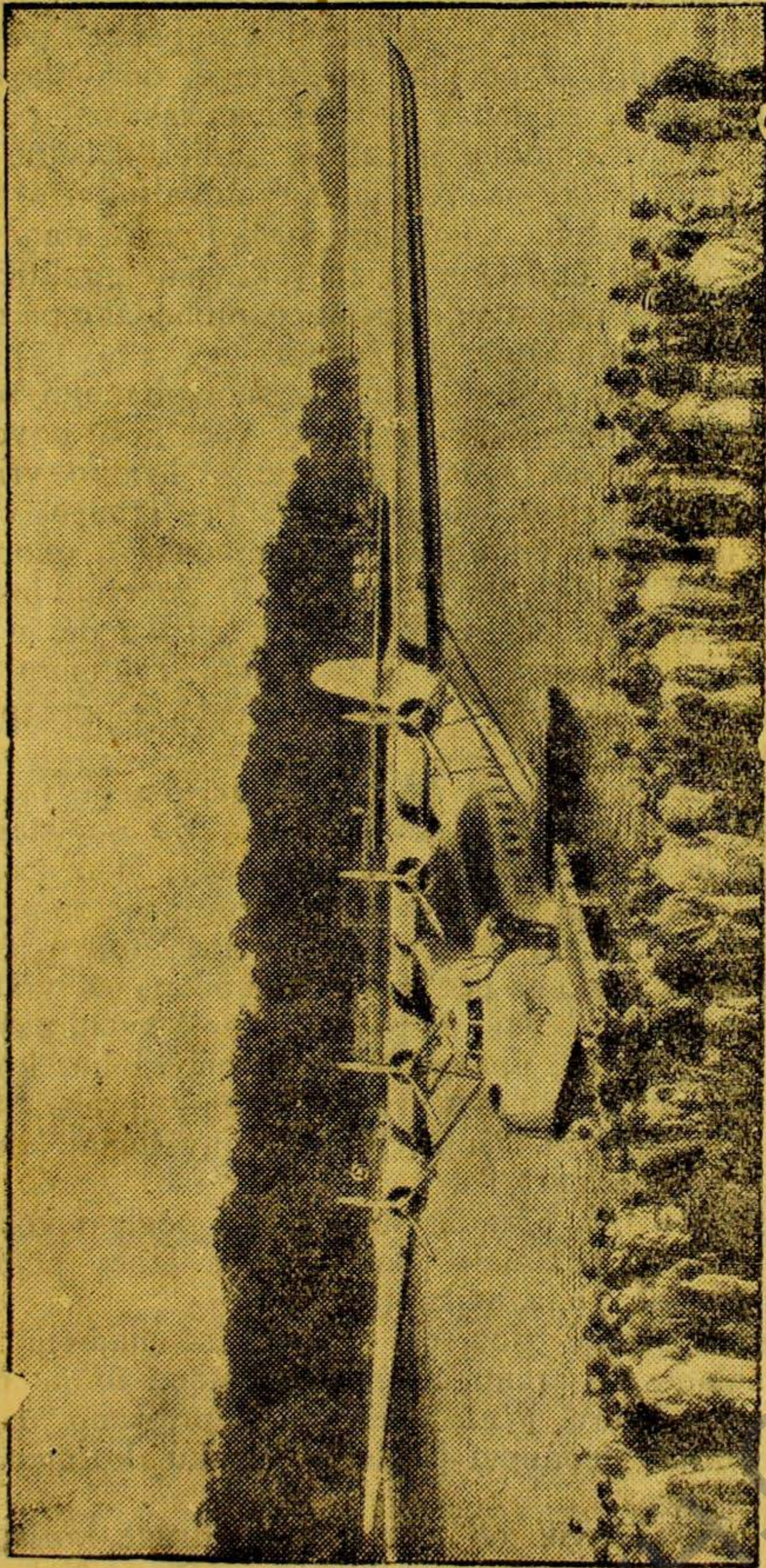
večere po naređenju samoga kralja, služio se krumpir. Velika gospoda počela su se zgledati i gaditi, ali nije se imalo kud, to odvratno korenje moralo se jisti, jer se sa njime prvi poslužio sam kralj Luj XIII. Tek tada su videla francuska gospoda, da je krumpir zaista ukusno jilo, i više se nisu od njega gadili. Ipak u to doba nije gajenje krumpira moglo uhvatiti dubljega korena. Tek krajem 18 vika počo se krumpir uveliko gajiti po Francuskoj. Najveću zaslugu za gajenje krumpira ima francuski poljoprivrednik August Parmantije. Taj naučenjak sitio se da na vrlo zanimljiv način priuči svit, na jidenje krumpira. On je najprije napisao nekoliko knjiga o hranljivosti krumpira, a posli je oko svoga polja gdi je posadio krumpir, postavio vojničku stražu. Narod se čudio da čime je to polje zasađeno, kad ga čuva vojnička straža. Pojedini seljaci iz radoznalosti, krali su krumpir, nosili ga svojim kućama i probali. Pošto su se uverili da je to odlična hrana, to su pripovidali i drugome, pa malo po malo bi pokradeno cilo polje posađeno sa krumpirom. Naravno vojnička straža pravila se nevišta ko da ništa nezna. Eto na taj način naučenjak Parmantije postigo je svoj cilj, i gajenje krumpira otpočelo je na veliko. Iz Francuske se posli krumpir prenio u druge zemlje.

Kada je izbila francuska buna, i posli nje 1789 g. zavladao je glad po mnogim zemljama u Europi. Pošto nije bilo zita, raži i kukuruza, to je narod moro jisti i korenje, pa tako je počeo i krumpir.

U Nimačkoj i Austriji, i u opće u sridnjoj Europi, samo je zlo natiralo narod da jide krumpir. Godine 1618 i sve do 1648, bio je tako zvani tridesetogodišnji rat, a posli 1756 pa do 1763 g. bio je sedmogodišnji rat, i za to vreme narod je išo se ratovati i nije imo kada sijati, orati, pa su polja ostala prazna. Onda da bi vojska imala šta jisti, počelo se davati vojnicima krumpira. Ti vojnici posli svršetka rata, odnesu krumpir svojim kućama. No ipak je krumpir teško prodirao. Naime u ono vreme je saobraćaj među narodima bio vrlo slab, jer nije bilo ni željeznica ni parnih lađa. Zato je moralo proći više nego dvisto godina, dok se nije krumpir odomaćio po svima zemljama u Europi. Najkasnije je dopro krumpir u Rusiju. Ruska vlada morala je još godine 1848 davati veliku nagradu onom poljoprivredniku koji se bavio gajenjem krumpira. Kasnije je pronalazak željeznica i parobroda, i najposli automobila i letilica, doprineo da je danas na cilom svitu krumpir rasprostranjen. Nama Bunjevcima došao je krumpir priko nimačkih (švapskih) doseljenika, koji su iz svoje domovine krumpir ovamo doneli i tu ga rasprostranili. I sam naziv krumpir je nimačkog porikla; jer se nimački krumpir zove „Grundbirne“, što naški znači „zemljana kruška“. Ali nimački prost narod krumpir zove „Kruntpirn“, a od čega je nastalo ime po naški „krumpir“. Danas je krumpir jedna od najvažnije hrane, bez koje naš siromašniji svit nebi mogao tako reći ni opstati.

Kako su mogli naši stari biti bez krumpira, to mi nemožemo u našim današnjim životu ni zamisliti. Od krumpira danas imamo ne samo tu korist što se sa njime hranimo, već se upotrebljava i kao stočna hrana, zatim se od njega pravi štirka, pa špiritus, i njegova je upotreba vrlo velika.

B. Bajić

Najveća američka letilica koja nosi putnike

ZKMLIB.ORG.RS

Pčelarstvo

Mnogi naši ljudi koji bi želili da se bave sa pčelama, teško se odlučuju na početak. No svaki je početak težak pa tako je i sa pčelarenjem. Pčelarstvo je kao i svako drugo zanimanje, zanat koji treba dobro upoznati i izučiti. Kada se malo izuči početnik, onda se prvo mora pristupiti izboru košnica i vrsti pčela, sa kojima se želi otpočeti. Nije svejedno da sa kojom vrstom pčela i sa kojim tipom košnica se počima pčelariti. Koje su košnice najbolje za početno pčelarenje, do sada su postojala razna mišljenja, ali je danas najveći broj iskusnih pčelara saglasan u tome, da je najbolje početi sa „amerikanskim košnicama. Pitanje je samo, sa kojom veličinom ramova (okvira) treba početi. Najpodesnije su košnice takozvane široko-niske standard košnice sa okvirima od 20 cm. One su za rukovanje praktične, lako se primištaju a što je najglavnije, pčele u njima lako prizime. Okviri su dakle u tim košnicama 40×20 cm.

Svaki početnik pčelar, treba da sebi obezbidi rojeve još u jesen, a ne u proliće. Time će pčele već kod novoga pčelara prizimiti, a na proliće taj isti roj, već za kratko vrime doneće meda ili ako se pusti na rojenje, roj. Pri izboru vrste pčela, najbolje je uzeti onu vrstu koja je udomaćena u onom kraju gdi se želi pčelariti. Sada treba još da svaki početnik izabere dobro mesto gdi će mu biti pčelinjak. Pčelinjak treba da je obaško od drugih domaćih životinja, da je u kakvoj zaklonici od vitrova, a kraj toga da nije jako na suncu. Dosta je kad pčele dobiju jutarnje sunce.

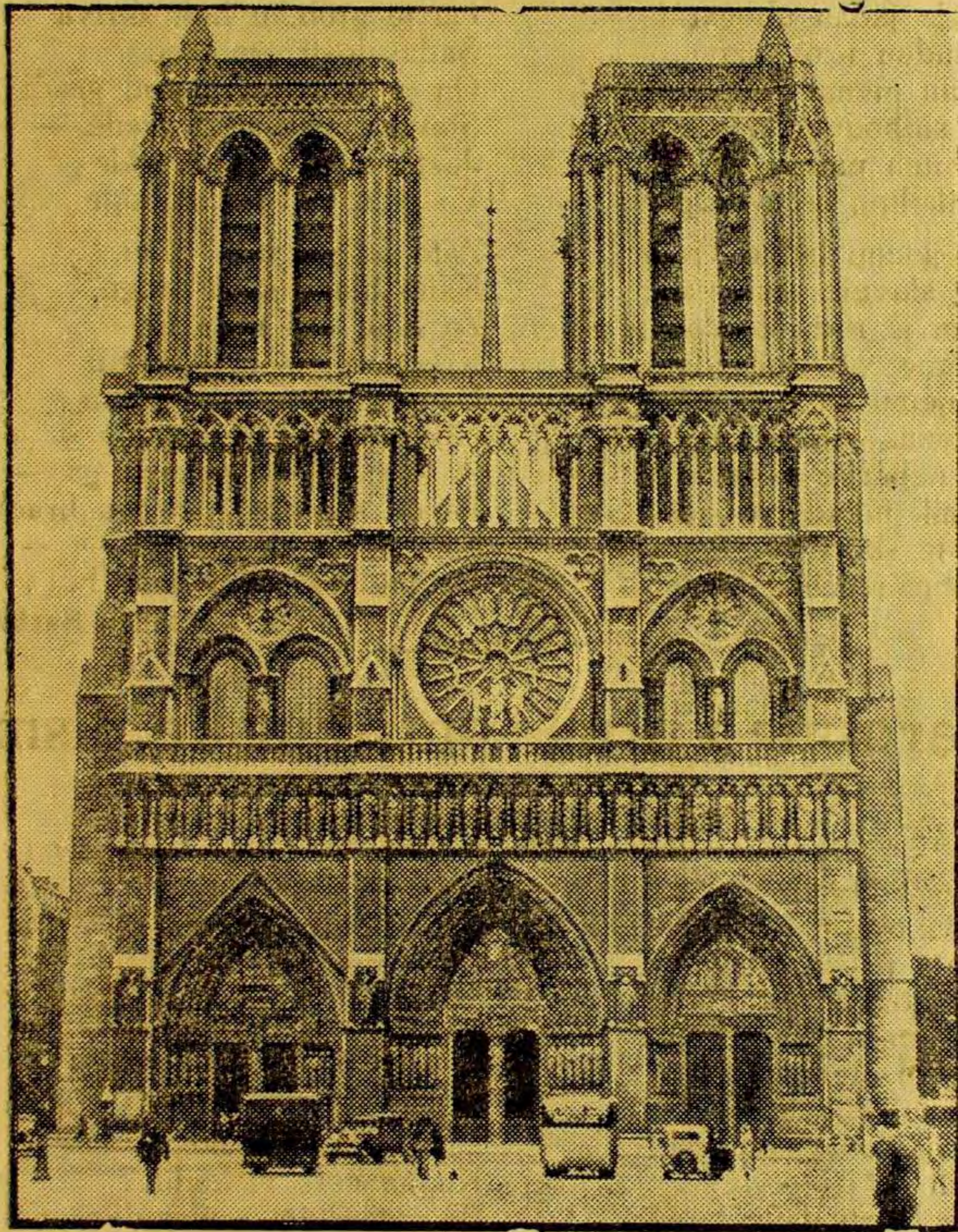
Svaki početnik pčelar po kraj toga, što je izabrao dobro i odgovarajuće mesto za pčelinjak, treba da se stara u prvom redu, da pčele imaju dobru pašu. Zato se pčelar još u početku pčelarenja treba da postara, da ima dobre paše za pčele. Dogodi se da u tom kraju gdi se pčelari, nema litnje i jesenje paše. Zato je dužnost svakoga pčelara da se upozna sa vrstama medonosnih biljaka i da ih gaji, da bi pčele imale svoju pašu. Naročito je važno da pčelar upozna i gaji ono bilje koje u rano proliće pruža pčelama novu hranu, cvitnog praha, tu spadaju: šafran (*Crocus vernus*), lišnjak (*Corylus avellana*), drin (*Cornus maskuls*), vrba (*Salicae*) i dr.

Porid paše t. j. hrane, važna je za pčele i voda. Ako je u prirodi u blizini pčelnjaka nema, onda mora pčelar da sam napravi pojilo, da voda uvijek otiče.

Početak pčelar treba da zna, da se najbolji i prvi med ostavlja pčelama za hranu, a ono što ostane to je na raspolaganje samom pčelaru. Pčele nije dobro pritirano uznemiravati. Dosta je nediljno jedanput prigledati svaku košnicu, a priporučljivo je i ride.

Osım meda čovik od pčela ima i druge koristi. Pčele su odlično sritstvo za oplodivanje biljaka. Zato je dobro pčelinjak

namistiti gdigod u voćnjak jer se već dokazalo, da onaj voćnjak u kojem je smišćen pčelinjak da bolje rodi. Pčelarstvo je privredna grana, kojom su se bavili ljudi još od najstarijih vremena. Naši pradedovi Slaveni u staroj postojbini na nepriglednim ravnicama

Crkva Notre Dame u Parizu čiju su 700-godišnjicu nedavno slavili

današnje Poljske i Rusije također su se bavili pčelarstvom. Oni su od meda pravili piće „medovinu“. Naši Bunjevci dosta se ritko bave sa pčelarstvom, što je za osudu. Pčelarenje je jedan vrlo unosan posao. Ima mnogo ljudi koji su samo pomoću pčela došli do lipe imovine.

A. Rogić

Rodu

Narod mi je tužan prosjak,
Što obija prag gospode
Moleć koru samilosti,
Iščuć mrvicu slobode;
On je jadan ubogarac, —
U tuđini krov uživa,
Tuđin njemu zlatne pute
Do slobodnog doma skriva —
Ali ima patnik blagi:
Jezik lipi, srcu dragi.

Što jelenu ladno vrelo,
Lug slavuju rascvitani
Mom je rodu zvučan jezik,
Amanet od Boga dani;
U njemu se zora krije:
Opivana vila sriće,
On nebeske zvoni riči:
Patnik nikad propast neće —
On je skore slave traka
Sa božijeg lica blaga.

Tim jezikom nujno pojuć
Povija si stare rane,
Da se tiši, njim prebira
Prošle sriće slavne dane;
On je grob, u koji skriva
Sadašnjosti crne jade,
On je temelj vrh kod gradi
Slavska vila srićí grade — —
Jezik tvoj, oj mili rode
Po srcu je brat slobode . . .

Zato mi ga štuj i cini,
Kano blago srcu drago,
Za koje ćeš rađe liti
Krvcu rujnu, neg pustiti
Da ga kalja, koji vridan
Nije niti, da ga znade,
A kamo l' da pokapa ga — —
Pa da s groba krst mu krade
I na svoje viša grudi — —
Da mu dila štuju ljudi! . . .

Mladen Barbarić

Narodne i druge omladinske pisme

Lipa Marta

Izvor voda izvirila
Voda trunje izbacala
Iznela je šaren sanduk,
U sanduku lipu Martu.
Progovara lipa Marta:
„Ko bi mene otvorio,
Tom bi i ja ljuba bila“.
To su čuli gospodari
Latili se da otvore
I da Marti daju dare.
Nisu mogli otvoriti
I odoše posramiti.
To dočuli čobančići
Kraj ovaca junačići.
Latili se da otvore
I da Marti daju dare.
Nisu mogli otvoriti

Bunjevačka narodna pisma

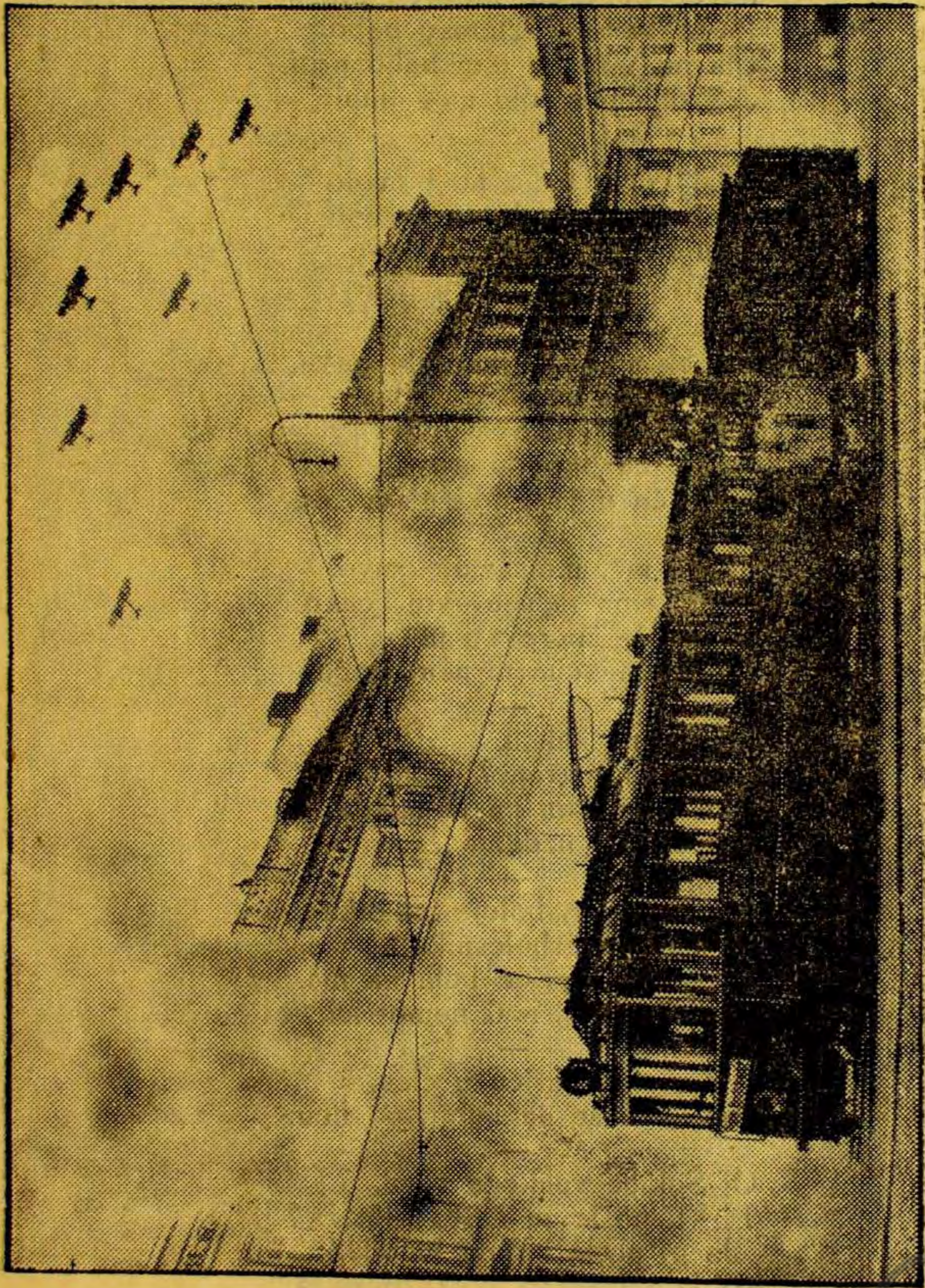
I odoše posramiti.
To su čuli cigančići
Dođu oni sa klinčići,
Stanu š' njima otvarati
I uspi im otvoriti.

Progovara lipa Marta:
„Jao moje bile noge,
Kudan ćete vi hoditi?
Po ciganskim crnim dvorom!
Jao moje bile ruke.
Koga ćete vi grliti?
Toga crnog, joj, cigana!
Jao moja medna usta,
Koga ćete vi ljubiti?
Bolje je da me nema
Nek' što ljubim cigana?“

Zabilježio: P. Ivandekić

Igra Šokac i Šokica
I na Šokcu kabanica.
Većma igra kabanica
Nego Šokac i Šokica.

Ženo moja ne srđi se name
Kupiću ti maramu na grane.
Papučice i to na grančice,
Nek' te zlobu zato komšinice.

Gasni napadajna varoš Beč. Na slici se vidi jedna munjevka na koju su pale bombe

Komšinice šta si tako ola?
Valda zato što te ljubi lola.
Čekaj malo pa će kasno biti,
Sve ćeš ti to curo oplakati.

Za mnom ide dika ko bez glave,
Oće da me zaprosi od nane.
Al' badava, kad me neda baba,
Da ja ljubim, siroto ma drago.

Čuvaj curo tvoga šlengeraja
 Da ga momak sa čizmom ne valja,
 Jel' ćeš kukat' kao kukavica,
 Suze ronit' kao udovica.

—
 Ja ću ljubiti što mi srcu drago
 Pa makar me izlemao babo.
 Šta mi više taj moj babo priti,
 Još ću bolje lolu mog ljubiti.

—
 Alaj volim kako ne bi volo
 Kada ne bi, ja bi se razbolo.
 Volim diku ona voli mene
 Samo su nas rastavili žene.

—
 Ej zelen sokak potopila Sava,
 Mome diki zabolila glava.
 Priplivaću i Dunav i Savu
 I naći ću likovitu travu,
 Izličiću mome diki glavu, oj.

—
 Zagrli me, moje zlato suvo,
 Dosta sam te šporovo i čuvo.
 A odsele šporovati neću,
 Ljubiću te čim utrnem sviću.

—
 Zimzelene zeleni,
 Zašto tako uveni?
 Kad pogledam na te mlada,
 Propala mi nada.

—
 Što ću nane, boluje mi dika;
 Iđi ćeri, vidi bolesnika.
 Neću nane, priće bola na me.
 Kad će prići, a ti nemoj ići.

—
 Alaj volim curicu u cicu,
 Još kada se da ljubiti, po licu.

—
 Oj Šokice velikoga veza,
 Bil' ti pošla za našega kneza?
 „Ja bi pošla i rada bi bila,
 Al' ja nemam za kneza peškira.“

—
 Idem šorom pa pivam ko bisan
 A kod kuće jidem kupus prisan.

Prijo naša
Gori kuća naša.
Danas naša
A sutra će vaša.

Prijo naša
Sniska strija vaša
Sniska strija
Visok duvegija.

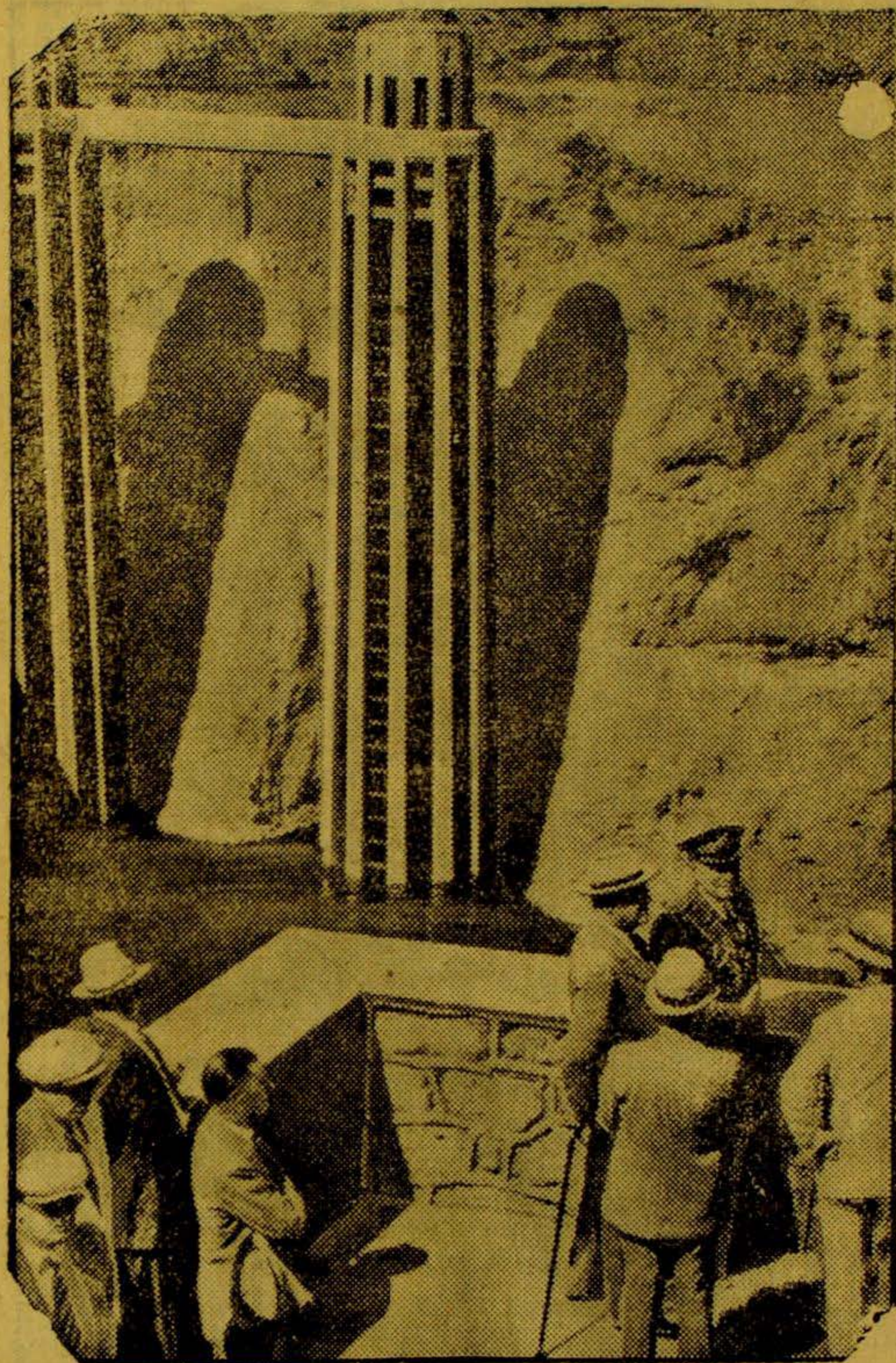
Bivši španjolski prištolonasliđnik Juan, oženio se sa jednom princezom iz kuće Bourbon-Orleans

Alaj sam se šiljerca natuko,
Opio se, da mal' nisam puko.
A sad idem po šoru ja moka
Do kuće ću još biti i modar.

ZKLVH.ORG.RS

Čujte ljudi, svirac je najgori,
 Jel' on nema kod kuće ni soli.
 Žena plače, dičica se dreče,
 Na nogama „Bukagije“ zveče.

Bunjevci su svileni jaganjci
 I oli su što imadu „lanci“.
 —
 Nisam znala, nisam virovala
 Da mož' deran biti švaler veran.

Posvećenje najvećeg čuda dvadesetog stolića, američke velike vodene brane

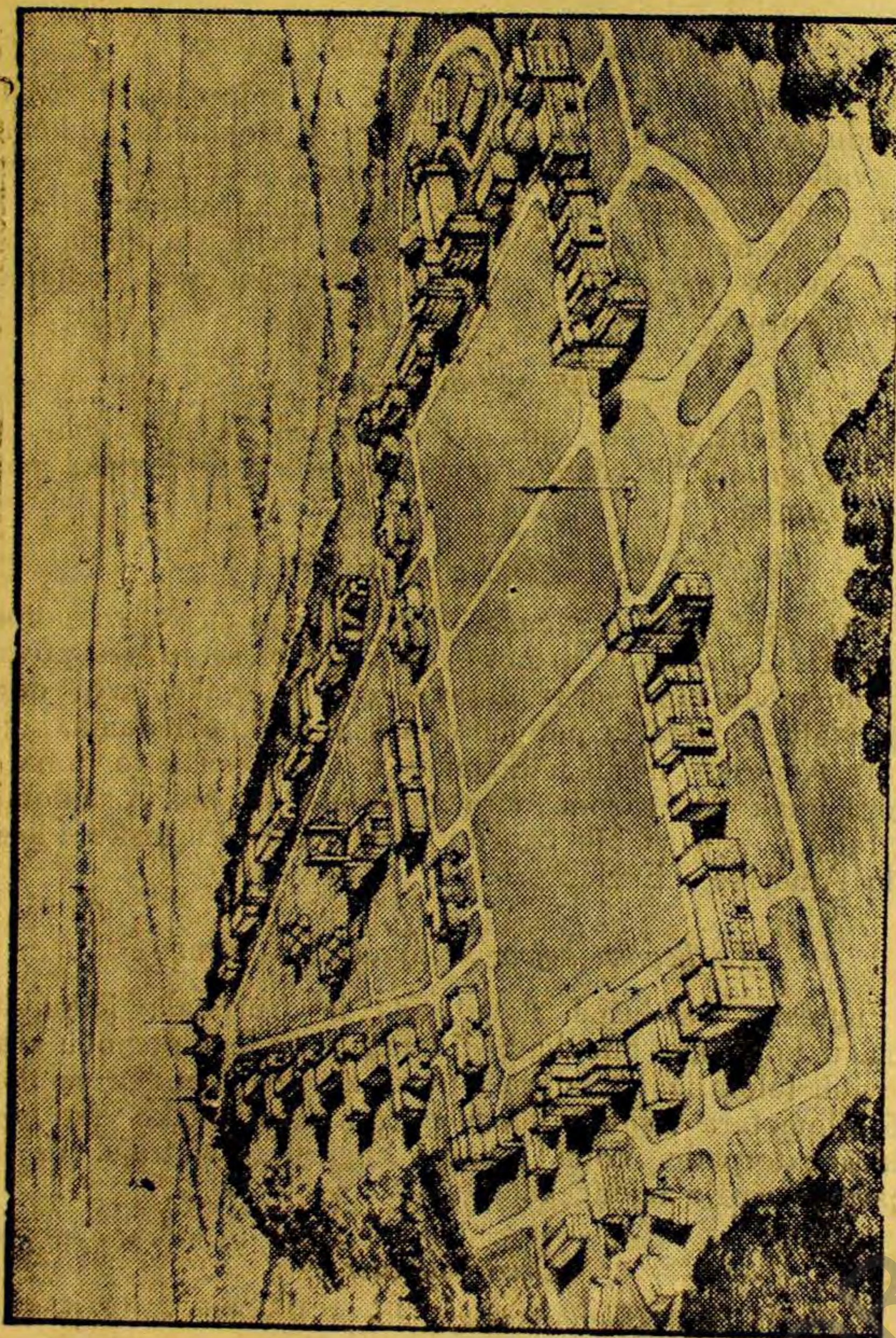
Otkad posto moj švaler žandarom
 Postala sam velikim bećarom.
 Ja se eto po svom šoru modim
 Nek' se znade da s' žandarom volim.

Sakupio: **Zlatko Pripovidač**

Zanimljivosti iz svih krajeva sveta

Upotriba paučine

Paučina, što ih pauci opredu, je tako jaka, da se u najnovije vrime upotribljava pri raznim slikarskim radovima.

Najveća ustanova za poljodilstvo na svitu nalazi se u Americi u varoši Berwyn Hightsu.

Paukove niti očiste se sa eterom i onda se upotribe za razna ogledala i sočiva, koja su sastavni delovi naučnih slikarskih aparata.

Saobraćajno sritstvo sa jednim točkom

Jedan američki indžilir pronašao je tako saobraćajno sritstvo, koje ima samo jedan točak. Sa tim strojem može se postići brzina od 160 kilometara na sat. Cio stroj smišćen je iznutra u samom točku. Američki saobraćajni stručnjaci pritiskazuju veliku budućnost tome novome saobraćajnome sritstvu.

Kosti koje su stare 100.000 godina

U austrijskoj varoši Hundsbeinu, u jednoj špilji, našli su kosti jednoga nosoroga, koji je živio prije stohiljada godina. Taj nalaz svidio, da je klima kadgod u ovim krajevima bila tropska, t. j. da je bilo mnogo vruće vrime, i da zime uopće nije bilo. Tamo, gdi su danas velike varoši i sela, prije stohiljada godina bile su velike baruštine, ritovi i mora, na čijim obalama su živili ti nosorozi.

Dvospratni vozovi

U Francuskoj se sada vrše pokusi sa vozovima, koji imaju dva sprata. Ti vozovi mogu dvaputa više putnika poneti, nego ovi obični.

Zlato u moru

Niki naučenjak izračunao, da je dosada toliko potonulo sa raznim lađama zlata u more, da kada bi se to sve povadilo i razdililo među europske države, da bi svaka svoj dug isplatila. Najviše zlata je potonulo sa španjolskim lađama, koje su zlato iz Amerike nosili u Španjolsku i koje su u to doba bile na jedra i tako od raznih bura potonule, ili pak prilikom tih silnih ratova, koji su bili između Španjolske i Engleske, i kasnije između Amerike i Engleske.

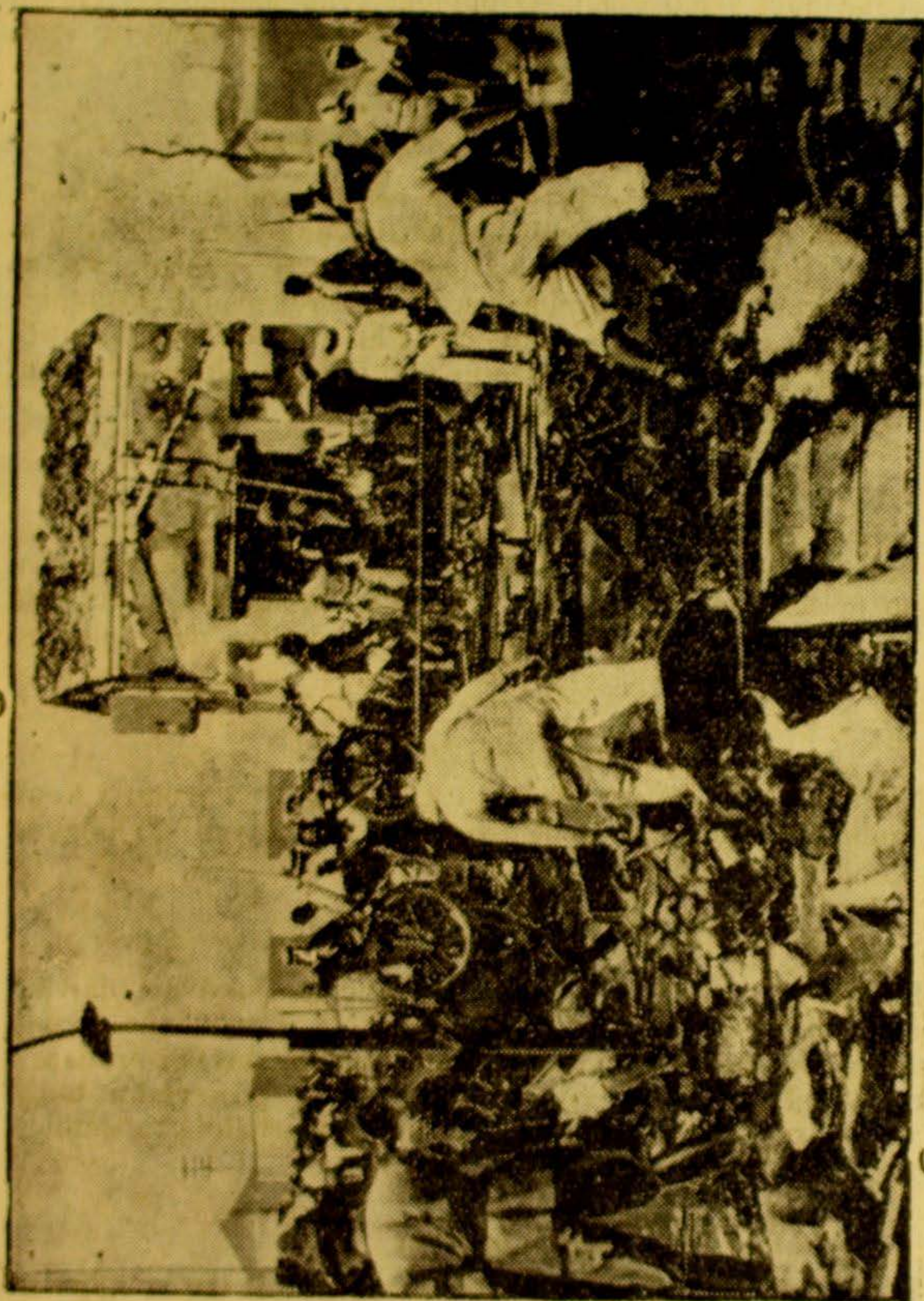
Letilica sa kojom se upravlja sa zemlje

Engleska vazдушna flota sada je isprobala jednu taku letilicu, u kojoj nije bilo ljudi. Letilica je vođena pomoću kratkih munjevutih (električnih) talasa i to sa zemlje. Letilica se popela na 16 kilometara visine. Ona je mogla bacati svake vrsti bombe i vazdušne torpede. Vojni krugovi Engleske smatraju, da je to najopasnije oružje budućega rata.

Drvo ljudožder

Američki prirodoznanac iz Čikaga, Rendel, sada je skupio jednu svoju družinu (ekspediciju), sa kojom će ići na ostrvo Madagaskar blizu Afrike, da pronade najčudnije drvo na svitu, koje jide ljude. Doktor Salamon Osborn također američki naučenjak, bio je prvi koji je svit obavistio, da postoji to drvo

ljudožder. Urođenici sa toga ostrva čudesa pripovidaju o tim drvetu ljudožderu. Doktor Salamon se inače pozivo na još jednog nimačkog naučenjaka Karla Lihe, koji je to drvo sa svojim

Japanska varoš Shibata uništena je od vatre i samo su izgorele grede ostale

očima vidio. Karl Lihe o tim drvetu pripovida ovo: Drvo ljudožder izgleda kao plod od „Jele“ (božićne grane). Ima četiri jako velika lista, koja su visoka priko četiri metra, i vise sa deblje toga drveta. U samim listovima nalaze se nika udubljenja, u

kojima ima nike vodice, koja rasprostire zagušljiv miris. Urođenici crnci, ako im kogod umre, onda tilo toga mrtvacca metnu među ta četiri lista, i malo posli iz tih listova to drvo pušti nike kožaste pipke, koje sasvim omotaju to tilo. Posli deset dana tamo će se naći samo kosti. U biljnom svitu imamo još takvih slučajeva. U londonskom biljnom vrtu u Engleskoj ima više vrsti biljaka koje se hrane sa bubama i mušicama.

Auto koga tira brašno od krumpira

U današnje vrime, kada se osića velika oskudica u benzinu, vrše se razne probe, da se nikako benzin zamini ma čim drugim jeftinijim. U Engleskoj se sada sa uspihom vrše pokusi, da se automobili tiraju sa krumpirnim brašnom. Brašno od krumpira jako sitno se samelje, tako da u tom stanju može eksplodirati. Pomoću te eksplozije, koja se za tu upotrebu svede u određeni motor, vrši se pokretanje ciloga automobila.

Najmanja lokomotiva na svitu

Jedan nimački indžilir načinio je najmanju lokomotivu na svitu. Na njoj je tačno hiljadu sati radio. Ta mala lokomotiva je tačno opravljena kao najveće nimačke lokomotive, koje sada nimačke željeznice upotripljavaju. Cila lokomotiva nije dulja od 26 cm., a može poneti teret od dvi kile.

Zubni likar konja.

Našem svitu možda je malo čudnovato da imaju i konji svoga zubnoga likara, ali to je istina. U nimačkoj već odavna imaju konji svoje zubne likare.

Stroj koji za nekoliko minuti čitave varoši čini nevidljivim

Budući rat će biti rat raznih strojeva. Naravno najviše ima ratnih strojeva koji služe za napad. No u najnovije vrime radi se i na strojevima za odbranu. Česki indžilir Jirotko pronašao je takvi stroj, koji može za nekoliko minuta proizvoditi toliki dim, da pokrije čitavu varoš. Time onda neprijateljske letilice nemogu gdi bacati bombe kad nevide ništa.

Srebro liči rane

Po starim egipatskim spomenicima nađeno je da su egipćani ličili rane sa srebrom. Na rane su mećali male listiće od srebra. Danas i moderna nauka je utvrdila da srebro ubija bacile. Novi pokusi utvrđuju, da oni zavoji na ranama, koji su natopljeni sa srebrom, brže liče ranu nego obični.

Iz šaljivog svita

Pritirale

Dvi se druge razgovaraju na sokaku, pa se hvale kako koja dobro vidi, a drugi kako dobro čuje.

Prva: Vidiš slatka, ja vidim na vrh torana jednu buvu, kako se šeće.

Druga: Ja je doduše ne vidim da se šeće, ali čujem kako ide. Koraca ko da bi potkovana bila.

Seljak i biližnik

Biližnik: Imate li vi ležećeg imetka?

Seljak: Imam gospodine, baba mi već pet godina leži bolesna.

Biližnik: Al' valda imate pokretnine?

Seljak: Imam, žena mi se svaki dan opije, pa se tamovamo okreće po podu kad se na njega svali.

Raj

Jedan gospodin radosno pripovida svome drugu, da je njegova kuća pravi raj.

Kako to, zapita ga u čudu njegov drug.

Pa tako, moje je ime Adam, žena se zove Eva, a moja punica je zmija, i eto ti pravog raja.

Pogača

Mali Ivan vrza se oko svoje nane, koja siče kolač.

Nane, vi ništa ne divanite?

Pa šta bi ti divanila?

Pa mogli bi kazat': „Ivane, uzmi jedan komad kolača“.

I to je ništa

Čivutin Kon doputovao je u jedno selo i oće da izvadi sebi stan.

„Sa svačim bi bio zadovoljan“, reče Kon jednom seljaku, samo eto, pošto volim mir, a i dobar vidik, to mi se eto ne dopada ta zgrada priko puta“.

„To nek' vas ništa ne zabrinjuje“, reče seljak, „to je barutni magazin, koji će i onako kroz koji dan odletiti u vazduh“.

Kod ličnika

Ličnik: Znojite li se po noći?

Bać Marko: Znojim se, a osobito onda, kada noćom dođem kući a žena još spava, a ja da je ne probudim, idem gori na tavanac spavati.

Čistoća

Tome: Danas je nedilja, jelte mama?

Majka: Pa zašto to misliš?

Tome: Pa niste vidili, da se danas tata umio sa sapunom?!

Regrut cigo

Regrut cigo reče svom kaplaru: Molim gospodine kaplaru, napišite mojem Dadi jedno pismo.

Kaplar se primi posla i uzme artije i pero, pa zapita cigu: „Šta da pišem?“

Napišite gospodine kaplare „Jaj!“

Štaćemo još, pita dalje kaplar.

Napišite opet „Jaj!“

No, štaću sad?

Napišite još jedared „Jaj!“ Iz toga triput jaj, moj će Dade sve razumiti.

Znatizeljnost

Prilikom šetnje upita profesora njegova žena:

Jeli istina, da se Crnci tek u svojoj četrdesetoj godini opamete?

Ta kažu ljudi, a možda je i istina.

Ako se ni onda ne opamete? Nastaviće dalje žena.

Onda ostaju tako blendavi kao ti, odgovori profesor izgu-
bivši strpljenje.

Prikasno.

Gospodin: Juče sam vam javio, da su mi ukrali buđelar.
No privario sam se, jel' sam ga posli našao u drugom kaputu.

Redar: Već je prikasno, jel' smo lopova već uvatili.
Eno ga, sidi tamo u buvari.

Teže priteže

Bili su dva paora, i imali su na sudu posla. Jedan, koji je bio tužilac, ode kod „sudije“. „Dobro jutro gospodine „birove“. Dono sam vam lonac masti, pa namažite točkove moje parnice.“

„Dobro, dobro, učiniću sve što se može.“

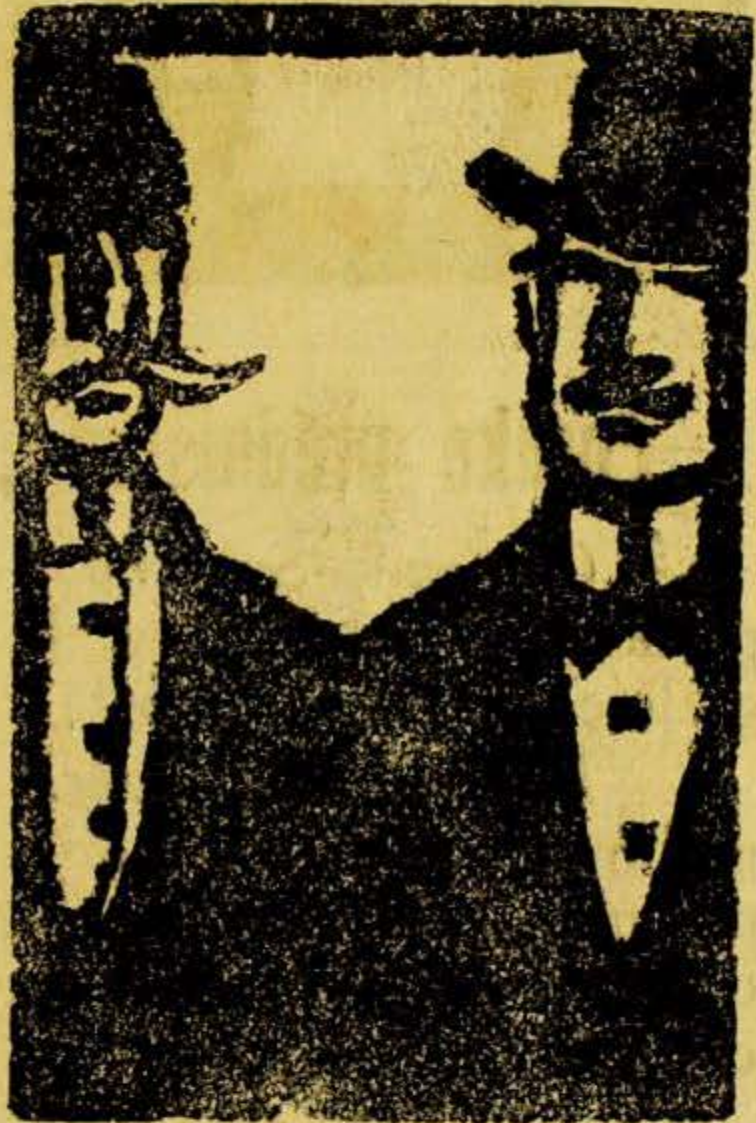
Malo posle dođe i drugi paor, koji je opet bio optuženi. „Dobar dan, gospodine suce. Dono sam vam jedno debelo krmče, pomozite mi.“

Prođe dugačka godina, i ovaj što je dono krmče, dobije parnicu.

Eto ti onoga paora, što je dono lonac masti, kod sudije.

„Gospodine „birove“, a moj lonac masti nije podmazo ništa?“

„Žao mi vas čovče, al' ovde samo ono važi što priteže, a znate, krmče je teže od lonca masti.“

Nesporazum

No Marice, kasala tvoj nana da da tepe za mene, reče jedan švabo našoj Bunjevki.

Ja to švabo ne razumim.

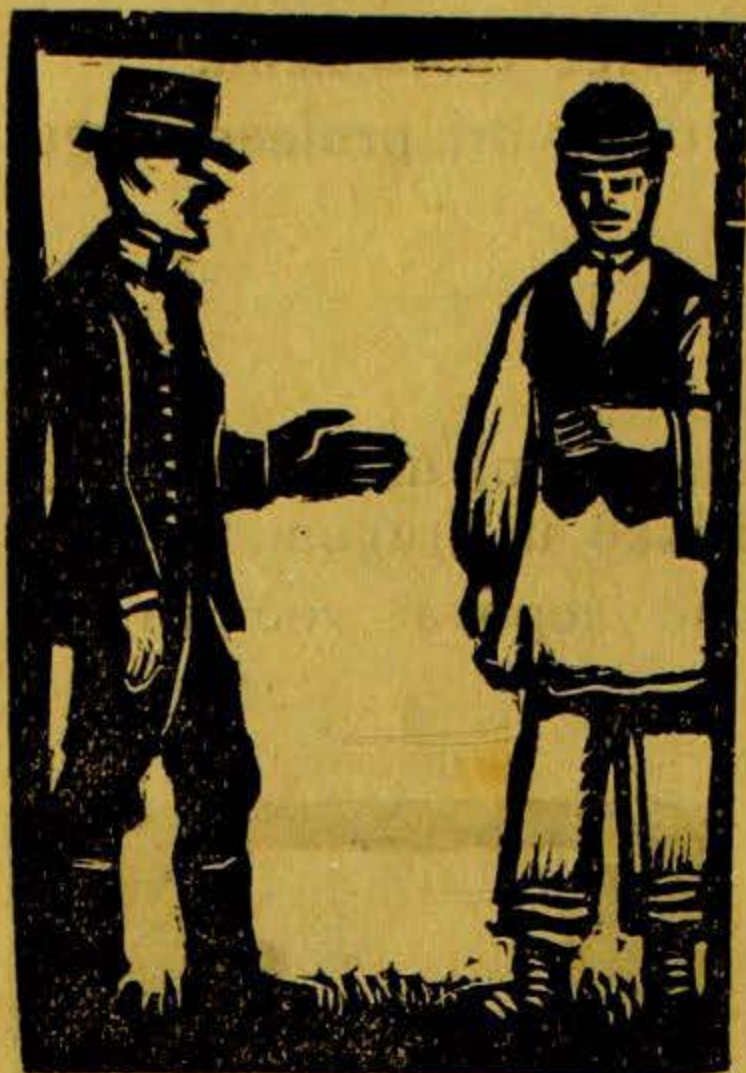
Kasala tvoja nana, da ti bude moj šena.

To nije istina! Niti ja to mogu niti 'oću; jel' ti si švabo a ja Bunjevka.

Ako ti ne sluša, ja tepe zakobe.

O ubio te Bog, razumi; ti si protestant a ja katolikinja, pa eto i zato ti ne mozem biti žena. Neda naša crkva!
Ako ti crkla, ja usela truga mlada.

Savrimeni športski vic

Bunjevčević Bruno: Jesil' čuvo koliko je „Bačka“ i „Zrinjski“?

Horvacki Mate: Nisam.

Bunjevčević Bruno: Pa edan, edan.

Horvacki Mate: Pa kako to?

Bunjevčević Bruno: Pa tako. Jedan je u buvari od Zrinjskog a edan je i od „Bačke“. To ti je edan, edan.

Vidio jedan trgovački pomoćnik, da mu drug prigodom jedne posite, daje vizitkartu. Pošto on nije imao, a htio je da bude i on gospočki, reče svom drugu: „Brate, podaj jednu vizitkartu i zame“.

Poruke uredništva „Pravog Bunjevačkog Kalendara“

Članak o Šokcima — uslid kratkoće vrimena i zauzetosti pomoćnog urednika g. Mandić Barnabe, nije mogao izići ove godine. Taj članak ostaje do godine.

P. Fratrić, Sombor. Nažalost, takvih i sličnih radnja ove godine dobili smo i suviše, zato su sve otišle u koš. Gledajte pa napišite štogod bolje, jer volju za rad imate, pa sad zbog ovoga prvoda neuspiha nemojte klonuti. Tribamo mi prave i nacionalne Bunjevce.

A. Rudić, Sisak. Sa bunjevačkim „Kolom“ sada mi nemamo nikakve veze. Naši su se puti razišli. Mi pišemo za narod i dajemo ono, što je najbliže njegovoj prirodi, a sa pravcem pisanja B. K. u poslidnje vrima nismo se slagali. Inače prvi pravac bunjevačkog „Kola“ bio je kao i „Pravog Bunj. Kal.“, što se vidi po prvim brojevima.

P. Bašić, Beograd. Već smo nekoliko puta naglasili, da mi ne vodimo politiku. Mi smo Bunjevci i ostajemo, i nas se netiče ko je kakve partije, dosta je žalosno, što se danas iz partijskih ciljeva odnarođuju „Bunjevci“, šta više možemo vam i to reći, da se ljudi sa nečuvenim terorom sile, pod pretnjom tuče, nedavanja posla itd., da se odreknu svoga imena, ali zato ti krugovi svoj cilj neće postići. Dok mi postojimo biće i Bunjevaca, a postaraćemo se i za budućnost. Naša je lozinka u buduće: „Bunjevac još živi“.

A. D., Zagreb. Raduje nas, da i u svećeničkim krugovima ima nacionalnih Bunjevaca. Nebojte se! Mi vas nećemo odati. Daj Bože, da vas je što više. Samo marljivo i objektivno proučavajte našu povist. Molimo vas, da u buduće samo na adresu Pravog Bunj. kal. Subotica, Daničićev put 44, pišete. Ni u Tavankut, ni u Žednik nemojte pisati. Do viđenja!

A. Bukvić, Subotica. I ako smo se ove godine malo zakasnili, ipak je i porid toga vaš rad kasno stigo. Uvrstićemo ga na godinu.

Ivandekić, Bajmok. Nemojte se dati zavarati od nikoga. Čim uzimamo vrimenta, otičićemo da vas positemo.

G. Karajkov, Sombor. B. O. D. postoji. Zbog materijalnih razloga ne istupamo na javnost i rad se za sada svodi na izdavanje P. Bunj. kal.

Budinčević, Subotica. Pitate, da šta velimo za izložbu u „Matici“. Objektivno rečeno, cila izložba je „jedinstvena“. To je prvi pokušaj, da se što ovakvog uradi. Zamiramo samo utoliko, što toj izložbi nije dat bunjevački nac. karakter, no kada se uzme u obzir ko su priređivači, onda i nije čudo. Svi istorijski dokumenti i knjige, nisu sve izložene, jer se ciloj izložbi htio dati hrv. karakter i sve ostalo, što nije nosilo barem u nekoliko taj karakter, pa ma bilo dobro, nije se uzimalo u obzir. Zato i nema tamo našega kalendara. Ako Bog da, i mi priredimo kakvu izložbu, mi se nećemo tako „pokazati“.

A. B., Zagreb. Odgovor ćeš naći u redovima B. K.

M., Čonoplja. Lane smo zakasnili pa su nas pritekli. Ove godine i ako nemamo tako moćno propagandističko sritstvo, kao to, što ste pisali za taj slučaj, ipak se nadamo i uzdamo u nac. svist naših seljaka paora.

Antun J., Tavankut. Istražite! Dobro pročitajte naš članak „Sudbina najmanjeg slavenskog naroda Lužičkih Srba u Nimačkoj“, i to im kažite što ste tamo čitali, a ako vas ne slušaju, vi ste i onda časni i nacionalan Bunjevac. Bunjevac još živi.

B. Letić, Ljutovo. Dobro ste uradili što ste upisali, da ste Bunjevac. Ne treba gledati da koliko nas ima, zasada je glavno, nek se zna da „Bunjevac dušu ne izdade“.

S. Sudarević, Novisad. „Jug. nac. d. b. Antunović“ je drugo, a mi smo drugo. Naš je cilj već dovoljno puta obrazložen.

Mironicki. Što se ove godine niste javili. Valda niste klonuli u borbi?!

Jelić, Baja. Želimo vam, da srićno i sa božjom pomoću tako i dalje nastavite. Na vama je velika zadaća!

Svima našim saradnicima i jednomišljenicima, koji ste na strani, želimo, da sa uspihom zagovarate našu stvar, i u to ime pozdravljamo vas sa „Bunjevac još živi“!

Sajmovi (vašari) u Jugoslaviji

U bivšoj Vojvodini

Ada (Bačka) : 19 marta, 10 avgusta, 25 okt.

Alibunar (Banat) : 15 marta, 15 maja, 25 avgusta, 5 oktobra. Nediljna pijaca je svakog petka.

Apatin (Bačka) : 1 maja, 1 okt. i 25 okt.

Bač (Bačka) : 21 maja, 8 sept.

Bačka Palanka : 30 marta, 1 i 2 maja, 30 jula, 1 i 2 oktobra.

Bačka Topola : 18 aprila, 18 jula, 20 avgusta, 4 oktobra.

Bački Brestovac : 11 marta, 13 maja, 26 avgusta, 11 novembra.

Bačko Gradište : 22 maja, 20 avg.

Bačko Petrovoseo : 8 maja, 30 avg., 1 novembra.

Bajmok (Bačka) : 24 maja, 8 sept., 11 novembra.

Bajša (Bačka) : Nediljna pijaca svakog četvrtka.

Banatski Arandelovac : 15 maja, 5 oktobra. Svakog utorka, četvrtka i nedilje je nediljna pijaca (hetija).

Banatski Gaj : 1 maja, 7 nov.

Banatsko Novoseo : prid pravosl. Đurđevoi Preobraženje u subotu

Bašaid (Banat) : 10 maja t. j. u sridu ili četvrek prid taj datum ; 11 septembra ili u sridu i četvrtak prid taj datum. Nediljna pijaca svake sride i nedilje.

Bavanište (Banat) : 1 i 2 avgusta, 26 i 27 maja, 20 i 21 novembra. Nediljna pijaca svakog četvrtka.

Bela Crkva (Banat) : 5 i 6 marta, 23 i 24 juna, 18 i 19 oktobra. Nediljna pijaca svakog utorka.

Beli Manastir (Baranja) : 10 jan., 10 aprila, 30 juna, 15 oktobra, prid datum u ponediljak.

Beodra (Banat) : 6 maja, 8 sept. Nediljni sajam svake subote.

Bezdan (Bačka) : 15 marta, 16 juna, 29 septembra, 19 novembra, uvek prid naznačene dane u ponediljak. Ako datum u nedilju pada, onda u slideći ponediljak.

Boka (Banat) : 25 i 26 avgusta, 9 i 10 septembra. Nediljna pijaca svakog ponediljka.

Bolman (Baranja) : U ponediljak prid 10 febr., u p. prid 16 avg. u p. prid 25 oktobar.

Branjina (Baranja) : 1 marta, 16 aprila, 17 sept. i 17 dec.

ČARAPE, KOŠULJE, RUKAVICE

MODERNA DUGMAD

NAJJEFTINIJE KOD

KÖRÖSIMIRKA

SUBOTICA

- Branjin Vrh* (Baranja): 2 februara, 8 juna, 5 avgusta, 15 novembra, u onih ned. kada ozačeni dani padaju.
- Bogojevo* (Bačka) Nediljna pijaca svakog ponediljka.
- Budisava* (Bačka): 15 aprila i 15 jula.
- Bukin* (Bačka): Nediljna pijaca svakog utorka.
- Buljkes* (Bačka): Nediljna pijaca svake subote.
- Cripaja* (Bačka): 4 aprila i 8 sept.
- Crno Brdo* (Bačka) 2 maja, 2 avg.
- Crvenka* (Bačka): 26 avgusta posli datuma u ponediljak.
- Čantavir* (Bačka): 2 febr, 1 maja, 24 septembra.
- Čenej* (Banat): 24 maja, 20 avgusta, 22 oktobra.
- Čurug* (Bačka): 4 marta, 1 juna, 6 oktobra.
- Čoka* (Banat): 13 aprila 29 sept. Nediljna pijaca svakog poned. i četvrtka.
- Darda* (Baranja) 27 marta.
- Debeljača* (Banat) 20 juna 31 avg.
- Deliblato* (Banat): 4—5 i 6 aprila, 8—9 i 10 septembra.
- Dobrica* (Banat): 6 maja, 7 sept. Nediljna pijaca svake sride.
- Dolovo* (Banat): 21 marta i 21 okt.
- Draž* (Baranja): 25 jan., 25 aprila, 25 avgusta i 2 novembra.
- Erdevik* (Bačka): 7 aprila, 7 jula, 27 septembra, 27 oktobra.
- Feketić* (Bačka): 15 maja, 15 avg., 31 oktobra.
- Gložan* (Bačka): 25 maja, 15 okt.
- Horgoš* (Bačka): 12 marta, 23 juna, 11 oktobra.
- Hajdučića* (Banat): 25 avgusta.
- Ilandža* (Banat): Poslidnje subote, marta, juna i septembra, a prve subote u novembru misecu. Nediljna pijaca svake subote.
- Itebej* (Banat): u ned. o Đurđevu i 15 oktobra prid. dat. u ned.
- Iđoš* (Banat): 7 juna, 8 novembra. Nediljna pijaca svake subote.
- Jarkovac* (Banat): 9 aprila, 21 juna, 19 avgusta, 25 oktobra. Nediljna pijaca svakog utorka.
- Jaša Tomić* (Banat): 18 juna, 27 avg., 15 oktobra. Nediljna pijaca svake sride i subote.
- Kovačica* (Banat): 1 i 2 aprila, 1 i 2 oktobra. Nediljna pijaca svakog utorka.
- Krstur* (Banat): 7 maja, 27 sept. Nediljna pijaca svaki čevrtak i ned.
- Kucura* (Bačka): 2 oktobra.
- Kula* (Bačka): 29 aprila, 24 juna, 6 avgusta, 15 oktobra prid datum u subotu.
- Kozar Racki* (Baranja): 13 marta. 2 maja, 26 juna i 16 oktobra,
- Kumane* (Banat): 30 juna, 28 sept. Nediljna pijaca svake nedilje i četvrtka.
- Mali Iđoš* (Bačka): 23 maja, 5 sept.
- Margitica* (Banat) Na treći dan Duhova i 8 septembra.
- Melenci* (Banat): Prvi dan prav. Duhova, 27 avgusta, 7 nov.
- Mokrin* (Banat): 13 febr., 21 maja, 17 avgusta. Nediljna pijaca svake sride i nedilje.
- Mol* (Bačka): 30 maja, 30 sept.
- Ninčićevo* (Banat): 16 septembra. Nediljna pijaca svakog petka.
- Novi Bečej* (Banat): 25 marta, 3 oktobra. Nediljna pijaca svake sride i petka.
- Nova Kanjiža* (Banat): 1 maja, 1 avgusta, 1 novembra. Nediljna pijaca svake sride i nedilje.
- Novisad* (Bačka): 22 i 23 marta, 10 i 11 maja, 9 i 10 avgusta, 11 i 12 oktobra.

- Novi Sivac* (Bačka): 3 aprila, 10 juna, 23 septembra.
- Novi Vrbas* (Bačka): 28 marta, 12 septembra.
- Odžaci* (Bačka): 6 aprila, 11 juna, 28 septembra.
- Opovo* (Banat): Sajma nema. Nediljna pijaca utorkom i subotom.
- Pačir* (Bačka): 6 maja, 8 sept.
- Pašičevo* (Bačka): 19 jula, 27 okt.
- Perlez* (Banat): 15 marta, 28 juna, 1 avgusta, 1 novembra, prid datum u sub. i nedilju. Nediljna pijaca svakog četv. i nedilje.
- Petrovgrad* (Banat): U posljednjem petku miseca februara, u drugom miseca aprila, u trećem miseca maja, u drugom miseca avgusta, u drugom miseca oktobra u trećem miseca nov. Nediljna pijaca svakog utorka, četvrtka i subote.
- Pivnica* (Bačka): 20 aprila, 27 okt., posli datuma u nedilju.
- Popovac* (Baranja): 10 marta, 1 juna, 29 septembra i 8 decembra, prid datum u ponediljak.
- Potiski Sv. Nikola* (Banat): 1 jula, 1 oktobra. Nediljna pijaca svake sride i nedilje.
- Prigr. Sv. Ivan* (Bačka): posli 24 juna u ponediljak. Nediljna pijaca svake sride.
- Sanad* (Banat): 5 januara, 6 sept.
- Sarča* (Banat): 15 marta. Nediljna pijaca ponediljkom.
- Sečanj* (Banat): 18 okt. Nediljna pijaca svakog četvrtka.
- Sekić* (Bačka): 17 juna, 27 sept.
- Senta* (Bačka): 26 marta, 2 juna, 17 avgusta, 19 novembra.
- Sombor* (Bačka): 25 marta, 30 maja, 28 avgusta, 25 novembra.
- Srbobran* (Bačka): 12 marta, 28 jula, 20 septembra, 10 novembra.
- Srpska Neuzina* (Banat): Sajma nema. Nediljna pijaca svakog četvrtka.
- Srpska Crnja* (Banat): 26 marta, 29 juna, 8 septembra, 11 nov. Nediljna pijaca svake subote.
- Stanišić* (Bačka): 12 aprila i 4 okt. U ponediljak prid datum.
- Stara Kanjiža* (Bačka): 1 marta, 24 maja, 30 avgusta, 8 nov.
- Stara Moravica* (Bačka): 19 marta, 29 juna, 2 novembra.
- Stari Bečej* (Bačka): 8 apr., 5 jula, 17 oktobra.
- Stara Pazova* (Srem): 31 jula, 30 okt.
- Stari Futog* (Bačka): 29 marta, 16 avgusta, 1 novembra.
- Stari Vrbas* (Bačka): 12 marta, 18 apr., 6 avgusta, 22 oktobra.
- Subotica* (Bačka): 24 februara, 16 maja, 29 juna, 8 septembra, 28 oktobra.
- Svetozar Miletić* (Bačka): 7 maja, 20 oktobra.
- Šajkaš Sv. Ivan* (Bačka): 10 marta, 10 aprila, 10 septembra.
- Temerin* (Bačka) 5 maja, 4 sept.
- Titel* (Bačka): 6 aprila, 22 avgusta, 20 oktobra.
- Torža* (Bačka): 2 oktobra posli datuma u nedilju.
- Tovariševo*: 22 aprila, 13 avgusta, 25 oktobra. Subotu i nedilju.
- Velika Kikinda* (Banat): 25 febr., 24 aprila, 24 juna, 20 sept, 1 decembra. Nediljna pijaca svake sride, petka i nedilje.
- Vranjevo* (Banat): 17 maja, 13 juna.
- Vršac* (Banat): Prid Sv. Savu, Cveti, Sv. Iliju i Sv. Luka, t. j. prid te svece u četvrtak. Nediljna pijaca nediljom i četvrt.
- Zmajevac* (Baranja): 14 februara, 4 aprila, 6 jula, 26 oktobra.
- Žabalj* (Bačka): 15 aprila, 20 juna, 29 septembra, 15 novembra.

U Hrvatskoj i Sloveniji

- Andrijevc* 5 maja, 28 avgusta.
- Babina greda* 21 aprila i 7 avg.
- Bapska-Novak* 20 apr. prvi i treći dan po Tijelovu, 6, 7, i 8 sept.
- Bakar* 13 do 15 jula, i 30 nov.
- Bizovac* 10 jan., 18 mart., i 1 juna. i 20 sept.
- Bjelovar* 17 apr., 19 maja, 17 sept. i 20 oktobra.
- Bosiljevo* 19 marta, utorak po Uskrsu, utorak po Spasovu, ponediljak po Vidovu, 26 jula, 24 avgusta, 14 sept. i 15 okt.
- Brod-Moravice* 25 marta, 10 maja, 16 avg., 15 nov. marveni.
- Brod na Kupi* 19 marta i 23 apr.
- Brod na Savi* tri dana pred pravosl. Blagovijest, tri dana pred Sv. Trojstvo, tri dana pred Porciunkulu, 22 nov. marveni.
- Brod na Sutli* 24 febr., 22 marta, 19 apr., 17 maja, 25 juna., 13 jula, 24 avg., 14 sept., i 30 nov.
- Bršadin* 10 apr., 18 jula, 21 nov.
- Cernik* godišnji na dan Sv. Linarte, prva nedilja po rim. kat. Spasovu, 29 juna i 6 nov.
- Crikvenica* 15 jan., 15 avg., i prvu nedilju po Uskrsu.
- Čazma* 8 marta, 20 apr., 23 jula, 3 avgusta, prvoga ponediljka poslije Sv. Triju kralja, prvog utorka po Duhovima, prvog ponediljka po Sv. Kati, 23 okt.
- Čepin* 8 apr., na drugi dan Duhova 9 sept. i 11 novembra marveni.
- Dalj* 14 febr., 5 maja, 30 okt.
- Daruvar* u subotu pred pravosl. Bilu nedelju, 1 apr., u subotu po pravosl. Spasovu, 27 juna, 26 jula, 11 avgusta, u poned. po rim. kat. Maloj Gospi, 31 okt.
- Donja Stubica* u subotu prid pokladama, u sub. prid prvom kvatrenom nedilju, u subotu prid Cvjetuicom, u subotu drugom kvatrenom nediljom, na dan poslije Petrova, na dan sv. Lovrinca, u subotu prid anđeoskom nediljom, u subotu prid trićom kvatrenom nediljom, u subotu prid Terezijom, u sub. prid adventskom ned., u subotu prid četvrtom kvatrenom ned.
- Donji Miholjac* tri dana prije Sv. Valenta, tri dana prije Cvjetne nedilje. Četvrtak onoga tjedna, u kojoj pada dan Sv. Kilijana, tri dana prije Sv. Mihajla, t. j. 26 septembra marveni sajmovi.
- Đakovo* 20, 21, i 22 jan., 24 jula, 26, 27 i 28 oktobra.
- Erdevik* 7, 8, i 9 aprila, 7 i 8 juna, 27, 28, i 29 sept., 27 i 28 okt.
- Feričanci* 18 i 19 marta. 5 dana prije Duhova, na duhovsku nedilju, 19 avg., prva nedilja iza Sv. Stjepana kralja, 27 okt., 1 novembra.
- Garešnica* 3 jula, na trojački rim. kat. utorak, u ponediljak po anđeoskoj nedilji, 28 okt.
- Golubinci* 20 maja, 6 sept., 23 okt.
- Grubišnopolje* 20 marta, 4 oktobra, osmi dan po rim. kat. Spasovu, 10 aprila i na dan poslije Imena Marijina u sept., 16 dec. marveni.
- Ilok* 20 apr., 13 juna, 2 avgusta, 23 oktobra.
- Indija* 16 febr., 22, 23, i 24 apr., 1, 2, i 3 juna, 19 avg., 26, 27 i 28 sept., 17, 18, i 19 dec.
- Irig* dva dana prije pravoslavog Teodora, u petak prije pravosl. Duhova, 26, 27, i 28 avgusta.

Ivanić-Grad 7 januara, 15 febr., 12 marta, 25 aprila, 15 maja, 30 juna, 12 jula, 29 avgusta, 22 sept., 4 okt., 6 nov. i 21 dec. Ako sajam pada u nedilju ili na državni blagdan, onda se drži slideći dan.

Ivankovo 14 febr., 10 juna, 14 sept. i 11 nov.

Jasenovački Jablanac 2 avgusta, robom.

Jastrebarsko 7 jan., utorak posli Duhova, ponediljak po Škapularu, 9 septembra i 7 dec.

Karlovac na Miholjice, na Vidovo 15 juna, na Jakovo 25 jula, na Miholje 29 sept., na Tominje 21 decembra.

Klenak drugi i treći dan pravosl. Uskrsa, drugi i treći dan pravosl. Duhova, na pravoslavni Petrovdan 12 juna.

Koprivnica 3 februara, 27 marta, 4 maja, 2 jula, 28 okt., 7 dec.

Kostajnica 19 marta, 26 jula, 21 sept. i 21 nov.

Krapina 3 febr., 19 mart, 15 i 16 maja, 27 juna, poned. po Škapularu, poned. po Preobraženju, poned. po Imenu Marije, na Miholje, na Martinje, na Nikolinje.

Križevci 20 jan., 14 febr., u poned. po Cvjetnici, 3 maja, trojački utorak, 27 juna, 18 jula, 2 avg., 29 avg., 14 sept., 18 okt., 11 nov. i poned. prije Božića.

Kukujevc dva dana prije Svetog Trojstva i na Sv. Trojstvo, 20 jula, 16 oktobra.

Kutina 4 maja, prvu srijedu po Sv. Petru i Pavlu i prvu srijedu po Sv. Klari.

Laćarak 24 i 25 jula.

Lepoglava 26 marta, 14 oktobra.

Ličko Petrovoselo 13 jula.

Lipik-Buč 2 febr., 6 maja, 4 okt.

Lipovljani 19 marta, 25 apr., 8 juna, 30 avg., 15 okt. i 8 dec.

Marija Bistrica u poned. po Đurđevu, u četvrt. po bijeloj ned., na duhovski poned., u poned. po Tijelovu, na dan lica Božjega, na dan iza Male Gospe, na dan poslije Sviju Svetih, u poned. po Katarini.

Mitrovica 20, 21 i 22 marta, 4, 5 i 6 maja, 26, 27 juna, 31 jula, 1 i 2 avgusta, 19, 20 i 21 septembra, 29, 30 i 31 oktobra.

Morović 5 i 6 jula, 13 14 i 15 avg.

Našice 5 i 10 marta, 8 i 13 juna, 10 i 15 avg., 25 i 30 nov.

Nova Gradiška 25 marta, 21 avg., 1 nov., na pravosl. Duhove.

Novi Slankamen 17, 18 i 19 marta, 16 17 i 18 okt.

Novska 20 jan., 25 marta, 15 juna, 28 oktobra.

Nuštar 29 jan., 11 marta, 19 apr., u četvrtak prije r. kat. Duhova, 23 jula, 24 avg. i 4 nov.

Osijek 16 i 17 jan., 22 i 23 apr., 31 maja i 1 juna, 18 i 19 jula, 16 i 17 okt., 23 i 24 nov.

Pakrac 2 jan., drugi dan pravosl. Duhova, 2 avg. i 21 sept.

Petrinja na Veliki Petak, na petak poslije Tijelova, 10 avg. i 21 dec.

Podravska Moslavina 10 januara, 1 marta, tri dana prije Male Gospe i 18 okt. marveni.

Požega u januara 8 dana prid Antunovo, u koliko je taj dan ned. onda u poned., u poned. prid Cvjetnicu, u poned. prid Duhove, 8 dana prid Sv. Lovrinca u avgustu u koliko je taj dan nedilja onda u ponediljak, 8 dana pred Tereziju, u koliko

- taj je dan ned. onda u poned. sve marveni.
- Ruma* 12 februara, 23 aprila, 11 juna, na pravosl. Petrovdan, 10 jula, 10 okt., 19 nov.
- Samobor* 14 febr., 19 marta, na Veliki Petak, 22 maja, 28 jula, 10 avg., 21 dec.
- Sesvete* 11 marta, 25 maja, 22 jula, i 2 novembra.
- Sisak* 3 maja na Spasovo, 14 sept., 19 nov.
- Slatina* 18 i 19 marta, 9 jula, 31 avgusta, 16 dec., marveni.
- Stara Gradiška* 16 avg., 29 sept.
- Stara Pazova* 31 jula, 30 okt.
- Stari Mikanovci* 1 apr., 9 februara 20 maja, 21 sept., marveni.
- Stari Slankamen* 27, 28 i 29 juna.
- Staro Topolje* 30 juna marveni.
- Sv. Ivan Zelina* 26 marta na Vel. Četvrtak, dan po Spasovu, dan po Tijelovu, 25 juna, 27 jula, 14 avgusta, 7 sept. i 20 nov.
- Sv. Ivan Žabno* 11 jan., 8 febr., 1 marta, 15 aprila, 16 maja, 24 juna, 6 jula, 25 avg., 23 sept., 11 okt., 22 nov., 30 dec. Ako je koji od tih dana nedilja sajam se drži u ponediljak.
- Sid* 10, 11 i 12 febr., 17, 18 i 19 marta, 20 i 21 oktobra, 1 nov., 10, 11, 12 i 13 dec.
- Širokopolje* 12 marta, 28 sept.
- Tovarnik* 25 marta. 15 jun. 22 i 23 aug. i 20 sept.
- Valpovo* 21 febr. 5 maj. 21 jun. 21 aug. i 5 dec. marveni.
- Varaždin* 21 jan. 18 febr. dan iza gluhe ned. i 24 apr. 20 maj. 24 jun. 25 jul. 25 aug. 18 sept. 10 okt. 6 nov. 21 dec.
- Vinkovci* 30 i 31 jan. 13 14 15 i 16 maj. 3 4 5 i 6 aug. 29 okt.
- Virje* 20 jan. 4 apr. 1 maj. 21 jun. 25 jul. 18 aug. 21 sept. 11 nov.
- Virovitica* 2 jan. 24 i 29 mart. 27 apr.
- Vrpolje* 6 jan. 11 febr. 24 jun. i 5 nov.
- Vukovar* 1 marta, 29 i 30 apr., 1 maja, 22, 23 i 24 jun., 13, 14 sept., 13 14 i 15 nov.
- Zabok* 23 febr. 21 maj. 6 aug. 25 nov.
- Zagreb* Cvjetni u četvrtak prije Cvjetnice, Markovski 26 apr. 18 maj. 27 jun. Margaretski 13 jul. Kraljevski 21 aug. Šimunski 28 okt. Nikolijski 9 dec.
- Zemun* 11 12 13 maj. 13 14 i 15 aug. 25 26 i 27 sept.
- Županja* 1 febr. i 26 aug. marveni.

U Bosni i Hercegovini

- Banja Luka* na pravosl. Duhove i 7 i 8 studenoga.
- Bijeljina* za marvu 4, 5 i 6 svibnja. 6, 7 i 8 studenoga.
- Brčko* 24 lipnja i 4 listopada.
- Bihać* 22 do 28 srpnja.
- Bos. Brod* 20 i 21 srpnja te 16 i 17 rujna.
- Bos. Šamac* 29 lipnja. 18 listopada
- Bugojno* 13 lipnja, 11 rujna, te glavni godišnji vašar 18 i 19 studenoga. Okolica Bugojna bogata je naročito ovcama, koje se na ovim sajmovima prodaju radi priploda u druga mjesta.
- Drventa* 28 do 30 kolovoza, 18 i 19 listopada, za konje 25 i 26 ožujka

Kemenj Dezider fabrika sirćeta i konzerva:
kisele paprike i krastavaca

Doboj 1, 2 i 3 kolovoza, 3, 4 i 5 listopada robeni i marveni, a 19 prosinca samo marveni.

Fojnica na Duhove.

Jajce 12, 13 i 14 listopada.

Kozarac 29 rujna.

Livno 24 do 29 lipnja, 1 studenoga i prva srijeda poslije Cvjetne nedilje.

Ljubuški 6, 7 i 8 prosinca.

Maglaj 21, 22 i 23 rujna.

Prijedor 2 do 5 kolovoza.

Prnjavor 18 do 20 kolovoza i 12 i 13 listopada.

Sarajevo na pravosl. Duhove.

Travnik 6 do 8 svibnja, 29 i 30 rujna i 1 listopada.

Tuzla veliki proljetni marveni 12, 13 i 14 lipnja, jesenski marveni 27, 28 i 29 rujna.

Visoko 20 i 21 rujna i 1 listopada.

Zvornik 1, 2 i 3 kolovoza, 27 listopada.

Zenica 15 i 16 svibnja, 24 i 25 listopada.

U Srbiji

(Sve po grčkom kalendaru)

U okrugu *crnorečkom*: Zaječar 1 maja i 29 augusta.

U okrugu *kragujevačkom*: Kragujevac 21 maja i 21 novembra. Arandjelovac 23 jula; Topola 6 septembra; Rača 20 jula i 14 oktobra.

U okrugu *krajinskom*: Kladovo 15 augusta; Negotin 5 septembra.

U okrugu *kruševačkom*: Aleksinac 28 juna i 14 oktobra; Deligrad 25 aprila i 1 augusta; Kruševac 25 marta i 1 jula.

U okrugu *moravskom*: Jagodina na Spasovdan i 27 jula; Čuprija 29 maja i 6 augusta; Paraćin 24 juna i 11 oktobra.

U okrugu *pirotskom*: Vlasotinci 14 oktobra; Pirot 20 marta i 25 augusta.

U okrugu *podrinskom*: Loznica 15 juna i 15 augusta; Mitrovica 3 septembra; Šabac 23 aprila.

U okrugu *podunavskom*: Vel. Orašje 15 juna; Palanka 23 aprila

i 24 septembra; Smederevo 25 juna.

U okrugu *požarevačkom*: Golubac 15 augusta; Aleksandrovac 20 jula; Požarevac na Petrovo i 14 oktobra.

U okrugu *rudničkom*: Kraljevo 20 juna i 24 septembra; Raška 15 aprila i 1 oktobra; Gornji Milanovac 9 maja i 6 oktobra; Čačak 1 maja i 19 augusta.

U okrugu *timočkom*: Knjaževac 30 juna; Novi han 18 oktobra.

U okrugu *topličkom*: Prokuplje 9 maja i 23 septembra; Kuršumlija 24 aprila i 26 septembra.

U okrugu *užičkom*: Ivanjica 1 maja i 29 septembra; Požega 29 juna i 6 septembra; Užice 27 aprila i 11 oktobra.

U okrugu *valjevskom*: Valjevo 30 jula i 20 septembra; Obrenovac 29 juna i 6 septembra.

U Nišu na Spasovo i 1 oktobra.

KRISHABER DIPLOMIRANI OPTIČAR ■ SUBOTICA

Znanstveno dokazano najbolje sredstvo za očuvanje vinove loze proti bolesti je modra galica. Cena joj je daleko niža od cene ostalih preparata, a primena je vrlo jednostavna. Modra galica upotrebljava se uspešno i kod hmelja, u voćarstvu i za zaprašivanje semena. Pri kupnji modre galice važno je da se pripazi **na marku »ZORKA«**

Pod stalnom kontrolom Ministarstva poljoprivrede proizvada modru galicu najveća domaća fabrika te vrste: **»ZORKA«** prvo jugoslavensko društvo za kemičku industriju na dionice, SUBOTICA Brzjavci: Zorka Subotica. Tel. 319 i 318

Ostali proizvodi:

SUPERFOSFAT 16% i 18% i
OSTALA UMETNA GNOJIVA,
SUMPORNA KISELINA,
AKUMULATORNA KISELINA,
SONA KISELINA,
GLAUBEROVA SO,
GORKA SO.

U današnja teška vremena

čovik nije u stanju dvaputa kupovati,
a to izbegavate kupnjom dobre robe
koja se dobiva isključivo kod firme:

IVIĆ ALEKSANDAR

pomodno-manufakturna trgovina

Subotica, Štrosmajerova ul. 5

gde stalno ima na skladištu: engleskih
muških i ženskih štofova, lionske svile
u svim novim desenima i bojama, kao
i sva ostala manufakturna roba

Positite moju radnju i uvirite se o kvalitetu i jeftinim cinama

KNJIŽARA i PAPIRNICA

»JEDINSTVO«

SUBOTICA

Karadordev trg 8

TELEFON 7-44

Preporučuje svoje
veliko stovarište
kancelarijskog
i školskog materi-
jala, knjige za os-
novne, srednje i stručne škole
uvek na stovarištu!

Preporučuje
sve knjige za čitanje svih znanosti
kao i svoju vrsta kalendara

Svaka Bunjevačka kuća

svoju potrebštinu kao: postav (platno)
konofas, zefir, parket, salvet, damast,
kumašicu i sve vrste svile, svilene ma-
rame, u najvećem izboru: muška i žen-
ska sukna u lipom izboru, nabavlja kod

Breiar Stipana

trg. i manufakturna radnja kod „Svetog
Antuna“, Subotica, Štrosmajerova ul.

Udavače!

Prigodom udaje nabavite

jorgane i tapetarsku robu

kod Industrije jorgana u Subotici,
Trumbićeva ul. 11 (Pileška pijaca)
Gdi ćete uz najnižu cinu dobiti
DOBRU ROBU. Primamo prepravke
starih i novih jorgana.

PALATINUS IVAN

KAMENOREZAC - SUBOTICA

Prima sve u ovu struku
spadajuće poslove uz
jeftine cene

U modernoj fototehnici je
nenadmašiv

EREŠ

foto salon - Subotica

P. Krupeževića ul. 4. I sprat

Igračke za decu kupujte u:

„Bazar Stern“ Subotica

Trgovina dečjih kolica, igra-
čaka, lopta i norinbergskih roba

Dobra i suha drva
mogu se dobiti kod:

ROMANIĆ MILORADA

Trgovina drva
Daničićev put 10 - Telefon 649

Pomodna manufakturna trgovina

VUKOVIĆ MARTIN,

Naslednici:

MI. KUJUNDŽIĆ i TUMBAS

Subotica, Jelačićeva ul. 13.

Najnoviji štofovi i svile
stalno na skladištu

Ako hoćete jeftine i dobre

šešire

ili kape, to samo možete dobiti kod

WEIS HENRIK

specijalna radnja šešira i kapa
SUBOTICA, JELAČIĆEVA UL. 5

Š. MAHNIC SUBOTICA

J. Antunovićeve ul. 1.

Specijalna radionica
kao i trgovina
sopstveno izrađenih
muzičkih
instrumenata

Kraljevsko dvorski liferanti

Maričić i Janković

Subotica

Karađorđev trg 3 Telefon br. 2-52

● Veliko stovarište hartije svih kancelarijskih, školskih potreba i materijala za umnožavanje

Opštinski i školski tiskanica, knjiga srpsko-hrvatske i strane literature

Sopstvena fabrika za preradu hartije, kartonaža, knjigoveznica, rastrirnica i moderna štamparija

● Generalna prodaja pisaćih mašina „UNDERWOOD“

Mašina za računanje
BARETT i ORIGINAL ODHNER

Aparata za umnožavanje
Andrew's ROTARY DUPLIKATOR
i OPALOGRAF